petrol-iş
kadın
50
OCAK 2015
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası Kadın Dergisi

Hükümet aileyi ve de nüfusu korurken:
KADINLARA KISMİ ZAMANLI GÜVENCESİZ ÇALIŞMA REJİMİ GELİYOR

TPAO'nun çok yönlü işyeri temsilcisi Selma Canpolat:
ŞUBE KADIN KOMİSYONU KURMAYI PLANLIYORUZ

2015'e girerken kadın istihdamının genel durumu:
Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu: "PEK UMUTLU DEĞİLİM"
Aslı Çoban: "İŞVERENLER ESNEKLİKTEN KOLAY VAZGEÇMİYOR"

Aylar süren kampanya sonuç VER.Dİ, temsilci Ayşe işine geri döndü:
H&M, ELİNİ TEMSİLCİMİZDEN ÇEK!

Özel Maltepe Üniversitesi Hastanesi'nde kadınlar direniyor:
TAŞERON ÇALIŞMA KÖLELİKTİR, BİZ BUNU İSTEMİYORUZ

Latin Amerika'da kadın sendikacılar:
HER ŞEYE RAĞMEN SENDİKA YÖNETİCİSİ OLMAK

ÖZEL İSTİHDAM BÜROLARI ARACILIĞIYLA KURULAN GEÇİCİ İŞ İLİŞKİSİNE KARŞI GÜVENCELİ İŞ İÇİN

KADINLAR SENDİKALARA!

MERHABA

Yeni yılda yeni bir sayı ile karşınızdayız... 2015 yılı hepimize, sağlık, mutluluk, huzur ve daha fazla özgürlük getirir umarız.

Ocak ayı itibariyle Petrol-İş Kadın Dergisi de 12. yaşına girdi. Bu, Petrol-İş'in bir başarısıdır, hepimizin başarısıdır. Dergimiz çıktığı günden beri çalışan kadınların hak arama mücadelesinde en önemli referans kaynaklarından biri oldu. Umarız daha sonraki yıllarda da başvuru ve bilgi kaynağı olma halimizi sürdürürüz.

Dergiyi matbaaya hazırlarken, Aile ve Nüfusun Korunması Programı kamuoyuna sunuldu. Bu sendikalı kadınlar açısından ne anlama geliyor, tabii ki gündem sayfalarımızın ana konusu bu.

Kadın istihdamının Türkiye'deki niteliği, güvencesiz, yarı zamanlı işlerin kadın istihdamının neredeyse tek biçimi haline gelmesi gerçeği ve 2015 yılında bizleri neler bekliyor, bu konuları da işin uzmanları ile görüştük.

Bu sayımızda yeni seçilen temsilcilerimizden birini tanıtmak istiyoruz sizlere, gerçekten de on parmağında on marifet olan kadını, Batman'a uzanıp Selma'yı size anlatalım dedik.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü'nde Petrol-İş Kadın Dergisi sosyal medyada çok ses getiren bir eyleme imza attı. İşyerlerinde kadına yönelik şiddete dikkat çekmek, mücadele yöntemlerini görünür kılmak için, kadın üyelerimizi, şiddet karşıtı tişörtleriyle fotoğraflarını çekip sosyal medyada paylaşmaya davet ettik. Üyelerimiz bu eylemi çok sevdiler... Dünya örgütümüz Industriall eylemimizi en yaratıcı eylem olarak duyurdu. Orta sayfalarımızda, katılan arkadaşlarımızdan bir albüm düzenledik.

Kadınların hak arama ve gasp edilen haklarıyla ilgili mücadeleleri devam ediyor. Petrol-İş Kadın Servisi olarak, taşeron çalışmaya "hayır" dedikleri ve sendikaya üye oldukları için işten çıkarılan Maltepe Üniversitesi Hastanesi önünde direnen kadın arkadaşlarımızı ziyarete gittik. Onların dertleri özelinde güvencesiz çalışmanın kadın yüzünü anlatalım dedik.

Ev işçileri de kadın çalışmasının bir başka biçimi ve onlar da güvencesizliğin tüm veçhelerini yaşıyorlar. Her düzeyde hak mücadelesi veriyorlar. İMECE Ev İşçileri Sendikası'ndan bahsetmiştik. Sendika başkanının hak arama mücadelesi var bu sayımızda. Yazılarıyla yükümüzü hafifleten Aylin arkadaşımızın portresini mutlaka okuyun.

Bu sayımızda bir de kadın edebiyatçı söyleşisi var... Anne kız ilişkilerini ele alan romanı ile Şöhret Baltaş sayfalarımıza konuk oldu... Keyifli öğretici bir söyleşiydi.

Geçtiğimiz aylarda, Almanya'da H&M'den atılan işyeri temsilcisi Ayşe'nin işe geri alınması için sendikası Verdi'nin yürüttüğü aylar süren dayanışma kampanyası başarıyla sonuçlandı... Bu başarı öyküsünü sizler için araştırdık.

Dış haberler sayfalarımızda Gün Abi'nin desteğini aldık yine. Sağolsun. Hocalarımız bilgilendirici yazılarıyla ufkumuzu açmaya devam ediyorlar. Kültür-sanat, kitap, sağlık, yemek köşelerimiz sürprizleri barındırıyor.

Evet sevgili arkadaşlar, biz buradayız, sizlerin yazılarınızı, önerilerinizi bekliyoruz. Yeni yılda daha katılımcı bir dergi için biraz daha çaba sarf etmeye ne dersiniz?

Düzeltme ve özür

Geçtiğimiz sayıda yayımladığımız Gökçeçiçek Ayata imzalı İstanbul Sözleşmesi'ni konu edinen makalenin Mülteci Hakları ile ilgili bölümü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yrd. Doç. Bertan Tokuzlu tarafından yazılmıştır. Hatamızı düzeltip, mülteci hakları ile ilgili çok önemli çalışmalara imza atan Bertan Hoca'dan çok özür diliyoruz.

petrol-İş kadın

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu

Mustafa Öztaşkın
Genel Başkan

Ali Ufuk Yaşar
Genel Sekreter

İbrahim Doğangül
Genel Mali Sekreter

Nimetullah Sözen
Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri

Ahmet Kabaca
Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası adına sahibi:
Genel Başkan Mustafa Öztaşkın

Yazıişleri Müdürü
Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Necla Akgökçe

Editörler
Necla Akgökçe, Selgin Zırhlı Kaplan

Tasarım ve Uygulama
Selgin Zırhlı Kaplan

İdare Yeri:
Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 23
Altunizade 81180 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:
Gün Matbaacılık Reklam Film Basım Yayın Tic. Ltd. Şti.Beşyol Mah. Akasya Sok. No: 23/A Küçükçekmece, İstanbul

Web Adresi:
www.petrol-is.org.tr/kadindergisi

e-posta: kadin@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Ocak 2015'te basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Sayı 50 OCAK 2015

6 **KISA... KISA...**

8 *Hükümet aileyi ve de nüfusu korurken:*
KADINLARA KISMİ ZAMANLI GÜVENCESİZ ÇALIŞMA REJİMİ GELİYOR

10 *İş eş, iyi ev kadını, iyi anne kıskacında sıkışmadan:*
SADECE KADIN OLMAK...

11 *Özel Maltepe Üniversitesi Hastanesi'nde kadınlar direniyor:*
TAŞERON ÇALIŞMA KÖLELİKTİR, BİZ BUNU İSTEMİYORUZ

14 *ITUC Genel Sekreteri Sharan Burrow:*
DÜNYANIN ÜCRET ARTIŞINA İHTİYACI VAR

2015'e girerken kadın istihdamının genel durumu:

16 **PEK UMUTLU DEĞİLİM**

19 **İŞVERENLER ESNEKLİKTEN KOLAY VAZGEÇMİYOR**

22 *TPAO'nun çok yönlü işyeri temsilcisi Selma Canpolat:*
ŞUBE KADIN KOMİSYONU KURMAYI PLANLIYORUZ

26 *Aylar süren kampanya sonuç VER.Dİ, temsilci Ayşe işine geri döndü:*
H&M, ELİNİ TEMSİLCİMİZDEN ÇEK!

28 *"Annemle Konuşmalar" romanının yazarı Şöhret Baltaş:*
KADINLARIN YAN YANA DURMASINI ÇOK ÖNEMSİYORUM

32 *Ev İşçileri Sendikası başkanı Ayten Kargın'ın hizmet tespiti davası sürüyor:*
HAYATIMIZI BIRAKIYORUZ O EVLERDE

35 **25 KASIM'DA PETROL-İŞ ÜYESİ KADINLAR SOSYAL MEDYADAYDI**

39 **TARİHTEN KADIN SESLERİ**
Ne ev kraliçesi, ne nüfus planlaması aracı:
KADIN ÖZGÜR VE ÖZERK BİR VARLIK OLMALI

42 *Çerkezköy'den bir direniş öyküsü:*
UMUT EDEN İŞÇİYKEN HAKKINI ARAYAN İŞÇİ OLDUK

45 **SENDİKAL BİLİNÇ**
Kadın işçileri örgütlemek ve kadın politikası yürütmek için:
SENDİKALARDA KADIN YAPILARI

48 *Akşehir'in kadınları:*
EVDE, FABRİKADA, TARIM İŞÇİLİĞİNDE HEP ONLAR VAR

51 **BİLİM ve KADIN**
Bir bilim kadınının hikâyesi:
REMZİYE HİSAR NASIL İLK KİMYAGERİMİZ OLDU?

54 *Gülsuyu-Gülensu Mahallesi Kadın Dayanışma Evi*
KADINLAR BİR ARAYA GELİP GÜÇ OLUŞTURMALI

57 **DIŞ HABERLER**
Latin Amerika'da kadın sendikacılar:
HER ŞEYE RAĞMEN SENDİKA YÖNETİCİSİ OLMAK

60 **HAKLARIMIZ**
SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA KADIN HAKLARI

62 **SİNEMA**
Esnek ve güvencesiz çalışma çağında dayanışma:
İKİ GÜN VE BİR GECE'NİN SANDRA'SI

64 **KADIN RESSAMLAR**
Kübist bir kadın ressamın hayatı:
MAREVNA HAKKINDA BAZI ŞEYLER

66 **SAĞLIK**
ADET GECİKMESİNİN NEDENİ HAMİLELİK OLMAYABİLİR

68 **EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!**
HEM SICAK, HEM LEZZETLİ...

70 **BİR KİTAP**
SENDİKASIZ KADINLAR, KADINSIZ SENDİKALAR

71 **CEMİLE TEYZE**
KAR, ANILAR... EŞİTSİZLİKLER... KADINLAR VE ÇOCUKLAR...

11 Maltepe Üniversitesi Hastanesi'nde kadınlar direniyor

14 Dünyanın ücret artışına ihtiyacı var

22 Şube kadın komisyonu kurmayı planlıyoruz

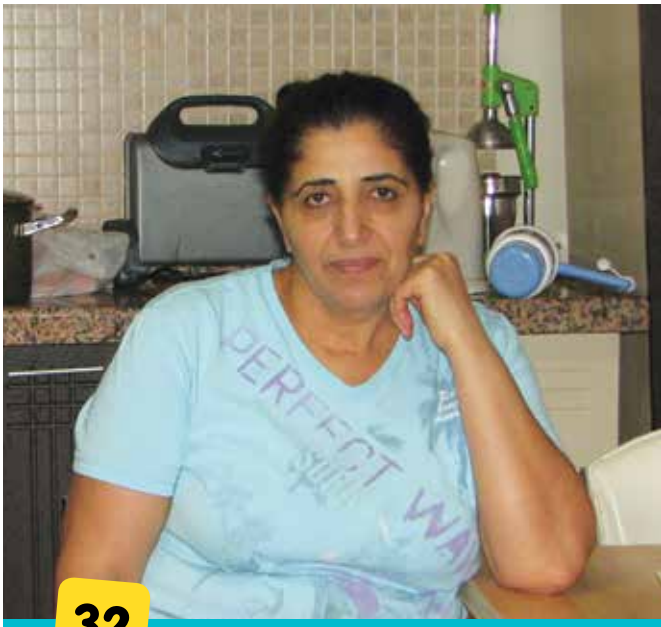

32 Hayatımızı bırakıyoruz o evlerde

54 Gülsuyu-Gülensu Mahallesi Kadın Dayanışma Evi

57 Latin Amerika'dan kadın sendikacılar

BM Genel Kurulu'ndan çocuk evliliklerine karşı mücadele kararı

21 Kasım 2014 Cuma günü New York'ta yapılan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, tüm üye devletlerin, her yıl dünya çapında 15 milyon kız çocuğunun hayatını etkileyen çocuk yaşta evlilikleri yasaklayan kanunlar çıkarmasına karar verildi.

Genel kurulda çocuk evlilikleri sayısında azalma olmadığı takdirde, 2050 yılında dünya genelinde 1.2 milyar -Hindistan nüfusuna eşit- çocuk gelin olacağı bildirildi. Konuyla ilgili ciddi tartışmaların yaşandığı genel kurulda, devletlere, uluslararası organizasyonlara ve diğer tüm aktörlere çocuk evlilikleriyle mücadelede neler yapılması gerektiğine yönelik önerilerin yer aldığı bir önerge kabul ettirildi.

Bu karar, BM Genel Sekreterliği'ni çocuk evliliklerini bitirme yönünde atılan adımların değerlendirildiği kapsamlı bir rapor hazırlamaya zorluyor. Hazırlanacak olan raporda, çocuk evliliklerine karşı mücadele yöntemleri ve uygulamalar paylaşılacağı gibi halihazırda evli olan kız çocuklarına ne tür destekler verilebileceği de gündeme getirilecek.

Genel kurul kararlarının yasal olarak bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen, ülkeler üzerinde politik baskı unsuru olarak kullanılabileceği, belirtiliyor. ■

Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'ne Başvurular Başladı

8-18 Mayıs 2015 tarihlerinde gerçekleştirilecek olan 18. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'ne başvurular başladı. Uçan Süpürge'nin web sitesinde yapılan açıklamada "Yapım yılı 2014-2015 olmak ön koşuluyla uzun metraj, belgesel, kısa ve animasyon kategorilerinde film başvurularınızı bekliyoruz" denildi. Bilindiği üzere Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'ne yönetmeni veya yönetmenlerinden biri kadın olan filmler başvurabiliyor. Festivale başvurmak için filminizin ön izleme DVD kopyası ile doldurduğunuz başvuru formunu Uçan Süpürge adresine göndermeniz gerekiyor. Başvurular için son tarih 15 Ocak 2015. Başvuru Formu ve yönetmeliğe *http://www.ucansupurge.org* adresinden ulaşabilirsiniz. ■

Erkek şiddeti artarak devam ediyor

Bianet haber sitesinin yerel ve ulusal gazetelerden, haber sitelerinden ve ajanslardan derlediği çeteleye göre, erkekler Aralık'ta 28 kadın öldürdü. Kadınların yüzde 28,5'i boşanmak istediği için öldürüldü. Taciz vakalarının yüzde 20'si internette, yüzde 30'u okulda öğretmenler tarafından gerçekleştirildi.

14 kadına tecavüze uğradı, 38 kadını yaraladı, 39 kadın ve kız çocuğuna cinsel tacizde bulunuldu.

2014'te erkekler 281 kadın öldürdü, 109 kadın ve kız çocuğuna tecavüz etti, 560 kadını yaraladı, 140 kadın ve kız çocuğuna cinsel tacizde bulundu. ■

Almanya'da şirket yönetimlerinde kadınlara yüzde 30'luk kota

Almanya'da uzun zamandan beri ülkede büyük tartışmalara yol açan konu üzerinden hükümeti oluşturan partiler uzlaştı. 25 Kasım'da başbakanlıkta yapılan uzun toplantının ardından fikir birliğine varan hükümetin ortakları Hristiyan Demokrat/Hristiyan Sosyal Birlik Partileri (CDU/CSU) ile Sosyal Demokrat Parti (SPD) üst düzey yöneticileri, uygulamanın 2016 yılında başlaması konusunda da anlaştı. Birlik partilerinin uzun süre karşı çıktığı kadın kotasını sosyal demokratlar gündeme getirmişti. 2013 yılında yapılan seçimlerde seçim vaadi olarak seslendiren SPD, muhafazakar partileri ikna etmeyi başardı. Partiler, hiçbir istisnaya yer vermeden borsada işlem gören şirketlerin yönetim kadrosunun yüzde 30 kadın olmasını öngören tasarının 11 Aralık'ta bakanlar kurulunun imzasından geçmesini de kararlaştırdı. Tasarı Federal Meclis ve Eyaletler Meclisi'ndin geçtikten sonra Cumhurbaşkanı'nın onayı ile yasalaşacak. Ancak yasa 2016 yılında uygulamaya girecek. Başbakan Angela Merkel varılan anlaşmayı önemsediğini belirterek "Bizler başarılı kadınlardan vazgeçemeyiz" dedi.

Federal Aile, Kadınlar ve Çocuklardan Sorumlu Bakan Manuela Schwesig ise yasayı "Kadın erkek eşitliği alanında atılmış büyük bir adım" olarak derlendirirken koalisyonu oluşturan partilerin bu konuda gücünü göstermesinin de önemli bir sinyal olduğunu belirtti. Adalet Bakanı Heiko Maas da varılan uzlaşmayı tarihi bir gelişme olarak değerlendirdi. Almanya'daki dev şirketler de dahil olmak üzere ülkedeki yönetici pozisyonunda çalışan kadın oranı oldukça düşük. Volkswagen, Eon, Mercedes, BMW, Siemens, BASF ve RWE şirketlerinde kadın yönetici oranı yüzde 15 ile 25 arasında. ■

İstanbul Sözleşmesi'nin denetlenmesi sorunu

Türkiye, kadına yönelik şiddetle ilgili ciddi yaptırımlar içeren İstanbul Sözleşmesi'ni imzaladı. Ancak Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, sözleşmenin uygulanmasını denetlemek üzere oluşturulan kurula (GREVİO) bağımsız kadın örgütlerini almayarak sözleşmeyi daha en başından işlevsiz hale getirdi.

Toplantı tarihini son ana kadar açıklamayarak kadın örgütlerinin hazırlık yapmasını engellemeye çalışan yetkililer, toplantıya katılan örgütlere de bir gün içerisinde kurumlarının başkanları tarafından imzalanmış kaşeli yetki belgesi, ıslak imzalı temsil belgeleri, nüfus cüzdanı gibi belgeleri bakanlığa e-postayla yollamaları istendi. Bu koşulları yerine getirmeyenlerin toplantıya alınmayacağı duyuruldu. Bürokratik şartları yerine getiren örgütler ise farklı bahanelerle toplantıya alınmadı.

Her türlü engellemeye rağmen toplantı günü (22 Aralık 2014) kadın örgütleri oradaydı ve hep birlikte salona girildi, ancak oy haklarının olmayacağı söylendiğinde hep birlikte salon terkedilerek toplantı protesto edildi. Kadın örgütlerinin konuyla ilgili itiraz girişimleri sürüyor. ■

Hükümet aileyi ve de nüfusu korurken:

Kadınlara kısmi zamanlı güvencesiz çalışma rejimi geliyor

Hükümetin kadın istihdamına dair öne sürdüğü her paket, bizlere yarı zamanlı ve güvencesiz işleri adres gösteriyor. Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından açıklanan Aile ve Nüfusun Korunmasına Dair Program'ın altında da bu eğilim yatıyor. Amaç, kadın istihdamını desteklemek, anneliği korumaksa yapılacak şey basit: ILO'nun Anneliği Koruma Sözleşmesi'ni imzalasınlar ve bunun gereğini yerine getirecek denetim mekanizmalarını oluştursunlar.

Necla Akgökçe

AKP Hükümeti bunu hep yapıyor. Çalışan kadınlar ya da bunlar içinde en fazla sıkıntı yaşayan bir kesimin problemlerine çözüm getiriyormuş gibi yapıp, elimizde kalan son hak kırpıntılarını da sıfırlıyor. Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından 8 Ocak 2015'te açıklanan *Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı* da böyle bir program. Bu sefer sağolsunlar, yasa değil -gelir mi sonradan bilmiyoruz- program hazırlamışlar. Kadın araştırmalarında yöntem bilgisi bize görünene değil de saklanana, üstü kapatılana, karanlıkta kalana bakmayı öğütler. O nedenle kadın politikası da bağımsız yürütün isterse de bir sendika içinde yürütün projeksiyonu karanlıkta kalana yöneltirken, aydınlatmayı, deşifrasyonu içerdiği gibi yön değiştirmeyi, yön çizmeyi de hedefler. Buradan hareketle programın özellikle! "Aile ve İş Yaşamının Uyumlaştırılması" başlığı altındaki bölümünü tartışırken, hükümetin ya da ana akım medyanın bizi yönlendirdiği yere değil de başka yere bakmak, flulaştırılan alanları netleştirmek, ağızdan kaçıyormuş gibi söylenen lafları önemsemek gerekiyor.

Kadınlar geçici işçi

Bizce bu paket ekonomik bir paket. "Doğum izninden sonra kadınlara "yarı zamanlı çalışma hakkı", ya da iki çocuk için şu kadar üç çocuk için bu kadar doğum yardımı" deniliyor ya bu noktada, bakmamız gereken yön doğum yapan kadın değil de öğleden sonra onun yerine çalışacak kadın. Bakışımızı o tarafa çevirdiğimizde, hükümetin kadın emek piyasalarını yeniden yapılandırmaya yönelik neoliberal politikalarını çok net görebiliriz. Türkiye ekonomisi yıllardır istihdam yaratmıyor ve ülkede ciddi bir işsizlik var. Böyle bir ortamda (özellikle de kamuda) düzenli ve nispeten güvenceli işlerde kadınları çalıştırmak istemiyorlar. AKP, kadınlar kamusal alanda düşük ücretli yarı zamanlı, çağrıya bağlı, kısmi sözleşmeli işlerde çalışsınlar, ev ve bakım işlerini ücretsiz yürütmeye devam etsinler, diyor. Patronlarla, onların dernekleriyle birlikte "katı, katı" diyerek esnekleştirmeye çalıştıkları işgücü piyasalarını kadın emeği üzerinden daha da esnekleştirecekler yani, bunu da özel istihdam büroları aracılığıyla yapacaklar.

Özel istihdam büroları aracılığıyla geçici iş ilişkisi kurmak, denilen uygulamayı, kadın emek piyasalarının en kırılgan, en zayıf işgücü olan yeni doğum yapmış, kadınların zor durumlarından istifade ederek gündeme getirmek istiyorlar. Özel istihdam bürolarının uluslararası derneklerini, büyük patronları çağırarak, bunun programını çok daha önceleri yaptılar. Zaten "destek programı"nda "*Özel sektörde kadın istihdamının azaltacağı gerekçesiyle özel istihdam büroları aracılığıyla geçici iş ilişkisinin hayata geçirilmesi şartıyla uygun görmekte*", şeklinde bir ifade de yer alıyor. Değerli kadınlar bu noktada "*işverenler kadınları istihdam etmeyecekler*" diye, endişelenmeye mahal yok, onlar çoktandır bu işin içindeler, iki kadının bir işte yarı zamanlı çalışması onların da işine geliyor. İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları

Birliği (İHKİB) Başkanı Tanrıverdi'nin 14 Ocak Çarşamba Günü yaptığı açıklamaya bakalım: "*Böylesi bir ortamda tam zamanlı çalışan bulmakta zorlanırken, yarı zamanlı personeli nereden temin edeceğiz, yarım günlük işimizi kime yaptıracağız?*" Zavallı patron zor durumda gibi gözüküyor. Öyle mi gerçekten de. Öncelikle ülkede geniş tanıma göre işsizlik yüzde 20'lere yaklaşırken, patronların işçi bulamaması hiç de inandırıcı değil, ama onlar şöyle diyorlar ya - iş var fakat işçilere iş beğendiremiyoruz-, yarım zamanlı günlük işi kime yaptıracağız, sorusu ise hepten danışıklı döğüş? Hükümetin bu konuda cevabı hazır: Sizleri asla ve kata mağdur etmeyeceğiz, çok güzel bir özel istihdam büroları yasa tasarısı hazırlıyoruz. İki saatlik mi, üç saatlik mi, kaç saatlik işçi olursa olsun, bu bürolar devreye girecek, bir telefonla işci temininizi hemen gerçekleştirecekler. İşverenimiz de bu sorunun cevabını biliyordu zaten. Maksat kamuoyunda bunu tartıştırmak, patronlar kadınları işe almayız, ya da çalışanları işten atarız mı diyor... Bakın size yarı zamanlı iş garantisi veriyoruz. Bu oyunu defalarca sergilediler.

Müthiş hak mı, hak kaybı mı?

Başbakanın programında "yarı zamanlı çalışma hakkı bla.. bla", şu anda durum nasıl, bölümünü dikkat ederseniz kendileri anlatmışlar, "mevcut düzenleme şöyleydi" diyorlar. Öyle miydi? Mevcut düzenleme ne getiriyordu, bu hak denilenler ne öneriyor? Bu noktada belki de her maddede karşılaştırma yapmamız gerekiyor.

Bir örnek vermek istiyorum: Kamuda çalışan, doğum izni bitmiş kadınlar açısından 657 sayılı kanunun getirmiş olduğu bir süt izni hakkı var. Mevcut durum şu; memur kadın doğum iznini kullandıktan sonra işe başlıyor, bebek 6 aya gelinceye kadar günde üç saat süt izni kullanıyor anne. Kadın beş saat çalışarak tam ücret alıyor. Bu izin daha sonra 1,5 saate iniyor ve çocuk bir yaşına gelene kadar böyle devam ediyor. Yeni uygulamada yarı zamanlı çalışma hakkı sırasında süt izninin kullanılamayacağı söyleniyor. Bu durumda yarı zamanlı çalışma "hakkı" -Bir defaya özgü verilen doğum yardımı söz konusu olduğunda bile- memur kadın için, hiç de bir hak olmuyor. Çocuk sayısına göre memur kadın, hakkı bırakın, hak kaybı yaşayacak. 3. çocuğu doğurursa ancak şu andaki hakların bir bölümüne sahip olacak.

Programın finansal kaynağına baktığımızda işverenlerin "*aaaa biz de kadınları işten çıkarırız*" yakınmalarının ne kadar gerçek dışı olduğunu görüyoruz. İşsizlik Sigortası Fonu'nda biriken paraları kullanacaklar, bu "hak" paketi için. Devletin yeniden dağıtım fonksiyonunu devreye sokarak, fonda biriken paraların bir bölümünü "*hamile çalıştıran işyerlerine destek vereceğiz*" diyorlar ya, bu çerçevede işverenlere aktaracaklar. Yani işçilerin dişinden tırnağından arttırarak biriken bu fonun büyük bölümü bazı işverenlerin kasalarına akacak. Tezgâh üstüne tezgâh...

Bu program, kadınlara yeni sosyal hak verme programı olmadığı gibi, kadın istihdamının önünü açma çabası da değil. Bir işte iki kadını çalıştırarak, rakamlardaki oynamayı, politik bir başarı gibi gösterebilirler tabii. -İşi gücü takiye olan bir grup erkek tarafından yönetiliyoruz ne de olsa- Sosyal haklar daha genel, daha evrensel niteliktedir. Mesela ebeveyn izni böyle bir haktır. Bu izin doğum izninden sonra kullanılır ve anne-baba arasında isteğe göre paylaşılır. Ebeveyn izni bazı ülkelerde üç yıl, yani çocuk kreşe gidene kadar sürüyor. Erkekleri de işin içine sokmaya çalışarak kadın-erkek eşitliğine de katkıda bulunuyorlar böylelikle.

Doğum yardımları da kadının sosyal hakları arasında yer alır ve uluslararası anlaşmalarla düzenlenmiştir ve genellikle asgari düzeyi oluştururlar. Bunun altına düşemezsiniz.Türkiye'nin imzalamadığı ILO'nun 183 Sayılı Anneliğin Korunması Sözleşmesi'nde doğum yardımları konusunda net tanımlar mevcuttur. Sözleşmede bu yardımların a-tipik işlerde çalışan, yani taşeronda, yarı zamanlı işlerde, ya da gündelik işlerde çalışan kadınları da kapsadığı yazılıdır. Nakit olarak yapılan bu yardım, kadının son aldığı ücretin üçte ikisinden az olamaz. 183 sayılı sözleşmede annelik izni sonrasında kadının aynı pozisyona veya aynı ücreti aldığı bir işe geri dönme garantisi de var. Türkiye bu sözleşmeyi imzalamadı çünkü doğum yardımlarının a-tipik işlerde çalışan kadınları da kapsaması düşünülmüyor, bu sözleşme imzalanmadı, çünkü şu anda sosyal destek olarak üç çocuğa sunulan doğum yardımı bile sosyal hak olarak tüm kadınlara verilmesi gereken doğum yardımından çok daha düşük seviyede kalıyor.

Ortak mücadele hattı

Sonuç olarak, "Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı" önümüzdeki dönemde kadınların nasıl çalışacağına dair bir program, bunu istihdam yasalarında, kalkınma planlarında, defalarca yazdılar. Ekonominin yapısal sorunlarına kadın emeği üzerinden güncel çözüm üretme gibi bir dertleri var. Türkiye patriyarkasının bu gün aldığı biçim tabii ki ellerini inanılmaz kolaylaştırıyor, eskiden de ev işlerini biz yapardık, ama annelik kariyer değildi mesela.

Fakat, kadınların ihmal edilemeyecek bir bölümü açısından meslek sahibi olmak, kariyer yapmak vazgeçilmez bir şey artık. Onları ikna etmeleri gerekiyor, burada işin içine patriyarkanın ideolojisi giriyor. Bu ideoloji bizlere devamlı ikinci sınıf vatandaş olmayı aşılıyor. Erkek egemen kültürde kadınlara biçilen roller ve verilen değer, kadınların ne olduğunu anladıkları için çok pas vermediği ama erkeklerin abarttıkça abarttığı bir annelik kültü, evlilik programları, gazeteler, hep bu amaca hizmet etmiyor mu?

Konuyla ilgili çalışan kadınlarla yapılan televizyon şöyleşilerinin birinde "*İyi 600 TL'yi alacağız, sonrası ne olacak, kim ne derse desin üç çocuk doğurmam.*" diyordu, başı örtülü bir kadın işçi. Ne kadınları, ne sendikaları ne de kadın hareketini bu konuda ikna edemezler. Programı ekonomik, siyasi, kültürel pek çok açıdan tartışabiliriz, zaten kadın örgütleri de bunu yapıp önerilerini sıralıyorlar. Yan yana gelip bunları birleştirdiğimizde ise ortak bir mücadele hattı oluşacak. Önümüzdeki günlerde yoğunlaşmamız gereken iş buymuş gibi görünüyor. ■

İyi eş, iyi ev kadını, iyi anne kıskacında sıkışmadan:

Sadece kadın olmak...

Selgin Zırhlı Kaplan

Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması ya da kısaca "annelik" paketi, çalışan kadınlara çocuk doğurmaları halinde birtakım iyileştirmeler getirdiğini iddia ediyor. Projenin ardında yatan kadın emeğinin esnekleştirilmesi, güvencesizleştirilmesi niyetini bir an için görmezden gelip "annelik" açısından değerlendirdiğimizde bile ortaya elle tutulur bir şey çıkmıyor.

Gün geçmiyor ki, çalışma yaşamımıza veya günlük hayatımıza ilişkin "talimatlar" içeren yeni bir açıklama yapılmasın. Ne giyeceğimize/giyemeyeceğimize, kaç çocuk doğuracağımıza, nasıl çalışacağımıza, ne kadar çalışacağımıza dair sürekli bir uğraş içerisinde olan bakanlıklarımız var. Kadın ve aile bakanlığının isminden "kadın" kelimesinin çıkarılmasıyla hızlanan bu yeni süreçte kadınların aleyhine birçok gelişme yaşandı. Bakanlıktan çıkartılanın sadece "kadın" kelimesi olmadığını, kadının özgürlüğüne dair her şey olduğunu bilenler zaten biliyordu, bilmeyenler de çok geçmeden öğrenmiş oldu.

Kadınlarla erkeklerin "eşit olmadığı, ancak eşdeğerlikten sözedilebileceği", "mekanik olarak eşit olunamayacağı", "çocuk doğurmanın fıtratımızda yer aldığı", "kariyer olarak anneliği merkeze almamız gerektiği" şeklindeki telkinler, bizi neyin beklemekte olduğunu apaçık gösteriyor. Kürtajın resmen olmasa da fiilen yasaklanmasıyla, kadınların kendi bedenleriyle ilgili kararlara da müdahale edileceğinin ipuçları verildi. Bu konuda ne kadar ileri gidildiğini, tecavüze uğrayıp hamile kalan kadınların kürtaj hakkına yönelik "Çocuğu öldüreceğine kendini öldürsün daha iyi." şeklindeki açıklamalardan anlayabiliriz. Tecavüz davalarındaki "mağdur" erkeklerin "haklı" gerekçelerle salıverilmesinden sözetmiyoruz bile...

Ev ve iş hayatının uyumlulaştırılması adı altında kadınların güvencesiz, esnek zamanlı işlere yönlendirilmesi; annelikten, çocuk doğurmaktan bağımsız olarak ele alındığında, istihdamı destekleme adıyla hayata geçirilmesi düşünülen uygulamaların bütün kadınların geleceğine yönelik bir girişim olduğu apaçık ortada...

Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması ya da "annelik" paketinin "müjdesini", aileden sorumlu bakan Ayşenur İslam, Kadın Girişimciler Derneği'nin kahvaltısında vermişti. Yine kadını aile içerisinde değerlendiren açıklamalarla tabii ki: "*Kadının istihdama katılması ekonomik bağımsızlığını, bireysel olarak güçlenmesini...*" kısmında bir sorun yok. Ancak devam ediyor İslam: "*... toplumun diğer alanlarında daha üretken olmasını sağlıyor ... aile içindeki konumlarını iyileştiriyor, aile içi karar verme güçlerini olumlu yönde etkiliyor.*" Burada kadınların hangi konuda üretken olmasının beklendiği çok açık: "annelik"...

Annelik ile kariyeri, çalışmayla çocuk doğurmayı, güvence ile esnek çalışmayı bir arada düşünebilmek için bazı koşulların olması gerekiyor. O koşullar bizde yok... Ortaya atılan paketin içeriğinde hiç yok.

Kadınlara, sadece çocukları varsa veya anneliği düşünüyorlarsa çalışma yaşamında birtakım kolaylıklar sağlanacağı sözü veriliyor. Ancak verilen bu sözlerin bile gerçek hayatta karşılığı yok...

Örneğin kreş hakkından söz ediliyor. Biliyoruz ki, çalışan kadınların en büyük sorunu, çocukların bakımından sorumlu bir bakıcı -ki bu, günümüz ücretlerinde çoğumuz için ulaşılamaz bir hizmet- ya da kreş. Sözkonusu pakete göre, üç çocuk doğuran bir kadın, eğer şansı yaver gittiyse ve bir şekilde sosyal güvenlik sistemine adım attıysa, her çocuk için ikişer yıldan altı ay daha erken emekli olabiliyor. Ancak üç çocuklu bir annenin, sürekli bir işte tutunabilmesinin ne şekilde mümkün olacağı belirsiz. Doğumdan sonra genelde işe ara veriliyor, doğum izni uzatılıyor, ücretsiz izin son hakkına kadar kullanılıyor. Daha sonra güvenceden vazgeçilip sadece geçimi sağlayacak geçici -diğer deyişle esnek- işlere yöneliniyor. Çocuklar büyüdükten sonra işe dönmek isteyen kadınlara pek fazla tercih sunulmuyor: "Her şeye sıfırdan başlamak"... Dolayısıyla hem sosyal güvenlik açısından kayba uğramak, hem de bütün terfi haklarını kaybetmek...

Hak olarak ele almak

Bu anlamıyla, anneliği bir kariyer olarak düşünmek pek mümkün görünmüyor. Çünkü anneliğin bir maaşı, sosyal güvencesi, emekliliği yok... Annelik sosyal bir statü değil, biyolojik bir tercih. Kadın isterse doğurur, istemezse doğurmaz. Çocuk doğurduğu için çalışma yaşamında haksızlığa uğraması, sosyal yaşamdan dışlanması ne kadar yanlışsa, anne olduğu için bütün kapıların açılacağını düşünmek o kadar gerçekdışıdır... Ebeveyn izni, emzirme izni, kreş vs. çocuk doğurmak için teşvik olmamalıdır. Bunlar zaten bütün kadınların hakkı olarak ele alınmalıdır.

Kadınların çalışma yaşamında güçlenmesini isteyen bir politika izlenecekse, ilk olarak kadını aileden bağımsız olarak değerlendiren, birey olarak gören, kadınların doğum izni-emzirme izni-kreş dışında da ihtiyaçlarının olduğunu gözönünde bulunduran çözümler geliştirilmeli; doğum iznini sadece kadına göre ayarlayan sisteme karşılık babaların da izin kullanabileceği ebeveyn izni hayata geçirilmeli; işyerlerinde, kadın-erkek sayısına bakılarak kreş açılmalı, çocuk bakımı kadınların sırtında yük olmaktan çıkarılmalıdır. ■

Özel Maltepe Üniversitesi Hastanesi'nde kadınlar direniyor:

Taşeron çalışma köleliktir, biz bunu istemiyoruz

Necla Akgökçe

Özel Maltepe Üniversitesi Hastanesi'nde 8 Aralık'ta 98 işçi, sendikaya üye oldukları için işten çıkarıldı. Çıkarılan işçilerin büyük bölümünü yemekhanede ve temizlik işlerinde çalışan kadınlar oluşturuyor. Petrol-İş Kadın Servisi olarak arkadaşlarımıza bir dayanışma ziyaretinde bulunduk. O arada dergicilik işimizi de ihmal etmeyip, onlarla çalışma şartlarını, sendikalaşma sürecini, direnişin gidişatını da konuştuk.

Lale Eroğlu: 14 yıldır burada çalışıyorum, temizlik işçisiyim. Zam zamanıydı, zamlarımız her sene oluduğu gibi çok düşüktü. Bu zamlardan dolayı biz de hastane yönetimi ile bir görüşme yaptık. 100 TL yol parası istedik kabul etmediler. Tekrar görüştük, "*çalışan böyle çalışır, kabul etmeyen çeker gider*", dediler. Ayrıca "*siz ne iş yapıyorsunuz, paspas yapıyorsunuz*" diye bize hakaret de ettiler. Sonra hakkımızı almak için sendikalaşmaya karar verdik, sendikalaşma süreci hızlanınca, bir arkadaşımızı işten attılar, bir hafta sonra üç kişiyi daha attılar. Bu işten çıkarılmalar karşısında arkadaşlarımızı desteklemek için vardiya giriş, çıkışlarında, alkışlı bi r eylem yaptık.

Eylemin ertesi günü, bir cuma günü işe geldiğimizde bize 94 kişinin iş akdinin feshedildiğini söyledilerler. Sonra bir basın açıklaması yaptık, Başkanımız Arzu Çerkezoğlu ve çeşitli siyasi partilerden ve sendikalardan insanlar da katıldı. Daha sonra çadırımızı kurduk, o günden beri buradayız, direniyoruz.

Evli misiniz, çocuklarınız var mı?

Evliyim evet, iki oğlum var. Büyük oğlumu askere yolladım. Küçük oğlum, lise üçte okuyor. Biz atıldıktan sonra süreç, çadırımızı kurduk direniyoruz.

Ne tür işler yapıyordunuz içeride?

Her türlü işi yapıyorduk, evde geçirdiğimiz zamandan çok daha fazla süreyi burada geçiriyorduk. Gerektiğinde villalarına bizi götürüp temizlik yaptırıyorlardı. Günde normalde sekiz saat çalışıyorduk, ama 12 saat çalışan arkadaşlarımız da oluyordu.

Ücretler nasıldı?

Ben 12 senedir burada çalışıyorum. Her şey dahil 1000 TL civarında ücret alıyordum. Şimdi bizi taşeronda çalışmaya çağırıyorlar. Taşeron çalışma köleliktir, biz

asla taşeron çalışma istemiyoruz. Bizim amacımız, sendikalı olarak hastanedeki işimize geri dönmek.

Sendikalardan dayanışma var mı?

Evet DİSK'e bağlı sendikalardan genellikle dayanışma için geliyorlar. Başka kurumlardan da gelenler oluyor, burası esasında boş durmuyor.

Kadın olmaktan kaynaklanan zorluklar yaşadınız mı çalışırken?

Azarlamalar oluyordu, "*siz ne iş yapıyorsunuz ki*" gibi sizin yaptığınız işi küçümsemeler. Esasında bir şey de istemiyorduk 100 TL'lik bir artış. Kimsenin cebinde gözümüz yok bizim, sadaka da istemiyoruz, sadece emeğimizin karşılığını istiyoruz.

Burada hayat nasıl geçiyor?

Direniş yerinde günler çok güzel geçiyor. Çok destekçimiz var. Evde duramıyorum, saat 07.30 oldu mu, hemen kalkıp buralara geliyorum. Gece nöbetçi arkadaşlarımız oluyor, haftada bir gün ise kadınlar kalıyor.

Bu direnişin sonu ne olur, neler demek isterdiniz?

Bugün Maltepe belediye başkanı yanımıza geldi mesela. Bizlere kahvaltılık getirdi, birlikte oturduk, kahvaltı yaptık, konuşmaları sürdürdüklerini, işverenlerin biraz yumuşadığını söyledi. Yarın da bir toplantı varmış hastanenin kurucusu ile... İyi şeyler olacağına inanıyorum.

Melek Işık: Eşimle birlikte burada çalışıyordum. O, 10 yıldır burada çalışıyordu, ben yedi buçuk yıldır, ikimiz birlikte atıldık. İkiz bebeklerim var 15 aylıklar, kaynanam bakıyor. Onları bıraktım geldim işte. Eşim personel olarak çalışıyor ben de yemekhanede hostes olarak çalışıyordum, eşimin çıkarıldığını duydum, bana da sonra arkadaşlar telefon etti, "*Melek gel bizi de çıkarmışlar*" dediler.

Ne gerekçeyle çıkarmışlar, söylediler mi size?

Bir şey demediler, taşerona geçirilecekmiş, o yüzdenmiş, bunu arkadaşlara demişler, bize bir bilgi vermediler. Aramızda engelliler var, ameliyat olup hastalık izninde yken atılanlar var. Bizim gibi dört çift var atılan. İkiz bebek var, biliyorlar da ben tüp bebek tedavisi olarak bebek sahibi oldum, ikimizi birden öyle attılar. O günden beri de direniş devam ediyor. Öyle fazla bir şey de istemedik. Bana 40 TL zam yapıldı. 950 TL alıyorum, yol parası yok. Bizimle anlaşmaya yanaşmadılar, baktık bir şey olmayacak, sendikaya üye olmaya karar verdik.

Çocuklarınız var, işte çalışıyorsunuz, ev işleri var, nasıl başediyordunuz bütün bunlarla?

Benim dışarıda çalışmaya ihtiyacım var, ikiz bebekler prematüre doğdu ve pek çok masrafları oldu. Kaynanamla kayınbabam da bizle yaşıyorlar, altı nüfusuz. Çalışmayacaksın da ne yapacaksın? Yaşamak gerçekten de zor. İki kişi çalışarak ancak yetiştiriyorduk.

Direniş nasıl sonlanır sizce?

Kazanacağız. Çünkü haklıyız, sendikalı olarak işe geri dönmek istiyoruz, fazla bir şey istemiyoruz ki.

Gülizar Kurt: İki yıldır burada çalışıyorum. Yemekhanenin düzeni ile sorumluydum. Engelliyim, ortopedik engelim var. Zam istedik, yol parası istedik; kabul etmediler. Yasal yollardan hakkımızı arayalım denildi. Bir iki arkadaşımız böyle dedi, önce onları çıkardılar, sonra da bizi. Kötü oldu yani.

Evi siz mi geçindiriyorsunuz?

Eşim vefat etti benim. Başka gelirim ve desteğim yok, tek başıma bir insanım. Üç çocuğum var ama evliler. O kadar çok borcum var ki üç tane kredi çekmişim. İşsizlik maaşı da alamıyorum. 12 gün için kaybediyorum. Biz ayrıca hastane çalışanı gözükmüyormuşuz. Tazminatlar yatırıldı ama bize faydası olmadı. Biz tazminat istemedik, çalışarak insanca yaşamak istedik. Sendikalı olmak istedik. Dayanışmak istedik. Burayı işyeri olarak görmedik, ailemiz, evimiz gibi gördük. Fakat onlar bizi öyle

Lale Eroğlu

Melek Işık

Gülizar Kurt

Aysel Tepe

Nuray Şahin

görmemişler demek ki, onlar için bizim hiç bir değerimiz yokmuş....

Çıkarılanların hepsi sendika üyesi mi?

Yok ona bakmadılar, sendikalıları da, sendikasızları da çıkardılar. Hepimiz işten çıkarılınca, sendikasızlar da gitti sendikaya üye oldu. Onlar bize değer vermiyorsa, bize değer verenlerle hareket edelim dedik. Bazılarına para teklifinde bile bulunmuşlar, "*zam verelim sendikalı olma*" diye. Bana bir şey denilmedi. Kendisi tabii sendikayı gerekçe göstermiyor. "*Taşerona vereceğim ondan çıkardım*", diyor. Gündelikçi çalıştırıyor şimdi.

Nasıl gider bu süreç sizce?

Direniyoruz ve sonuna kadar gitmeyi de düşünüyoruz. Yasal haklarımızı arıyoruz. Sendikalı olarak işe dönmek istiyoruz. Bu konuda her türlü desteğe ihtiyacımız var. Ne kadar destek o kadar güç, demek.

Aysel Tepe: 15 yıldır burada, yemekhane bölümünde bulaşık yıkıyordum. Vardiyalı çalışıyoruz, ben evdeydim, arkadaşlar aradılar atıldığımızı söylediler. Hâlâ hangi nedenle atıldığımızı bilmiyorum. Ben mesela sendika üyesi değildim ona rağmen işten çıkardılar. Ben de geldim hemen sendikaya üye oldum. Madem öyle, işte böyle, dedim. Bakmakla yükümlü olduğum çocuklarım var, evim kira, iki kızım, bir oğlum var. Kızımın biri evli, 31 yaşında engelli ve bana bağlı olan bir kızım var, oğlum da şu anda asker.

Eşiniz çalışıyor mu?

Eşim vefat etti. O da bu kurumda güvenlik olarak çalışıyordu. Hastane henüz yeni kuruluyordu o zaman, hastanenin tanıtım broşürlerini il il gezip dağıtıyordu. En son Karadeniz Bölgesi'ne gitti. Dönüşte Düzce depremine yakalandı eşim ve göçük altında kalarak yaşamını yitirdi. Kocamı bu kurumda kaybettim, onun hakkını yediler. Ama ben hakkımı yedirmeyeceğim onlara.

Şu anda evde çalışan kimse yok o halde?

Evet, yok, sadece ben çalışıyordum. Engelli kızım var, şimdi aklıma geliyor, ne anlatacağımı da bilmiyorum. Kelimeler boğazıma düğümleniyor, hiçbir şey konuşamıyorum.

Sizin ücretiniz neydi?

Ben burada 15 senelik elemanım, 1100 TL para alıyordum. İşte biraz ücretimiz yükselsin istedik. "*Siz ne iş yapıyorsunuz ki, altı üstü paspasçısınız*" dediler bize. Bu çok onurumuza dokundu.

Daha önce 12 saat çalışıyorduk, sonra buradan bir arkadaşımız şikayet etti kurumu ve bizim çalışmamız 8 saate indirildi. Ama çok çalıştığımız günlerimiz oldu. O kadar çalıştık niye çıkarıldığımızı bile bilmiyoruz, çağırıp söylemediler.

Sağlık işi önemli, dikkatli yapılması gereken bir iştir, itibar kaybı yaşarlar sonra?

Zaten hasta yakınlarından çok şikayet var. Yeni gelen kişiler hastaya nasıl davranacağını bilmiyorlar. Benim kendi bölümümde de her üç-dört günde bir tabak, çatal, bıçakları biz dezenfekte ediyorduk. Şimdi o işleri kim yapacak, plastik tabak filan kullanılıyor herhalde.

Nasıl sonuçlanır bu direniş sizce ya da nasıl sonuçlanmalı?

Valla arkadaşlarla burada birbirimize iyice kenetlendik, uzlaşırsalar çok iyi olur. Onun dışında ne diyeyim; direne direne kazanacağız yani ne olsun?

Nuray Şahin: Ben beş yıldan beri burada diyet hostesi olarak çalışıyordum.

Ne yapar diyet hostesi?

Diyet yapan hastaların yemeği içmesi ile ilgileniyorum. İşimiz, iyiydi. Ticaret lisesi mezunuyum ben...

Evli misiniz, bekâr mısınız, çalışma koşulları?

Evliyim, 14 yaşında bir çocuğum var. Eskiden 13 saate kadar çalıştığımız zamanlar oldu. Köle gibi çalışyorduk, hiçbir şeyden de haberimiz yoktu. Şikayet üzerine çalışma saatlerini 8 saate indirdiler. Arkadaşımızın mücadelesi ona değil bize yaradı yani.

Siz niye buradasınız?

Bizim mücadelemizin amacı ise işe tekrar dönüp, insani koşullarda çalışmak. ■

ITUC Genel Sekreteri Sharan Burrow:

Dünyanın ücret artışına ihtiyacı var

Söyleşi: Petra Bränmark (*)

Dünyada 180 milyon işçi sendikalara üye. Bu, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nu (ITUC) dünyanın en büyük demokratik örgütü yapıyor. Ama bu rakam tüm işçilerin ancak yüzde yedisine karşılık geliyor. ITUC genel sekreteri Sharan Burrow bunu yeterli bulmuyor. Hedef 2018'e kadar 200 milyon üye olarak belirlenmiş.

ITUC bu hedefi nasıl gerçekleştirecek?

Güvencesiz çalışmada ürkütücü bir artış var. Dünyada 2,9 milyar dolayındaki işçiden ancak yüzde 60'ının resmi/yasal sözleşmesi var. Bu yüzden işçileri örgütleme ihtiyacı giderek artıyor.

Kayıtdışı sektör büyük ölçüde kadınlardan ve gençlerden oluşan umutsuz bir sektördür. Ve kayıtdışı sektörde özellikle ev işlerinde çalışanlar, işportacılar ile evden çalışanların örgütlenmesinde harika bir sendikal çalışma gözleniyor.

İşçi işçidir. Geçimlerinin korunmasını ve iyileştirilmesini sağlamak için işçileri örgütlememiz gerekiyor. Bunu yapabilmek için kapasitemizi geliştirmeliyiz. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda sendikal örgütlenme kapasitesi sınırlı ya da hiç yok.

Bu yılın başlarında ITUC sendikaların örgütlenme kapasitesinin gelişmesini sağlamaya karar verdi ve bir örgütlenme akademisi kurmaya girişti. Sendika örgütçüleri stratejik hedef belirleme, kampanya stratejisi ve örgütlenme becerileri ile işyeri stratejileri konularında bilgilerini geliştirecekler. Eğer ITUC 100 örgütçü eğitebilirse, (kendi koşullarında çalışan) küresel bir ekip kurmaya başlayabiliriz. Böylece ITUC güç ve derinlik kazanacak, daha fazla kazanım sağlayacağız.

Küresel bir sendika nasıl bir güce sahip?

Bu yıl Mayıs'ta Berlin'de yapılan ITUC kongresi, örgüte işçilerin gücünün artırılması yetkisi verdi. Bunu eski ilkelerle ve yeni bir enerjiyle gerçekleştireceğiz. İşçilerin ortak sesi gücümüzdür. Verilen yetkiyi kullanmak için örgütlenmemiz gerekiyor.

ITUC'un 14 ülkedeki küresel kamuoyu yoklamasına göre, ankete yanıt verenlerin yüzde 78'i, mevcut ekonomik sistemin insanların büyük

çoğunluğuna adil davranmak yerine varlıklı kesimleri gözettiğine inanıyor.

Bu itibarla insanların yaptıklarımıza yaklaşımı açısından sağlam bir zemin var ve bunu gerçekleştirmenin yolu işçilerin gücünden geçiyor. Başarılı olmamız için alanda yapılacak örgütlenmeyi ve eylemi düşünsel araştırmayla birleştirmemiz gerekiyor. Sesimizin duyulması gerekiyor.

Bu güç küresel tedarik zincirlerini nasıl değiştirebilir?

Bir tedarik zincirinin dünyada ne ölçüde yaygın olduğuna bakılmaksızın, söz konusu şirket attığı her adımdan sorumlu tutulmalıdır. Dünyanın sorumluluk yokluğunu ve sömürüyü bilmesi gerekiyor. Şirketlerden hesap sorulmasını sağlayacak (Rana Plaza'daki faciadan sonra oluşturulan Bangladeş Anlaşması gibi) hukuksal bir çerçeve geliştirilmesi gerekiyor. Bilindiği gibi, Bangladeş Anlaşması, hazır giyim fabrikalarını kapsıyor ve Bangladeş'te onlardan ürün alan şirketler tarafından imzalandı.

Küresel sendikalar olarak bizlerin elinde bunu birlikte yapabileceğimiz araçlar var. IndustriALL Küresel Sendika olarak siz elektronikte, hazır giyim ve tekstilde, madende işçileri temsil ediyorsunuz. Sırf üye sayısı bakımından bile sektörleriniz için önemlisiniz. Nakliyat ve lojistik sektörlerindeki Uluslararası Taşımacılık Federasyonu (ITF) ve perakende sektöründeki işçileri örgütleyen UNI Küresel Sendika ile birlikte, tedarik zincirlerinin nerdeyse tamamı kapsanmış oluyor.

Büyük şirketler muazzam kârlar kazanırken, üretimdeki işçiler kazandıkları ücretlerle geçinemiyorlar. Bu derinleşen eşitsizlik sadece makroekonomik bir sorun değil; bir insanlık trajedisi. Bu kabul edilemez.

ITUC'un bu yılki küresel kamuoyu yoklamasında, yüzde 79 gibi baskın bir çoğunluk, ülkelerindeki asgari ücretin insana yakışır bir hayat sürmeye yettiğine inanmadığını belirtti. On dört ülkede çalışan ailelerin yarıdan fazlası artan hayat pahalılığı ile baş edemiyor.

Dünyanın ücret artışına ihtiyacı var! Geçinebilecekleri ücret için greve çıkan işçiler Kamboçya'da vuruluyor, Endonezya'da hapse atılıyor, Bangladeş'te ise hayatları tehdit altında. İşçiler onur mücadelesi veriyorlar ve kendi devletlerinin saldırısına maruz kalıyorlar.

Küresel sendikalar olarak harekete geçmeliyiz. İşçilerin örgütlenmesi ve toplu sözleşme bu konuda hayati önem taşıyor.

Küresel gündemdeki değişimi ne kadar önceden görüyoruz?

Şimdiden bir değişim gözlüyoruz. Şimdi dağıtım mekanizmaları üzerinde duruluyor ve küresel sendikalar olarak bizler tedarik zincirlerini gündeme almayı başardık. Güvenceli çalışma söz konusu, kayıtdışı ve kayıtiçi çalışma da söz konusu. Kayıtdışı ekonominin tartışılıyor olması demek bu. Oysa üç yıl önce hükümetler kayıtdışı ekonominin varlığını kabul etmiyordu.

Ama zamanımız tükeniyor. Köleleştirilmiş ve yoksullaştırılmış işçilerin sayısı artıyor; haklara saldırıldıkça demokratik alanın kapandığını görüyoruz; ve gelecekte istihdamı güvenceye almak için iklim değişikliğiyle mücadele etmemiz gerekiyor.

Bunu değiştirecek tek şey, işçilere yeniden yatırım yapmaktır. ITUC işçilerin ortak sesinin bir parçası olarak var ve işçileri her yerde örgütlememiz gerekiyor.

Bu yıl Mayıs'ta dört yıl için yeniden genel sekreter seçildiniz. Örgütün başında bir kadının olmasının sembolik değeri nedir?

Evet, bir kadının yönetici olması önemli, ama asıl önemli olan işyeri düzeyinde daha çok kadının güçlü olmasını sağlamak. Kadınların sesinin daha çok çıkmasının ve --işgücünde, sendikalarda, toplu sözleşmelerde ve yöneticilikte-- dikkate alınmasının zamanı geldi.

Ben feminist bir savaşçıyım ve toplumsal cinsiyet dengesizliğinin olduğu ırkçı bir dünyada yaşamayı kabul edemem. Bunun gereğini yapmak sendikal hareketin görevidir, o nedenle ben bu açıdan avantajlı bir konumdayım. ■

(*) IndustriALL Küresel Sendika İletişim Bölümü Direktörü.

***Kaynak**: IndustriALL Küresel Sendika / Global Worker*

Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu:

Pek umutlu değilim

Kadın istihdamı artmıyor, kadınların günlük aktivitelerinin bir kısmı artık ekonomik aktivite olarak değerlendiriliyor. İstihdam enformel sektörde, küçük ölçekli işletmelerde ve ev-eksenli çalışmada yoğunlaşmaya devam ediyor, bu alanlarda korumasızlık egemen. Kadınlar için insana yaraşır iş neredeyse bir hayal. Tek çare kadın dayanışması.

Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) yıl sonuna doğru kadın istihdamına ve sorunlarına ilişkin iki ayrı rapor yayımladı. Bunlardan biri ***Esnekleşme ve Enformelleşme Kıskacında Türkiye'de Kadın Emeği ve İstihdamı: Politika Metinleri Çerçevesinde Bir Analiz****, ismini taşıyor. Raporu İdil Soyçekin, KEFA ve KEİG üyesi kadınların desteği ile hazırlamış. Çalışmayı kamuoyuna Muğla Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu ile birlikte sundu. 10. Kalkınma Planı'ndan, Ulusal İstihdam Stratejisi'ne kadar, resmi politika metinleri taranarak oluşturulan rapor, kadın istihdamının niteliği ve geleceği hakkında önemli bilgiler içeriyor. Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu'yla rapordan hareketle, kadın istihdamının Türkiye'deki görünümlerini ve insana yaraşır iş ve ücret koşullarının kadınlar için mümkün olup olmadığını konuştuk. Son derece yararlı bir söyleşi oldu.*

Türkiye'de kadın istihdamı son yıllarda arttı deniyor, sizce arttı mı, ne tür bir artış bu?

Kadınların istihdama katılım ve istihdam oranlarında son yıllarda bir artış görülüyor. Örneğin, 2004 yılında kadın işgücüne katılım oranı yüzde 23.3 iken 2013 yılında yüzde 30.8'e yükselmiştir. Yine aynı yıl aralıkları için kadın istihdam oranı ise yüzde 20.8'den yüzde 27.1'e yükselmiştir. Bu rakamlar bize niceliksel bir artış olduğunu gösteriyor fakat bu artışın niteliğine baktığımızda iki nokta önemli. Bunlardan ilki 2008 yılına kadar kadın istihdam oranlarındaki düşüşün temel nedeni olan kırsal alanda kadın istihdam azalışları, 2008'den itibaren duruyor. Hatta kırsal alanda kadın istihdamında artışlar yaşandığını görüyoruz. Bu, artışın bir kısmını açıklıyor. İkinci önemli nokta ise, kentsel alanlarda artık daha çok kadının istihdama geçmesi, fakat bu artışın da önemli bir kısmı, evde yaşlı ve engelliler için bakım yapan kadınların istatistiklere çalışıyor olarak yansımasıdır. Ankara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Gülay Toksöz yürütücülüğünde hazırlanan bir rapor, bakım karşılığı yardım alan kadınların çalışıyor kabul edilmesinin kentsel kadın istihdam artışlarının yüzde 30'unu açıkladığını gösteriyor. Bütün bunlar kadın istihdamında yıllardır beklenen niteliksel sıçramanın yaşanmadığını, artışın daha çok kadınların normal günlük aktivitelerinin bir kısmının

artık ekonomik aktivite olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığını gösteriyor.

İşveren kurumları ve hükümetin birlikte yaptıkları istihdam toplantılarında, ürettikleri her metinde, Türkiye'de istihdam piyasalarının katılığından ve esnekliğin artırılması gerektiğinden bahsediliyor, gerçekten öyle mi, kadın istihdamı alanına ilişkin bu konuda neler söylemek istersiniz?

Bence Türkiye'de işgücü piyasalarının katı olduğu bir mit. Toplam çalışanların sendikalı işçilere ve toplu sözleşme hakkı olanlara oranlandığında, aslında katılıktan çok uzak, çok korunmasız ve esnek bir işgücü piyasası içinde yaşadığımız görülür. Türkiye'de kadın istihdamının enformel sektörde, küçük ölçekli işletmelerde ve ev-eksenli çalışmada yoğunlaştığını söylersek, katılık değil korumasızlığın egemen olduğunu söyleyebiliriz.

KEİG araştırmasında, kadın istihdamının çeşitli resmi belgelerde bir kadın sorunu olarak değil de bir kalkınma sorunu olarak ele aldığını belirtiyorsunuz, bu yaklaşımın sakıncaları nedir?

KEİG'in hazırladığı rapor için incelenen metinlerin temel vurgusu, kadın istihdamının arttırılmasındaki temel hedefin kalkınma sorunu olarak görülmesidir. Bir diğer deyişle ekonomik büyümeye atıl olan kadın emeğinin de dahil edilmesini içeriyor bu strateji. Aslında, bu tutum kadınların hangi koşullarda olursa olsun piyasada varolan çalışma biçimlerine dahil edilmesi anlamına geliyor. Stratejinin kadın bakış açısı ile dizayn edilmediği açıktır çünkü toplumsal cinsiyet temelli bir kalkınma modeli olsa idi kadınların toplumsal konumlarının iyileştirilmesi ve onların daha eşit

ve özgür bireyler olarak gelişimini destekleyecek politikalardan ve yöntemlerden bahsediyor olurduk. Ayrıca, bakın kadınlar çalışmıyor hadi kadınlar istihdama katılsın, demek, tam da toplumsal cinsiyet körü olarak nitelendirdiğimiz ve kadınların ev içi sorumluluklarını gözardı eden, onların eviçinde yaptığı toplumsal katkıyı görmezden gelen bir bakış açısıdır.

İşin değil istihdamın korunması yaklaşımı, kadın emeğinin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda ne anlama geliyor?

KEİG'in hazırladığı raporda bu konu politika metinlerine nasıl yansıdığına ilişkin olarak açık olarak ele alınıyor. Şöyle deniyor 'İşin korunması ve aynı işte kalabilme güvencesini ifade eden "iş güvencesi" yerine, istihdamın korunması, kesintilerle olsa da sürdürülmesi ve tek bir işverene bağlı olmadan çalışmanın devamlılığını ifade eden "istihdam güvencesinin" önem kazandığı' açık bir şekilde ifade ediliyor. Özellikle kadınlar ve gençler için özel istihdam büroları yoluyla geçici çalışmanın yaygınlaştırılması hedefleniyor'. Bu durum, genel olarak emek piyasasında işin sürekliliğinin ortadan kaldırılarak çalışanların iş güvencesi, emeklilik ve kıdem tazminatı hakkından mahrum bırakılacağı bir yapının norm haline getirilmesi ve aynı zamanda özel politika gerektiren gruplar olarak nitelendirilen grupların (gençler, kadınlar, engelliler) istihdamının arttırılmasının "insana yaraşır" iş olanakları temelinde değil, yalnızca nicel bir artış sağlama çerçevesinde uygulama alanı bulacağını ortaya koymaktadır.

Çalışmanızda sosyo ekonomik politikaların aileyi esas alarak oluşturulduğunu belirtmişsiniz, biraz açar mısınız, çalışan kadın yaşamlarına bu nasıl yansır sizce?

Son yıllarda ülkemizde yaşanan gelişmeler ve uygulanan sosyal politikalar kadınların geleneksel rolleri olan bakım ve eviçi rollerine odaklanıyor. Erkeklerin evi geçindirmesi üzerine kurulu geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini devletin politikaları ile desteklemiş oluyor. Aileyi temel alan bu söylem ve uygulamalar, hayatın her alanında kendisini giderek daha fazla hissettiriyor. İşte

böyle bir ortamda, KEİG'in hazırladığı bu raporda, politika yapıcı kurumların çıkardıkları politika metinlerine bakarak kadın istihdamı ve kadının toplumsal konumuna ilişkin, devlet kurumlarının kısa ve orta vadede kadının toplumsal konumuna ilişkin çizdiği rotasını analiz etmeyi amaçlıyor. Bu analiz gösteriyor ki, devlet hemen hemen her uygulamasında, erken çocukluk dönemi bakımdan, yaşlı ve engelli bakımı ve bakım izinleri gibi, aile yapısının güçlendirilmesi, ve bu bahsettiğim hizmetlerin kurumlar tarafından değil aile içinde, özellikle de kadınlar tarafından yapılması demek. Aslında bu birçok anlama geliyor. İlki devlet aile ideolojisini ve yapısını güçlü tutarak, bu hizmetleri kendisi sağlamaktan feragat etmiş oluyor. İkincisi, kadınlar için ise, bu daha çok aile ve eş olarak oluşan rollerinin devlet tarafından onaylanıyor ve destekleniyor olması demek ve bu rollere ek olarak ayrıca işgücü piyasasına girmek zorunda ya da isteğindeyseniz ya bu işleri piyasadan satın almanız ya da aileden başka birilerine devretmeniz gerek. Üçüncü olarak şunu diyebiliriz, aslında aile içi roller için kadınlar o kadar çok zaman harcıyor ki, genellikle çalışmak bir seçenek haline gelemiyor bile. Eğer ekonomik koşullar onların çalışmasını zorunlu kılıyorsa daha çok ev içinde çalışarak para kazanabilecekleri işleri seçiyorlar.

Özel istihdam büroları aracılığıyla işçi kiralanması, kadın istihdamını artırmanın çaresi olarak gösteriliyor neredeyse, bu yaklaşım gerçeklikle örtüşüyor mu?

Türkiye'de kadınların çalışma pratikleri üzerine son yıllarda çok ciddi bir bilgi birikimi oldu. Kadınların ne tür işler yaptıkları, hangi koşullar altında çalıştıkları ve onların eviçi/bakım hizmetleri için harcadıkları zaman gibi konularda artık 20 yıl öncesine göre daha çok bilgiye sahibiz. Bu bilgi bize gösteriyor ki, kadınlar iş bulurken daha çok aile bireyleri, tanıdıkları aracılığı ile iş buluyorlar. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, özel istihdam büroları daha çok ev işi ve eviçi bakım hizmeti yapan kadınları bulmak için kullanılan bir yöntem ve bu iş bulma biçimleri maalesef kadınları güvenceli ve kayıtlı işlere değil, enformel ve kayıtdışı işlere yönlendiriyor. Yani eğer bu iş bulma biçimleri ile kadın istihdamı artsa bile bu artış güvenceli işlerde ortaya çıkmayacak.

İnsana yakışır iş koşulları ve ücret düzeyi konusunda kadınlar gelecek yıldan umutlu olabilirler mi?

Maalesef ben pek umutlu değilim doğrusu. Çok karamsar bir tablo çizmek istemiyorum ama ülkenin ekonomik büyüme rakamlarının düşmeye başlaması ve olumsuz küresel ekonomik ve politik koşullar yakın gelecek yıllarda kadınların hayatının daha kolay olacağına ilişkin olumlu sinyaller vermiyor pek. Zaten en ucuz emek gücüne ulaşmak yoluyla küresel rekabet gücü bulunan bir ekonominin daha da kötüleşen koşullarda kadınlar için insana yaraşır iş imkânları yaratmasını beklemek pek gerçekçi değil ya da bu koşulları hazırlayan bir politik iradenin olmadığını düşünüyorum. Fakat belki işte bu ortamda, kadınlar kendi çıkış yollarını kendileri üretebilirler diye de düşünmek lâzım. Kadınların bir araya gelerek kurdukları kooperatifler, kreşler ve daha başka dayanışma örneklerinin de ortaya çıktığı bir dönemin başında olduğumuzu düşünüyorum. ■

İşverenler esneklikten kolay vazgeçmiyor

"Kadın İstihdamında Eğretileşme Eğilimleri ve Atipik İstihdam Gündemi" KEİG tarafından hazırlanan kadın istihdamına dair ikinci rapor. Raporu KEİG araştırmacısı Aslı Çoban hazırladı ve kamuoyuna yine o sundu. Ülke örneklerinden hareketle, kadınların geçici, kısmi süreli, kendi hesabına çalışma biçimlerine yöneltilmesinin ne tür sonuçlar doğurduğu, "insana yaraşır çalışmanın" kadınlar için ne anlama gelmesi gerektiğini Aslı Çoban'la konuştuk.

Sendikal alanda, düzensiz veya güvencesiz diye tanımlanan çalışma biçimini siz "eğreti" olarak tanımlamışsınız, nedir eğreti çalışma?

Eğretileşme işgücü piyasasında yapısal eğilimlerle ortaya çıkan kötü işler ve istihdam olgusunu, düzensiz veya güvencesiz olma niteliklerinin ötesine değerlendirmeyi hedefleyen bir kavram. Bugün güvencesizlik dediğinizde, "*İyi de kişi, kaybettiği iş yerine yenisini bulabiliyorsa, yani iş değil de istihdam güvencesini sağlıyorsak ne gerek var güvenceye*", deniyor. Ya da düzensiz işlerden bahsettiğinizde proje bazlı işlerde düzensiz çalışıp çok para kazanan profesyoneller işaret ediliyor. Bir iş ya da istihdama güvencesiz veya düzensiz dediğinizde, aslında durumu yeterince anlatmayan, kısmi eleştiriler getirmiş oluyorsunuz. Eğretilik ise, kimi grupların işgücü piyasası ve istihdam ilişkisinde yaşadığı güçsüzleşme/eğretileşmeyi daha çepeçevre tarif ediyor. Yani diyor ki, kişi önerilenin dışında iş seçemiyorsa/alternatifsizse, iş onu yoksulluktan kurtarmıyorsa, ileriye dönük plan yapması için onu belirsizlikten çıkarmıyorsa, kötü sağlık koşulları ve çalışma ortamlarında gerekleşiyor ve örgütlenmeye imkân vermiyorsa, eğretilikten bahsederiz. Bu beş boyut, giderek artan oranda belli işlerde ve işgücü gruplarında bütünleşiyor; yani bu olgunun güncel dinamikleri mevcut. Özellikle esneklik bahsi etrafında getirilen kimi çalışma biçimi önerilerinin başka ülke örneklerinde ciddi bir eğretileşme eğilimi doğurduğunu görüyoruz. İstihdam büroları yoluyla istihdam, kısmi zamanlı ya da geçici çalışma, kendi hesabına çalışma görünümündeki küçük geçici işler yapma bunlar arasında. Türkiye'de kadın istihdamını artırmak adına getirilen önerilere bakıyorsunuz, hepsini bu başlıklar altında toplayabilirsiniz.

Eğretileşme kadın emeği açısından ne anlama geliyor?

Kadının ücretli çalışmasına ait bazı bildiğimiz özellikler de eğretileşmeyi kadınlar açısından daha büyük bir tehlike haline getiriyor. Kadınlar iş hayatında belirli sektör ve işlerde sıkışma eğilimindeler, aleyhlerine bir ücret farklılığı olgusu var, gelecek planlarını bir eviçi emek yükü ile yapmak zorundalar, evler ve küçük atölyeler gibi sağlık koşulları iyi olmayan ortamlarda gerçekleşen işlerde kalabalıklar ve işçi veya meslek sahibi kimlikleri ile örgütlenmeye ilişkin erkeklerden daha fazla güçlük yaşıyorlar. Her şeyden önce, işgücü piyasasında ve çalışma hayatında hep dışarıya düştü düşecekmiş gibi duran eğreti bir pozisyonda tutuluyorlar.

Aslı Çoban

Kadın istihdamına dair resmi metinlerde -sendikal alanda da bu böyle- esnek çalışma, kadınların tercihi (ya da tercih etmesi gereken bir çalışma) gibi gösteriliyor, nedir esnek çalışma, gerçekten tercih mi?

Esnek çalışma dediğimiz şey artık tam bir muamma. Bununla ne ifade ediliyor? Çalışma saatleri, işçi-işveren uzlaşısı ile esnek düzenlensin denirmiş gibi sunuluyor. Ya da kısmi süreli çalışsın kadın ama gelir ve sosyal hak ve koruma kaybı yaşamasın. Hani neredeyse çalışma saatlerinizin kısalmasını, gönlünüzce düzenlenmesini ister misiniz gibi soruluyor kadınlara. İsteriz tabi. Olacak olan nedir diye somut tasarılara bakarsanız, kamuda kadın çocuk sahibi olduktan sonra 5 yıl kısmi zamanlı çalışsın, deniyor. Bunun belirli bir vadede varacağı yer, kadınların tümüyle kısmi zamanlı çalışması olur ki, pek çok ülkede kadınlar tam zamanlı iş bulamamaktan şikâyet ediyor. Geçici istihdam büroları aracılığıyla istihdam edilsin. Bu nasıl olacak? Ne ne kazandığınızı, ne zaman kazanacağınızı, ne zaman ne kadar çalışacağınızı bileceksiniz, ne seçim, ne plan yapabileceksiniz. Bunu tercih eder mi kadınlar? Çok eğlendiğim ünlü bir ifade ile esneklik konusu o kadar yoğun algı yönetimine konu oldu ki, artık iki kişinin bile kendisinden aynı şeyi anladığı bir kavram olduğunu sanmıyorum. Kadınların bakım ve diğer eviçi yüklerini kamu hizmetleri ve erkeklerle eşit paylaşım yolu ile azaltmaya yanaşmayan bir politik irade, aynı yük üzerinden kadınlara ikincil/eğreti bir yer gösteriyor çalışma yaşamında. Kaliteli, yaygın, erişilebilir bakım hizmetleri ve ev içi rollerin eşitlikçi temelde kadın-erkek arasında paylaştırılması bahsi olmaksızın kadınlar için esneklik tartışması bir şantaja benziyor.

Atipik çalışma biçimleri nedir, kadın istihdamının bu çalışma biçimlerine yönlendirilmesinin eğretileşmeye etkileri ve bunun kadın emeği ve istihdamı açısından sonuçları sizce nedir?

Atipik çalışma biçimleri o kadar çeşitlendi ki her birini saymak zor aslında. Kısaca, kısmi süreli, geçici ve kendi hesabına çalışma diye sayıyoruz. Bu çalışma biçimleri, işverene bir pazarlık üstünlüğü, maliyet avantajı veya kendi işletebileceği bir esneklik tanıdığından yasal olarak kullanılabilecekleri alanlar genişletildikçe hızla yayılıyor. Buna en iyi örnek Türkiye'de, taşeron sistemi dediğimiz sistem. Şimdi asıl iş de taşerona verilebilir kılındı, bu, bu tarz çalışmanın muazzam artışına yol açacak. Olabilecekleri öngörmek kolay aslında. Birçok ülkenin deneyimi, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin atipik istihdamı bir işgücü maliyet avantajı yaratmak için kullandığı yönünde. Azgelişmiş ülkelerin deneyimleri bağlamında, taşeron zincirleri, enformel istihdam ile birlikte, piyasayı işgücü aleyhine düzensizleştirmede temel stratejiler olarak yıllardır tartışıldı. Bir açıdan, yıllardır istihdam zaten atipik.

Ancak şimdi formel piyasaya ait bir eğretileştirmeden bahsediyoruz. Bu bağlamda, istihdam ajansları, doğrudan geçici çalışma sözleşmeleri ve kısmi süreli çalışmayı tartışmaya açmak gerekiyor. Az sayıda ve az ağırlıkta da olsa, formel piyasada norm istihdam olanağı, işgücü piyasasında belirli oranda dengeleyici bir role sahip. Kamu istihdamı, kadınlar açısından bu dengeleyici-düzenleyici rolü sınırlı da olsa hep oynadı. Şimdi formel piyasa ve kamu istihdamında yeni bir atipik istihdam dalgasından bahsediyoruz ki, bu durum kadınların işgücü piyasasındaki pazarlık güçlerini iyice aşağı çekebilir. Çok yüksek eğitimli küçük bir kadın grubu dışında kadınlar tamamen eğreti çalışma ile özdeşleşebilir; istihdam ilişkilerinin eğreti gettosuna sıkışabilir. Bir parça daha eğitim yatırımı, biraz daha gayret -çaba, sertifika, staj ... vb.- ile norm bir iş bulma olanağı ufkunuzda yoksa kötü işleri kabul edersiniz, belki de çalışmazsınız.

İspanya, İtalya, Hollanda örneklerinde atipik istihdam ve eğretileşme deneyimlerine bakmışsınız, bu örnekler arasında hangi açıdan farklılıklar var?

İspanya Avrupa'da en yüksek geçici istihdam ve Hollanda da en yüksek kısmi zamanlı istihdam oranlarına sahip. Bu çalışma biçimleri, kadınlar arasında daha da yaygın. İtalya ise tarihsel olarak kendi hesabına çalışmanın belirgin olduğu bir ekono-

mi. Bu örnekler hep kadınların nasıl hızla norm dışı çalışmaya kayabildiğinin, bunun eğretileşmeye yol açtığının ve bu durumu tersine çevirmenin zorluğunun örnekleri. İstihdamı artırma stratejinizi hangi temeller üzerine kurduğunuzun büyük önemi var. Özellikle de küçük bir kadın istihdam oranından hızlı bir yükselişle yüzde 50'lere varan oranlara geçmek istediğiniz bir aşamada.

Kısmi süreli, geçici, kendi hesabına çalışan kadınlar ülke örneklerinde çocuk ve yaşlı bakımını nasıl hallediyorlar, halledebiliyorlar mı?

Bu ülkelerde henüz yeterli olmasa da dikkate değer bir bakım hizmeti kurumlaşması sözkonusu. Büyükanneler ve göçmen kadınlar kurumsal bakım hizmetlerinden kalan açığı kapatmada devreye giriyorlar. Ama çalışma yaşantılarının kısalığı ve düzensizliği yine gözümüze çarpıyor.

Hollanda'nın kadınlar için esnek çalışma cenneti olduğu söylenir, güvenceli esneklik örneğidir de aynı zamanda, gerçekten de Hollanda'da kadınlar, güvenceli esneklik sayesinde, ücret, emeklilik, çocuk bakımı gibi sorunlarını çözmüşler mi?

Hollanda'da kadınlar hem kısmi süreli, hem de geçici ve küçük işlere sıkışmış durumdalar. Büyük şirketlerde, ihtiyaç halinde işleyebilen bir çalışma saatleri düzenlemesi -geçici yarı zamanlı çalışma- uygulaması var ancak işverenin onayı olmaksızın bu mekanizma işlemiyor ve ebeveyn izni tamamen ücretsiz. Kadınlar, eğitim dışı amaçlarla kısmi süreli çalışanlar arasında, tam zamanlı iş bulamayanlar arasında ve ikinci bir işte çalışanlar arasındaki en büyük grup. Çocuk bakım hizmetleri, ulaşılabilir; ancak hemen hemen tamamen yarı zamanlı kadınların çalışmasını esas alıyor. İstihdam oranları çok yüksek, çünkü kadınlar açısından haftada beş saat çalışmak da olası bir istihdam biçimi. Çalışan yoksulluk oranları çok yüksek değil, çünkü Hollanda birincil bir gelir destek programına sahip. Yani sadece ikamet esasına göre minimum bir gelire ulaşmanız öngörülüyor. Cinsiyete dayalı ücret farklılıkları ise önemli bir sorun. 2012 verilerine bakarsanız kadınlar lehine yaş grupları itibariyle artan büyük bir ücret açığını görebilirsiniz. Yani çalışma yaşamında ilerledikçe kadın aleyhine fark açılıyor.

Şimdi geçici istihdam ajanslarının istismar edici uygulamaları sendikaların önemli gündemleri arasında. Özellikle kadınların yoğunlaştığı toplum hizmetleri, eğitim gibi alanlarda kötü ünlü geçici istihdam ajansları etkinlik gösteriyor. Bu arada yasal ve idari mekanizmalar ile istihdam ajansları yolu ile çalışanların durumlarını düzeltmeye yönelik düzenlemeler yapıldıkça şirketlere kendi hesabına çalışanların oranının artış gösterdiği raporlanıyor. Kendi hesabına çalışanlar sendikalaşmaz ve toplu pazarlık sürecine katılamazlar. Gördüğünüz gibi işveren esneklikten kolay vazgeçmiyor.

Kadınlar için nasıl çalışma isteyebiliriz, kadınlar nasıl çalışmalıdır sizce?

Kadınlar için erkeklerden farklılaşmamış bir çalışma yaşantısı istiyoruz elbette. Ama bu da ücretli çalışma dışındaki emek yükünün de paylaşılmasını gerektiriyor. Babalık ve erkeklerin ev içi sorumluluklarının geliştirilmesi konusunda çok yol alınması gerekiyor. Bakım hizmetlerinin kurumsal olarak ve yeterli, ulaşılabilir sağlanması canalıcı önemde. Bakım hizmetleri profesyonel ve kurumsal bir temelde sağlanmalı ve unutmamalı ki, bu alanın çalışanları da ağırlıkla kadınlar olacaktır. Böylelikle ancak iş-işdışı yaşam dengesi politikalarımızı sağlıklı bir temele oturtabiliriz. Çalışma saatlerinin kadın-erkek herkes için insanca yaşama yer bırakacak düzeye çekilmesi, buna uyumlu yüksek işgücü verimliliğine dayalı büyüme politikalarının izlenmesi bizim gündemimiz olmalı. Bundan sonra ancak geçici sürelerle, eğitim, kişisel gelişim, aile vb. nedenlerle kadınlar ve erkeklerin kısa süreli çalışmasına veya geçici istihdamına uygun modeller geliştirebiliriz. Bugün ideal annelik ne, kadın nasıl çalışsın, çalışsın mı, esneklik vb. bir sürü içi boş, sözümona ahlâki temele sahip tartışmanın belirlediği bir fasit dairenin içerisinde dönüp duruyoruz. Bunların net bakiyesi, herkesin her sıfatla kadınlara yönelik normatif bir değerlendirme yapma hakkını kendinde görmesi, eşitliğin temellerinin oyulması ve kadına yönelik şiddetin yaygın şekilde kışkırtılması. Bugünkü bağlamında, kadınlar esnek çalışsın söylemi, kadınlar annedir ve eştir, birincil işi evdedir diyen şiddet yüklü bir söylem. Biz, kadınlar, çalışma hayatında seçim şansı, ileriye dönük planlama kapasitesi açısından güçlendirici, insanca yaşama imkân verecek gelir sağlayan, sağlık ve güvenlik açısından tehdit teşkil etmeyen işlerde, örgütlü temsil imkânı ile çalışsın istiyoruz. ■

TPAO'nun çok yönlü işyeri temsilcisi Selma Canpolat:

Şube Kadın Komisyonu Kurmayı Planlıyoruz

Selma, Batman Şubemizin TPAO işyeri temsilcisi, genç bir kadın arkadaşımız. On parmağında on marifet var, temsilciliğinin yanı sıra, edebiyatla, resimle, fotoğrafçılıkla, müzikle ilgileniyor. Şiirleri, fotoğrafları, resimleri var. Üç yıldır da keman çalıyor. Onun renkli ve örnek dünyasını tanımaya ne dersiniz?

Sizi tanıyabilir miyiz, hayat hikâyenizi anlatabilir misiniz biraz?

1987 yılında Batman'da dokuz nüfuslu bir işçi ailesinin altıncı çocuğu olarak dünyaya geldim. Babam da TPAO çalışanıydı. 1990-1991 yılları arasında görevlendirilme ile sürekli olarak Adıyaman'a giderdi. 1992 yılında Adıyaman Bölge Müdürlüğü'ne tayini çıktı ve biz Adıyaman'a taşındık. İlk-orta ve lise öğrenimimi Adıyaman'da tamamladım. 2006 senesinde üniversite eğitimim için ailemden ayrı Batman'a geldim. Burada iki sene önlisans muhasebe bölümünü okuyup, öğrenimimi işletme bölümünden dört yıl lisansa tamamladım. Şu sıralar sosyoloji dalında yüksek lisans yapmayı planlıyorum.

TPAO ilk işyeriniz mi, Batman'da yalnız mı yaşıyorsunuz?

Yok ilk işyerim değil. Üniversite eğitimi bittikten sonra bir süre özel sektörde çalıştım. 2010 senesinden bu yana Batman'da ailemle birlikte yaşıyorum, bekârım. 2012 senesinde TPAO'da bir dizi mülakat sürecinden sonra muhasebe servisinde görev aldım ve hâlâ bu göreve devam ediyorum.

Çalışma hakkında düşünceleriniz, çalışıyor olmaktan memnun musunuz?

Cinsiyetten soyutlamam gerekirse üretmek, çalışmak bir şeyler yapıyor olabilmek önemlidir. Sadece tüketen taraf olmaktan sıyrılıp üretimde de pay sahibi olabilmek kendiyle birlikte birçok hakkı da getirebiliyor. Üretim içinde olmak yönetimlerde de hak sahibi olmayı doğuruyor, bir yandan da size toplum içinde saygın bir yer kazandırıyor.

Kendinize ait bir geliriniz olduğunda, ekonomik özgürlüğünüz olduğunda, haksızlığa ve adaletsizliğe karşı daha dik durabiliyorsunuz. Bir şeyler üretebilen evde, işte, sosyal hayatında kendini geliştirebilir ve çevresindeki insanlara da bunu aşılayabilir. Ben de çocukluğumdan bu yana sadece tüketen değil, üreten bir insan oldum.

Petrol-İş Batman TPAO işyeri temsilcisi Selma Canpolat

Tüm bu kazınımlardan dolayı çalışıyor olmaktan çok memnunum elbette.

Kendimi geliştirmeme imkân sağlayan alanların olması, bireysel çabalarım ve başarı tutkum, kendi ayaklarım üzerinde durabilmemi sağladı. Bunun verdiği güven ve sorumluluk bilincinin verdiği his, sorunlarla baş edebilme yetisi kazandırdı bana. Ayrıca ve belki de en önemlisi emek vermek ve bunun mahsulünü toplamak, işe yaradığımı hissetmek beni mutlu ediyor.

Bir mesleğiniz var, sizce kadınlar niçin bir meslek sahibi olmalı?

Kadınlar kimlik ve kişiliklerini kazanmaları açısından kesinlikle meslek sahibi olmalıdırlar. Yaşamı inşa eden kadınlar, bununla birlikte kültürel yapıyı da oluşturuyorlar. Bana göre bir toplum, kadınlarının özgür olduğu kadar özgürdür. Kadının ifade özgürlüğü, kendini gerçekleştirme isteği ve istediği mesleğe sahip olabilme ve eğitim özgürlüğü ve toplum içerisinde söz hakkına sahip olabilme özgürlüğü, bir toplumun gelişmesinin ve özgürleşmesinin önünü açan kriterlerdir. Bu yüzden biz kadınlar mutlaka çalışmalı, üretmeli ve okumalıyız. Bir toplumu eğitmek istiyorsanız önce kadınları eğitmelisiniz.

Çalışma hayatında kadınların karşılaştığı en önemli sorunlar neler?

Nüfusunun yaklaşık yarısının kadınlardan oluştuğu gelişmekte olan bir ülkede yaşıyoruz ve çalışma yaşamında çok ilkel sorunlarla karşılaşabiliyorsunuz.

Kadınların toplumsal ve ekonomik anlamda ikinci sınıf insan muamelesi görmesinin bir çok sebebi vardır. Tabii bu sebepler toplumdan topluma değişiklik gösterir. Erkek egemen bir kültüre sahip ülkemizde birçok kesimdeki kadınlar henüz var olma mücadelesi verirken, çalışan kadınlar ise ev ve işyeri kıskacında sıkışıp kalmaktadırlar. İş hayatında kadınların cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa uğruyorlar ve bu karşılaştığımız en önemli sorun. Kadınlar daha kolay işten çıkarılabiliyorlar mesela çalışırken genellikle yönetim kademelerinde yer almaları engelleniyor.

Ne yazık ki bazı sektörlerde zihniyeti bozuk insanların mobbing ve cinsel tacizlerine maruz kalan kadınlarımız da var.

Çocuk bakımı ve bakım işleri iş yaşamını nasıl etkiliyor ?

Aile kurmak ve çocuk sahibi olmak, kadınların alternatif iş arayışlarına girmelerine sebebiyet veriyor bence. Türkiye'de kadın çalışanlara yönelik sosyal haklar gelişkin olmadığı, çocuk bakımı sorunu çözülmediği, kreş hakkının neredeyse ortadan kalktığı şartlarda, anne olan kadın çalışanlar daha esnek çalışma koşullarına sahip işyerleri arayışına giriyorlar. Esnek saatli çalışma biçimleri, çok fazla hak kaybına da yol açıyor, kadınlar elbette bunu da istemiyorlar. Bundan dolayı hem işyerlerinde hem aile hayatlarında huzursuz olabiliyorlar.

Kadın çalışmasına genel olarak toplumda nasıl bakılıyor?

Ülkemizde İkinci Meşrutiyeti takiben, kadınlar sanayi üretiminde yer almaya başlamalarına rağmen, 1950

Yaşamın başka yönlerine geçelim biraz. Edebiyatla, sanatla aranız nasıl, roman, hikâye, şiir okur musunuz?

Edebiyat ve sanatla çok ilgiliyim. Hatta bazen bibliyofil olduğumu bile düşünüyorum. Tam bir kitap kurduyum diyebilirim her fırsatta okurum gazete, roman, felsefe, makale, deneme ve araştırma kitapları ilgi alanlarım arasında. Şiirsever bir insanım ve ben de şiir yazıyorum. Bu yönden şanslıyım, en küçüğümüz olan erkek kardeşim de benim gibi okumaya aşık bir insan. Beyin fırtınası yapar, karşılıklı düz yazı veya şiir tarzı bir seyler yazar, kıyaslamalarda bulunuruz zaman zaman. Ayrıca benim gibi müzikle ilgilenir ve gitar çalar kendisi. Sanata da ilgim olduğunu söyleyebilirim. Benim için sanat bu dünyanın keşmekeşinden bir nebze de olsa insanı kurtaran, huzurun keşfine çıkaran ayrı bir dünya, bu yüzden sanatla ilgili bir uğraşım olmuştur her zaman. Resme merak saldım bir dönem, epey bir resim çizdim. Fotoğrafla da ilgileniyorum, turlara katılarak zaman zaman çekimler yaparım, bir de küçüklüğümün hayali olan kemanım var.

yıllarından itibaren daha kitlesel bir katılım olmuştur. O günlerden, günümüze kadar değişmeyen tek şey; kadınların fizyolojik ve psikolojik olarak zayıf olduğu ve elinin hamuru ile erkek işine karıştığı zihniyetidir.

Kadınlar bilinçlenmeye başladıkça toplum içerisinde rolleri de değişiyor, kendilerine yeni roller ediniyorlar. Ancak toplumsal ve sosyal yaşamda hakim olan geleneksel tavır ve düşünceler kadınları çok zorluyor. Bu düşünceler ev içerisinde, yaşadığı çevrede kadının çalışma ve eğitim özgürlüğünü kısıtlıyor onlar üzerinde ağır bir baskı oluşturuyor.

Bütün bunların yanında çok düşük bir yüzdeye sahip olsa da sorun yaşamayan yaşatılmayan kadınlarımız da var, tek temennimiz bu sayının artması ve kadınları ne bir adım ileri, ne de bir adım geri, tam yanında gören kendine hak gördüğünün kadına da hak olduğunu kabul eden bir toplumsal zihniyetinin oluşmasıdır.

Hoşgörü ve adaletin bütün sorunları çözmeye yeteceğinin kanısındayım. Bu cevabı biraz uzun tuttum galiba. Kadın erkek eşitsizliği kanayan yaramız maalesef. Benim de çok sevdiğim değerli şairimiz Nazım Hikmet'in şiirini paylaşarak bitirmek istiyorum;

Kimi der ki kadın uzun kış gecelerinde yatmak içindir

Kimi der ki kadın yeşil bir harman yerinde dokuz zilli köçek gibi oynatmak içindir.

Kimi der ki ayalimdir, boynumda taşıdığım vebalimdir.

Kimi der ki hamur yoğuran.

Ne o, ne bu, ne döşek, ne köçek, ne ayal, ne vebal.

O benim kollarım, bacaklarım, yavrum, annem, karım, kızkardeşim, hayat arkadaşımdır.

İşyeri temsilcisisiniz, nasıl seçildiniz, seçilme sürecinde zorluklarla karşılaştınız mı?

Aslına bakarsanız temsilcilik fikri zihnimde oluşmamışken kendimi bir anda temsilci buldum. Fakat, öncesinde bilinçli ve örgütlü bir işçi olmanın öneminin farkında olarak sendikayla bağımı her zaman güçlü tutuyordum. Gerek kadın gerekse erkek arkadaşlarımın isteğiyle ve sendika yönetiminin de desteği ile temsilci olmaya karar verdim. Herkes istediği için seçilme sürecinde herhangi bir sorun yaşamadım. Mart ayından bu yana temsilcilik görevini sürdürüyorum. Örgütlü ve bilinçli işçi olmanın artılarını bilen bir insan olarak işe ilk başladığım sıralarda en büyük avantajlarımdan biri işçinin kolektif gücüne inancımı, güvenimi pekiştiren aktif üye eğitimlerine katılma şansını yakalamamdır. Gerçek anlamda hayatıma birçok artısı olan ve rotamı ne yöne çevirmem gerektiğini öğreten dopdolu ve verimli bir süreçti benim için.

Kadınlar niçin temsilci olmalı, kadın arkadaşlarınızın, kadınlara dair sorunlarda sizden talepleri oldu mu, oluyor mu? Bunları nasıl çözümlüyorsunuz?

Bence kadınlar sendikalarda daha fazla sorumluluk ve görev almalıdırlar, sendikalı olmanın önemi ve gereğini kavramalılar. Kadınlar da temsilci olabilmeli çünkü sendikal örgüt bilinci ne bir kesimin ne de erkeklerin tekelinde değildir.

Görev ve sorumluluk eşit şekilde paylaşılmalıdır, bu sebeple kadın arkadaşlarımız da hem bilinçli işçi olup, hem de erkek arkadaşlarımızla beraber hak mücadelesinde yer almalıdırlar. Kadın arkadaşlarımızın elbette talepleri oluyor, bu talepler benim yapabileceğim şeyler ise ben yerine getiriyorum, değil ise sendika yönetimimize iletiyorum. Herhangi bir konuda bir zorlukla karşılaşmadım şu ana dek.

Petrol-İş Sendikası'nın tüzüğünde yöneticilerin görev ve yetkileri arasında kadın komisyonları kurmak da yer alıyor, şubenizde böyle bir şey düşünüyor musunuz?

Elbette düşünüyoruz, sendikada yönetim kademelerinde yer alan üç kadın var. Yönetimde iki kadın arkadaşla birlikte bu konu üzerinde çalışma yapmayı düşünüyoruz. İşyerindeki kadın üyelerimizin de katılımını sağlayabileceğimiz bir komisyon kurmayı planlıyoruz. Planlarımızın arasında çeşitli konularda eğitim uzmanları getirtip seminerler düzenlemek de var.

TPAO'nun özelleştirilmesi gündemde şu sıralar, özelleştirmelerin işçi hayatları, siz de dahil olmak üzere orada çalışan kadınların hayatları üzerine ne tür etkileri oluyor? Bir kadın işçi özelleştirmeye neden itiraz etmeli?

Özelleştirme her ne kadar süslü kelimelerle donatılsa da hepimiz bunun ne demek olduğunu biliyoruz. Güvencesiz iş ise daha fazla mobbing, işten atılma tehdidi ile karşı karşıya kalma, işçi birliğini kırma, sermayeyi emekten ve işçiden üstün tutma, daha fazla iş kazası, insan canının ucuz görülmesi demektir. Soma, Şırnak, Ermenek ve sayamadığımız birçok yerde olduğu gibi işçi katliamı demektir. Kamu kurumlarının özelleştirilmesi, ne ülkeye, ne de ülke insanına hiçbir faydasının olmadığı gibi kendiyle birlikte birçok olumsuz sonucu getirdiğini, ne yazık ki hazin örneklerle görüyoruz. Özelleştirmeyle birlikte ilk el atacakları konu kadın istihdamı olacaktır. Birçok sektörde cinsel taciz ve mobbinge maruz kalan kadınlar güvencesiz çalışmaya mecbur bırakılıp, işten atılma tehdidiyle karşı karşıya kalacak, her açıdan zor şartlar altında çalıştırılacaklardır. Bu da sinmiş, yılmış ve inancını yitirmiş bir kadın işçi profili oluşmasına sebep olacaktır. Hangi açıdan bakarsanız bakın, özelleştirme bir kıyımdır, emekçinin insanca çalışma hakkının elinden alınmasıdır. Biz başta insan olarak, daha sonra emekçi olarak, sadece kendi işyerimizde değil, her alanda özelleştirmenin önüne kamu kaynaklarının, emeğin sermayeye peşkeş çekilmesine karşı kararlılıkla ve inançla set kurmalıyız. Gücümüz ve nefesimiz yettiğince her platformda sesimizi duyurmalıyız. ■

HERKESİN HAYATI KENDİ TUVALİDİR

Keman çalmaya nasıl başladınız, ne zamandan beri keman çalıyorsunuz?

Temsilci olduğumdan bu yana yoğun bir tempoya geçiş yaptım, sürekli bir koşuşturma var, bunlar arasında aileye, eşe dosta da vakit ayırmak gerekiyor tabii, hal böyle olunca ilgi alanlarınıza çok zaman ayıramıyorsunuz. Ama daha iyi çalmam gereken bir kemanım ve kadrajıma girmesi gereken nice insanlar ve manzaralar var elbette. Neden keman? Ses kötü olunca haliyle sesime ihtiyaç duyulmayan bir enstrüman lazımdı, bu işin şakası esasında. Küçük yaştan beri keman çalmaya ilgi duyuyordum. Fakat yaşam her zaman istediğimizi bize vermeyebiliyor. İstediğimiz anda koşullar elvermiyordu, öncelikler farklı olunca, bazı durumlarda kendinizden ödün vermek durumunda kalıyorsunuz. Bu erteleme biraz uzun sürse de, bulduğum ilk fırsatta bunu gerçekleştirme yoluna koyuldum, üç sene önce başladım keman çalmaya, çok profesyonel olmasam da ara sıra çalıyorum ve geliştirmeye çalışıyorum. Başka enstrümanlara da ilgim var ama önceliğim keman. Keman biraz narin ve hassas bir enstrüman, o açıdan kendime en yakın enstrüman olarak görüyorum. Bir kadın gibi ilgi ister, zaman ister emek ve fedakârlık ister.

Müzikle ilgilenmek ve bir enstrüman çalmak insana neler katıyor?

Müzik ile ilgilenmenin insana kattığı en önemli şey insanı farklı boyutlara taşıyabilmesidir. Soyutluyorsunuz kendinizi dünyadan, ne günlük telaşlar ne de canınızı sıkan dertler. Dünyanızda sorun teşkil eden, aklınızı meşgul eden ne varsa unutuyorsunuz o an. Bir şeyi başarabilme duygusu kanınıza karışıyor, özgüven depolanıyor ruhunuza, müziğin doğasında güzelliğe iten bir şeyler var. Güzel konuşmaya, güzel davranmaya, güzel insan olmaya çalışıyorsunuz, her zaman. Ruhsal faydalarının yanında, bilimsel olarak kanıtlanmış faydaları da var müziğin; yaratıcılığı ve zekâyı geliştirir sorumluluk bilinci yükler, yargılama ve sorgulama yetisinin oluşmasını sağlar, hormonal olarak kendiniz mutlu ve huzurlu hissedersiniz.

Evet, belki profesyonel bir müzisyen değilim ama tüm bunları bilmekle kalmayıp, aynı zamanda yoğun bir şekilde hissediyorum da. Bence herhangi bir müziği duyunca ruhuna dokunmayan bir insan yoktur. Her insan hayatında bir kez olsun denemeli ve bütün ebeveynler çocuklarını küçük yaşta yeteneğine göre teşvik etmeli. Önemli olan başarıp başaramamak değil, bir şeyler yapabiliyor olduğunu görebilmek, hissetmek ve özgüven kazanmaktır.

Ben her zaman Samuel Beckett'in kendime düstur edindiğim sözleriyle hareket ederim "*Hep denedin, hep yenildin. Olsun gene dene gene yenil. Daha iyi yenil.*" Vazgeçip bekleyecek kadar uzun vaktimiz yok. Herkesin hayatı kendi tuvalidir, eskimeden, eksilmeden, tüketmeden çizebileceğimiz en güzel ve özel resmi çizmeye gayret etmeliyiz. ■

Aylar süren kampanya sonuç VER.Dİ, temsilci Ayşe işine geri döndü:

H&M, elini temsilcimizden çek!

Ayşe, Almanya'nın Heilbronn kentinde bir alışveriş merkezindeki H&M şubesinde çalışıyordu. Alman Birleşik Hizmet İşçileri Sendikası Verdi'nin işyerindeki ilk temsilciler kuruluna seçildi. Kısa sürede baştemsilci oldu ve H&M'in sendika karşıtı tutumuyla tanıştı... İşten atılma sürecini ve sendikasının başlattığı kampanya sonucu geri alınma hikâyesini sizler için araştırdık...

Selgin Zırhlı Kaplan

H&M, dünyaca ünlü bir giyim markası, büyük bir moda zincirine sahip bir tekstil firması. Adını, daha önce çalışanlara yönelik katı tutumlarıyla duyuran bu firma, birçok kez sendika temsilcilerine yönelik düşmanca hareketleriyle de gündeme gelmişti. Firma, temsilcilere yönelik taciz, mobbing, işten çıkarma vs. gibi yöntemlerle işyerinde temsilciler kurulunu engelleme veya tamamen yok etme girişimlerinden vazgeçmiyor. Alman Birleşik Hizmet İşçileri Sendikası Verdi, tekstil firmasının bu düşmanca uygulamaları "sendikayı yok etme"yi amaçladığını belirtiyor.

Ancak bu defa H&M baltayı taşa vurdu denilebilir. Çünkü 2012 yılından beri Heilbronn alışveriş merkezindeki H&M mağazasında çalışan Ayşe'yi işten atarak büyük bir dayanışmanın başlamasına vesile oldu.

Ağustos 2013'te Ayşe'nin belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştığı H&M mağazasında ilk kez temsilciler kurulu seçimleri yapıldı ve Ayşe, işyeri temsilcisi seçilerek H&M'in Heilbronn şubesinin ilk sendika temsilcisi oldu. Ancak sendika yetkililerine göre, mağazada huzursuzluk seçimlerden önce başlamıştı. Temsilciler kurulunun seçimi için gerekli ortam işveren tarafından hiçbir zaman sağlanmadı. Seçim günü, sendika gözlemcisi mağaza müdürü tarafından polis çağrılarak engellenmeye çalışıldı. Bununla yetinmeyen işveren, form hatası bahanesiyle seçimi geçersiz kılmaya çalıştı. İlk seçimde başarılı olunamadı, temsilciler kurulu Bölge İş Mahkemesi'nde temyize başvurdu. Belirlenen süre dolmadan, mahkeme dışında anlaşma sağlandı. Seçilen temsilciler kurulu iptal edilerek 17 Temmuz 2014'te yeniden seçim yapıldı.

Ayşe şu şekilde anlatıyor yaşananları: "*Adayları belirlerken yapılmış hatalar varmış. Hatasız bir seçim süreci neredeyse imkansız. Hele de tartışmalı geçen bizim temsilciler kurulu seçimleri-*

mizde hata yapmak normal. İşverenle işçilerin çıkar çatışmalarının doruğa çıktığı temsilci seçimlerinde uyulması gereken birçok kural var. İşveren bu hataları kullanarak seçimleri iptal ettirmeye kalkıştı ve bu dönemde çalışmalarımızı önemli ölçüde engelledi."

Oyların Yüzde Yetmişi Ayşe'ye

Bu seçimde, oyların yüzde yetmişini alan Ayşe, temsilciler kurulunun 21 Temmuz tarihli oturumunda oybirliğiyle temsilciler kurulu başkanlığına getirildi. Bundan iki gün sonra, 23 Temmuz 2014'te Ayşe'nin belirli süreli sözleşmesi sona erdi.

Temsilciler kurulu seçimlerinden önce Ayşe'ye sözleşmesini uzatacağı konusunda söz veren işvereni, temsilci seçilmesinden sonra bu sözü adeta "unuttu". Daha önce belirli süreli olan sözleşmesi, belirsiz süreli sözleşmeye dönüştürüldü.

Sendika'nın Kazanımları

Bütün engelleme çalışmalarına rağmen sonunda temsilciler kurulu başarıyla oluşturuldu ve çalışmaya başladı. Kısa sürede, mağazanın görev dağılımı daha adil hale geldi hale getirildi. Ebeveynler ve tek başına çocuk yetiştiren kadınlar için çalışma süreleri yeniden düzenlendi, yarı zamanlılara ve yeni başlayanlara daha fazla çalışma hakkı tanındı vs. Yine Ayşe'den dinleyelim: "*Arkadaşlarımızın çoğu birkaç saatliğine çalışıyorlar. Onların çalışma sürelerinin TİS'lere bağlı olarak arttırılmasını, yeni işe alınanların da sözleşmeli ve haftada en az 10 saat çalışmalarını sağladık. Sabah ve öğleden sonra vardiyasının da çalışanlar arasında adil paylaştırılmasını başardık. ... İş arkadaşlarımız için bazı şeyler elde edebileceğimizi gördük. Bize teşekkür ediyorlardı. Akıntıya daha güçlü kürek çekmeyi başardığında bir şeyler elde ettiğinin farkında oluyorsun. Birşeyler elde etmediğin sürece işverenin seninle uğraşmadığını fark ediyorsun, seninle uğraştığında başarılı olduğunu anlıyorsun*."

İşçilerin Güvenini Kazanmak

Tek başına çocuk yetiştiren kadınlar için de önemli kazanımlar elde etmiş sendika Ayşe'nin anlattığına göre: "*Branşta geçerli TİS'e göre anneler sadece kendileri isterlerse 18.30'a kadar çalışabilirler. Çocuğunu tek başına yetiştiren bir kadın saat 16.00'ya kadar çalışmak istediğine dair dilekçe vermişti ama reddedildi. Seçimlerin iptal edilmesini isteyen, yani temsilciler kuruluna eleştirel yaklaşan bir arkadaşımızdı. Benden yardım istedi ve çalışma zamanının çocuğunu anaokulundan alabileceği şekilde düzenlenmesini sağladık. Farketti ki bize karşı çıkmış olmasına rağmen onun için mücadele ettik. Bizim için işçilerin güvenini kazanmak çok önemliydi*."

Ayşe, çalışma süresinin uzatılması için işverenine karşı dava açtı. 25 Temmuz 2014 tarihli mahkemede mağaza yöneticileri, sözleşmenin uzatılmayacağını belirttiler, işveren avukatı, saldırgan tavırlarıyla, pazarlık yolunun kapalı olduğunu gösterdi. Ayşe'nin sözleşmesinin uzatılıp uzatılmayacağına ilişkin karar verilmek üzere yapılan bir sonraki 13 Ağustos tarihli Heilbronn İş Mahkemesi'ndeki duruşmada sözleşmesinin 11 Kasım'a kadar (yani sadece dört ay daha) uzatılmasına karar verildi.

"Ayşe Takımı" Görev Başında

Ayşe'nin sözleşmesinin uzatılmaması, aylarca süren bir dayanışma kampanyasının başlamasına vesile oldu. Her fırsatta protesto gösterileri düzenlendi, mahkeme önlerinde, alışveriş merkezinin önünde kalabalıklar toplandı. Alışveriş merkezinin girişinde zemine kocaman harflerle "AYŞE KALACAK" yazıldı. Team-Ayse (Ayşe Takımı) adıyla oluşturulan kampanya sitesinden Ayşe'nin H&M'e karşı yürüttüğü hukuki mücadele konusunda sürekli bilgi verildi, kampanya eylemlerinin haberleri yayınlandı, imza kampanyası yürütüldü, üzerinde "*temsilcimizden elini çek*" yazan tişörtler ve dövizli fotoğraflarla Ayşe'ye gönderilen destek mesajları yayınlandı.

22 Ekim 2014 tarihinde Verdi, H&M'in oluşturulan kamuoyu karşısında geri adım atarak Ayşe'nin kalmasına karar verdiğini şu cümlelerle duyurdu: "*H&M'in bir mağazasında, bir baştemsilci, sırf yöneticiler istedi diye işini bırakıp gidecekti. Ayşe'nin ihtiyacı olan şey dayanışmaydı, ihtiyacı olanı aldı da...*"

Biliyorum ki Birlikte Güçlüyüz

İşyeri ve sendika dayanışmasına güzel bir örnek oluşturan bu başarı öyküsünü Ayşe'in yorumu en güzel şekilde tamamlıyor: "*Bu kadar büyük bir destek beklemiyordum. 2200 imza toplandı. Bu, bana büyük bir güç verdi. Birçok arkadaşım kadrolu olmadığın halde neden temsilciliğe aday oldun diye sordu. Neden olmayayım diye sordum. Kadrosuz olmam adaylığımın önünde engel mi? Şu sırada çoğunluk kadrosuz çalışıyor. Eğer bu durumda olanlar temsilciler kuruluna aday olmaktan kaçınırlarsa kısa süre sonra temsilciler kurulsuz kalırız. ...Yılgınlığa kapıldığım zamanlar da oldu. Ama çevremdeki iyi insanlar 'güçlüsün, dayan!' dediler. Ben bunu değiştirerek; 'işyeri işçi temsilcisi Ayşe güçlü olmak zorunda' şeklinde formüle ettim. Kimseden bir beklenti içinde değilim ama bana destek veren insanlara teşekkür ediyorum. Çünkü biliyorum ki birlikte güçlüyüz*." ■

Kaynaklar:

http://www.verdi.de
http://arbeitsunrecht.de
www.yenihayat.de
http://teamayse.blogsport.eu

"Annemle Konuşmalar" romanının yazarı Şöhret Baltaş:

Kadınların yan yana durmasını çok önemsiyorum

Annemle Konuşmalar, geçtiğimiz yılın Mayıs ayında piyasaya çıkan bir roman. Kadınlar bu romanı sevdiler. Yazarı Şöhret Baltaş'la uzun zamandır konuşmayı düşünüyorduk. Fakat araya başka işler ve psikolojiler girdi, romanı ağırdı. Şöhret Baltaş'la 2014'ün Aralığı'nda bir araya geldik. Kitabı, yazmayı, anne- kız ilişkilerini konuştuk. Keyifli ve bilgilendirici bir sohbet oldu.

Necla Akgökçe

Şöhret Baltaş

Gazetecilik eğitimi aldınız, edebiyata nasıl yöneldiniz?

Evet, gazetecilik eğitimi aldım ama büyük basında hiç çalışmadım. Edebiyata hep ilgim vardı. Yazmak kendini ifade etme yolu benim için, hep yazıp çizdim. İlk öykülerimi üniversite yıllarında yazmaya başladım. 1993'te *Varlık Dergisi*'nde ilk hikâyem yayımlandı, o zamanlar edebiyat dergilerine öykü göndermek ve öykülerin oralarda yayınlanması önemliydi. Sadece edebiyatla uğraşmak gibi bir lükse sahip olmadığım için, yazmak, çalışmakla geçim derdiyle hep yanyana gitti. Yazdıklarımı uzun yıllar kendime sakladım. İlk romanı 2007'de yayımladım.

Koşarken Yavaşlar Gibi?

Evet, romanın adı buydu. O güne kadar birikenlerin bir patlamasıydı. Yazmak çok zordu. Oğlum iki, iki buçuk yaşındaydı, aşağı yukarı iki, üç saat öğlen uykusu vardı, onu yatırmadan önce ortamı hazırlıyordum. O uyur uyamaz koşa koşa ortama geliyordum; o ortam, mutfak oluyordu genellikle. Oğlumun öğle uykularında yazdım kitabı. Ayrıca evden editörlük ve dergilere düzelti yapıyordum. Bir yandan çocuk bir yandan da evde geçimi sağlamak için yaptığım işler vardı.

Kadın ile yazı arasındaki ilişkiyi nasıl tanımlıyorsunuz, kadın olmak ve yazmak hakkında bir şeyler söylemek ister miydiniz?

Yaşadığımız şeyin izdüşümü gibi erkeklerin daha çok dünya ile ilgili meselelerde araştırmaya yönelik akıla yönelik şeyler yazdığını, o alanda egemen olduğunu görüyorum.

Kadınlara gelince... Rasyonalitenin alanlarından dışlanmış, ittirilmiş, kadınların bulundukları yerlerden ses çıkarmaları gibi geliyor kadın yazımı bana. Kadınların, küçücük dünyalarında, küçücük evlerinde mutlu ve mesut yaşayan insanlar olmadıklarını anlatmanın bir yolu olarak düşünüyorum yazıyı. Sıkıştırıldıkları dünyadan bir sesleniş. Benim için de böyle oldu. Konuşarak ifade ederken, erkek dünyanın itirazları araya girdiğinden rasyonalize etmeye kendimi mecbur hissettiğim, ol-

duğu gibi anlatmadığım, duyguları, fikirleri anlatmak istedim. Kalemle kağıtla karşı karşıya kaldığında duygularını, meşrulaştırmaya çalışmak zorunda değilsin, ne hissediyorsan onu anlatıyorsun ve bu seni kalabalıklaştırıyor, çoğullaştırıyor, yalnızlıktan kurtarıyor.

Kitap bir yandan ağıt gibi ama öte yandan da anne-kız arasında çözümlenemeyen aşk-nefret ilişkisini de sorguluyor, okurken pek çok duygu durumuna giriyor insan, üstelik bunlar çok şiddetli, okuyan için ağır bir kitap, peki yazma süreci nasıldı?

Bu kitabı yazmaya karar verdiğimde annem yaşamını yitirmişti. Düştükten sonra bir buçuk aylık bir hastane süreci oldu ve annem vefat etti. Uzmanlar klasik yas süresini altı ay, bir sene gibi görürler. Ama, ben annemin öleceğini anlamaya başladığım andan itibaren bunun klasik bir yas süresi olmayacağının farkına varmıştım. Bu, bir hesaplaşmaydı.

Annem İzmir'deydi, ben İstanbul'daydım, ondan uzağa gelmiştim. Bu özgün durumun ortaya çıkardığı bir vicdan azabı, suçluluk durumu vardı ama bunun bütün anneleri ve kızları doğrudan kesen bitmemiş bir hesaplaşmalar zinciri olduğunun da farkındaydım. Annem öldükten sonra o sırada elimde yazmakta olduğum başka bir roman vardı, onu bıraktım. Çünkü bunu yazmadan hayatıma devam edemeyeceğimi hissettim.

O denli yaşamsaldı yani....

Evet, bunu yazmak entelektüel bir uğraş değildi, insani bir zorunluluktu. Yazmazsam nefes alamayacağım ve artık hep bununla yaşayacağım gibi hissettim. Yazmaya karar vermekle iş bitmedi. Bunun benimle annemin hikâyesi olduğu oranda, bütün annelerin ve kızların, bütün kadınların hikâyesi olduğunu hissettiğim noktada, bir yazım, bir anlatım üslubu aramaya koyuldum. Benden önce yazanların neler yazdığını okumaya başladım. Füruzan'ın öykülerinde anne-kız ilişkisi çok ele alınır, bu öykülere tekrar baktım. Türkiye'de kadınlar hakkında yazılmış çok fazla kitap var. Ama anneler ve kızlar hakkında yazılmış çok az şey var. Kendileri de anne olduktan sonra kadınlar anneliği anlatan pek çok yazı yazmışlar. Kulaktan kulağa yayıldığı ya da bize belletildiği gibi, çok kutsal duygular beslememiş anneler çocuğa karşı. İlk zamanlarda çocuktan çok sıkıldığını, anneliğin esasında çok ağır geldiğini anlatıyor kadınlar. Duygularını dillendirmekten kaçındıklarını çünkü kötü anne olmaktan korktuklarını ifade ediyorlar. Araştırma süreci bittikten sonra aslında çok da üzerinde düşünmediğimiz, sadece hissetiğimiz, dile dökmediğimiz şeylerin çok birikmiş olduğunu farkettim.

Kaynak sorunu var demiştiniz, onu nasıl çözümlediniz?

İnternetten yabancı kaynakları taramaya giriştim, benim çevirebilecek kadar iyi İngilizcem yok. Çevirmen arkadaşlardan yardım alarak Adrienne Rich ve Susan Griffin'e başvurdum. Onların makalelerini çevirttim. Griffin'in bir baş cümlesi vardı. "*Bugün anlıyorum ki annemin nüfus cüzdanında olan resim ona ait değil*" diye, bu çok etkiledi beni. Sonra feminist pisikoterapiye yöneldim. Bu konuda da pek çok kitap okudum. Bu kitapları okurken, hastanede günlük işler peşinde koşarken, bir hesaplaşma yaşadığımı da farkettim.

Ve daha sonra oturup yazmaya başladım. Benim için de çok ağır oldu, sık sık ağlayarak bıraktım. Zordu. Aslında bir yandan da ona bir kitap yazdığımı bilmiş olsaydı, çok mutlu olurdu, bunu biliyordum. Ama artık böyle bir imkân yoktu, bu da mesela çok ağır geldi. Ancak ölümleriyle, yani yokluklarıyla varlıklarını belli eden annelerimizi, bütün anneleri, bütün kadınları düşündüm, çok çok ağır bir şey bu.

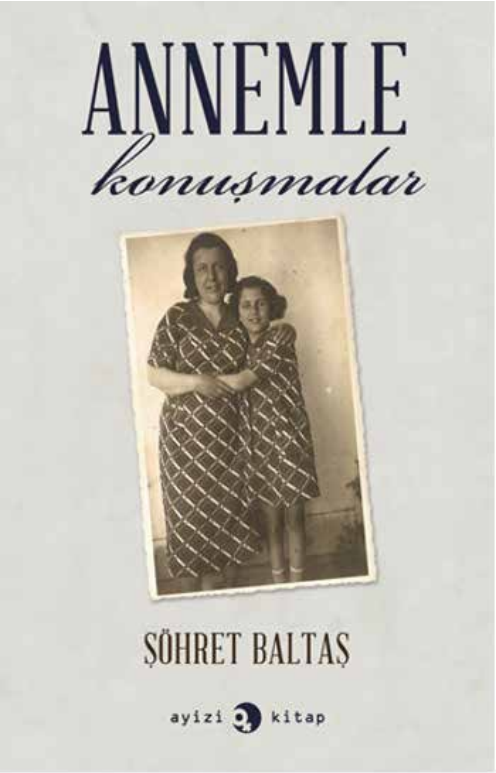

Bitirememekten korktuğunuz oldu mu?

Başlangıçta böyle bir kaygım vardı esasında. Ama ilerledikçe bir biçimde bitireceğimi anlamıştım. Yazmaya başlayınca kaygılarım azaldı.

Kendi kendimi büyütmek sen olmadan bir ben olmak mümkün mü, diye bir soru sormuşsunuz, annelerimiz gibi olmak, onlarla özdeşleşmek bizi niye bu kadar korkutuyor? Neden erkeklerin böyle bir dertleri yok?

Orada öyle duran bir duygu vardır biri gelip size hatırlattığında onu farkedersiniz ya, öyle bir şeydi; benim bunu fark etmeme sebep olan ise okuduklarımdı. Çocuk doğmadan önce anne karnında, anneyle simbiyotik bir ilişki yaşıyor. Doğduktan belli bir süre sonra o simbiyotik ilişki, emzirme ile, bakımla devam ediyor. Cinslerin birinin ezildiği diğerinin egemen olduğu bir dünya olmasaydı, aşağı yukarı dört-beş yaşlarında çocuklar bu ilişkiden çıkıp, kendi kimliklerini ispat etmeye başlarlardı. Şu yanım anneme benziyor, bu yanım babama benziyor, bu yanım kimseye benzemiyor, bu bana ait der ve kendini keşfederdi.

Ama erkek egemen toplumda, bu anlattığımız hikâye, sadece erkek çocuk için geçerli, çocuk doğuyor,

simbiyotik ilişkiyi yaşıyor, bir süre sonra annesinin eteğinden çıkıp erkekleşme sürecine giriyor, bunu bütün toplum biliyor ve kabul ediyor. Annesinin eteği altında kalmaya devam eden erkek çocuklara bu nedenle ana kuzusu, hanımevladı vs. deniyor. Erkek çocuğun bağımsızlaşmasını, gidip dünyanın içinde kendi hayatını, kendi kimliğini aramasını, erkek egemen toplum destekliyor. Kendisine rol modeli olarak tespit ettiği kişi bu anlamda da baba ve kendisine en yakın erkek ebeveyn model oluyor.

Kız çocuklarda hikâye farklılaşıyor...

Evet öyle. Kız çocuklar söz konusu olduğunda, erkek egemen toplum anne ile kız arasındaki o simbiyotik ilişkinin devam etmesini teşvik ediyor ve onaylıyor. Esasında anne de bunu böyle yaşıyor. Kendi kızı, kendi uzantısıymış gibi yaşıyor. Kız çocuk da uzantı olmaktan bir türlü kurtulamıyor. Mesela anne kendisini telefonla aramayan oğluna çok da sitem etmezken, kızı bunu bir gün ihmal etsin, büyük bir duygusal fırtına yaşıyor. Kız çocuklarına "*sen annenin eteği altında varlığını sürdüreceksin, bağımsızlaşmak, başka bir kimlik olmak, uzaklara gitmek sana göre değil*", deniyor. Kadına biçilmiş rol şu: "*Kendini değil başkalarını düşünmek, kendini adamak, iyilik yapmak, başkalarının sinirliliğini, olumsuzluğunu, tembelliğini, her şeyini idare etmek, başkalarının arkasını toplamak.*"

Bu başkaları genellikle erkekler oluyor değil mi?

Evet, dolayısıyla kadın kendi olmaya çalışırken, simbiyotik ilişkilerin dışına çıkamıyor. Ne kız çocuğu annesi ile olan göbek bağını koparabiliyor, ne de anne bu göbek bağını koparmak istiyor. Kız çocuk annesi ile olan göbek bağını koparmak isterse, kendisinden bekleneni yapmamış oluyor. Yani aslına bakarsanız, kendini tercih ederek, bir suç işlemiş oluyor. Çünkü kadınlardan kendini tercih etmesi değil, hep çevresindekileri, ihtiyacı olanları tercih etmesi bekleniyor. Dolayısıyla anne de aslında kız çocuğunu eli kolu, bir parçası olarak gördüğü için o göbek bağını hiç koparmak istemediği için aralarında kopamama ama kopma, sevme ama nefret etme, kopmak istemek ama koptuğunda vicdan azabı çekmek gibi gerilim yaratan bir ilişki ortaya çıkıyor.

Kopuşu kırıp dökmeden nasıl yaşarız?

Hah bir de o vardı. Her kuşak kendinden sonraki kuşağa karşı çıkar, bu gelişimin doğal seyri, ama kadınlar ekstradan şöyle bir şey yaşıyorlar; hepimiz kamusal alanı aşağı yukarı babanın temsil ettiği, evi, boyun eğmeyi, fedakârlığı, şefkati, adanmışlığı annemizin temsil ettiği bir hayat kurgusu içinde büyüyoruz. Bu tabloda insan olarak annemizin o ezilmişliğine -illa da somut bir baba olması gerekmiyor, mesela babam ben çok küçükken öldü, ama onun yerini koca bir erkek toplumu aldı- insan olarak isyan ediyoruz. Tam da bu yüzden "annem gibi olmayacağım" şeklinde bir arayışımız oluyor. Annem gibi ev kadını olmayacağım, çalışan kadın olacağım diyoruz, mesela. Annem gibi çocuklarım için saçımı süpürge etmeyeceğim, kendi hobilerim, kendi alanlarım olacak. Yetişirken isyan ettiğimiz şey aslında; toplumdaki eşitsiz ilişkinin ta kendisi. Ama eşitsiz ilişkiyi bize dayatan babaymış gibi görünmüyor. Çünkü o bizle muhatap olmuyor. O akşamdan akşama geliyor, bizimle çok yüz göz olmuyor bizi kendi sınırları içine hapsetmek isteyen kişi gene annemiz oluyor. Biz onunla kapışıp duruyoruz. Hep mutfakta olup bitiyor bütün konuşmalar. Babalar ve oğullar genellikle rahatsız edilmiyor, onlar salonda, misafir odasında oturuyor, kendi hayatlarını sürdürüyorlar. Anne, kızıyla mutfakta kapışıyor. Ben yarın arkadaşıma gideceğim, diyor kız. Anne soruyor, kaçta gideceksin, kaçta geleceksin? Babanın alanı o kadar kutsal bir alan ki bütün bu incik, mıncık işler halledilip, son tahlilde babaya bir paket gibi sunuluyor. Baba ona "hayır" veya "evet" diyor. Çünkü o otoritedir, küçük işlerle yorulmamalıdır. Küçük dünyaların yönetimi kadınlara bırakıldığı için de biz daha çok annelerle karşı karşıya gelmek, onunla didişmek zorunda kalıyoruz.

Ne zaman barışıyoruz, barışıyor muyuz, barışmak mümkün mü, ne durumda barışmak mümkün?

Anne dünyasından kopmadan anneyle barışmak elbette mümkün. Bu noktada ben herkes kendi yolunu belirler diye düşünüyorum. Kapitalizm yıkılmadan bir işçinin patronla barışması mümkün değil ama mesela işçinin diğer işçilerle barışması çok mümkün. Bunu ancak, annemizin bizi kısıtlayan, göbek bağını, ısrarla, inatla korumaya çalışan, bize adanmışlığı, erkekleri idare etmeyi öğreten taraflarını değil de onun da erkek toplumda ezilen bir kadın olduğunu görebildiğimiz ve ortaklaşabildiğimizde başarabiliriz.

Romanın üslubuna biraz değinmek istiyorum, bir yerde duygusal yoğunluk yaşarken, yaşatırken, oradan çıkıp olayı kadınlar açısından soğukkanlı bir biçimde tahlil etmeye girişiyorsunuz, bu geçişler zor olmadı mı?

Bu seçilmiş bir şey. Biz çünkü bilerek özgürleşiriz. Bilmek anlamak bizim özgürleşmemizin ilk adımı, hepsi değil ama ilk adımı. Dolayısıyla öyle hissettim ve yaptım gibi açıklamalara hiç inanmıyorum. Maddeciyim, bize bu hayatta öyle değil de böyle hissettiren, öyle değil de böyle düşündüren, öyle değil de böyle hareket ettiren milyon tane öğenin yan yana gelişi var. Bu öğeleri çözümleyemezsem, ne kendimi, ne kendim özelinde diğer kadınları, ne diğer ezilenleri, ne de ezilmişliklere dayanan dünya sistemini anlamam ve değiştirmem mümkün olmaz. Duyguların içinde hemhal olduğumuz sırada, bir an bu duyguların ne olduğuna dışarıdan bakmak ve onu çözümlemek gerektiğini de düşünüyorum. Ancak bu şekilde rüzgârın önünde sürüklenmeye karşı direnip, kendi hayatımız üzerinde söz sahibi olmaya başlayabiliriz gibi geliyor bana. Kadınlara da bunu düşündürmek istedim. Ben çok aşık olup bir adamın peşinden İstanbul'a geldim. İyi de aşk neydi? Meşrulaştırdığımız bir grup duygu, düşünce örüntüsü müydü? Ben annemi bıraktım geldim, belki de annemin yanında olsaydım olaylar böyle gelişmezdi, bu nedenle suçluluk duyuyordum. Peki ondan sonra bu suçluluk duygusunun sonu nereye kadar gidecek. Kadınlara yüklenen suçluluk duygusunu biz daha ne kadar genişleteceğiz, annenin yanında ol, kocanın yanında ol, çocuğunun yanında ol, ihtiyacı olan arkadaşının yanında ol, nereye kadar genişleyecek bu, ben bu soruyu kendime sordum. Bu romanı okuyan kadınların da sormasını istedim, bunun için böyle bir üslup kullandım. Yaşadığımı anlattım, daha sonra ona dışarıdan bakarak bu hakikaten kutsal bir şey mi, mutlak bir şey mi yoksa şu anda yaşadığımız tarihsel gerçeklikle ilgili bir şey mi? Bunu bir düşündürmek istedim.

Kadın kadına bir dünya var, sıcakta çalışan işçilere annenizin gönderdiği limonatayı verdikten sonra karşılıksız iyiliği böyle öğrendim diyorsunuz, hayatımızda bunlar çok azaldı, bunlara dair neler söylemek istersin?

Yolda çalışan işçilere limonta verdiğim an benim birine karşılıksız iyilik yaptığım andı, esasında solculuk bu iyiliğin genelleşmesiyken orada aksaklıklar oldu. Bu da bana kalırsa Türkiye'de erkek rasyonalitesinin sola egemen olmasıyla alâkalı bir şeydi. 80 öncesi solun tarihine baktığımızda daha çok erkek ağırlıklı bir hareketti. Şimdi kadınların oluşturdukları gruplara bakıyorum, aynı iyilik durumu orada da devam ediyor. Siyaset genelleşip, iktidara talip olmaya başlayınca günlük yaşamdaki küçük insaniliklerin yerini, soyut açıklamalar alıyor, hissiyatın yerini akıl alıyor. Bu da gündelik hayatta pusulasız, değneksiz bırakıyor insanı, halbuki hissiyatla akıl yan yana gidebilir. Birbirini ilerletebilir, ikisi de aynı derecede kıymetli. Erkek çocuk anneyi terk ederken, duygular dünyasını da terk ediyor, ondan sonra da bu erkeklerden, kadına aşık olduklarında onların duygu dünyasını anlamasını bekliyoruz, oysa o kopuşu çoktan yaşadı, çoktan reddetti. Siyaseti de aynı şekilde duygu dünyasından uzaklaşarak yapıyorlar.

Kitabı iyi ki yazdım, diyor musunuz ve kızınız okudu mu?

Evet, iyi ki yazdım diyorum. Kızım okudu. Annem, şen şakrak, espirili, dünya ile ilişkisinde mutlu bir kadındı. Ve kızım anneannesini çok severdi, kitabı ağlayarak okudu. Kızımla özel dünyamız var, annemin bana yüklediği sorumluluk dünyasından kaçırmak için ona, "*benim sana ihtiyacım yok, sen git istediğini yaşa*" demiştim. Ama kitabı okuduktan sonra dönüp, "*sen bana hiç böyle bir ağırlık vermedin*" demedi, galiba o ağırlığı o da yaşıyor bir biçimde ve galiba bu ezilmişlikler devam ettiği müddetçe herkes yaşayacak.

Teşekkürler, son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bu dergiyi okuyanlar nezdinde şunları söylemek isterdim; annem ve kızımla yaşadığım ilişkiden anladığım şey, biz kadınlar ancak yan yana durduğumuzda güçlü olabiliyoruz. Bunu her ilişkide farkediyorum, yan yana durmayı çok önemsiyorum. ■

Ev İşçileri Sendikası başkanı Ayten Kargın'ın hizmet tespiti davası sürüyor:

Hayatımızı bırakıyoruz o evlerde

Söyleşi: Aylin Türer

İMECE Ev İşçileri Sendikası Genel Başkanı ve aynı zamanda ev emekçisi olan Ayten Kargın'ın evine konuk olduk. 13 yıl boyunca aynı evde güvencesiz ve sigortasız olarak ev işçiliği yapan Kargın, hakkını alabilmek için 2013'ün Ocak ayında SGK'ya hizmet tespit davası açtı. Onunla, hayatını, ev işini, ev işçiliğini, dava sürecini ve kadın sendika başkanı olmayı, konuştuk...

Ayten Kargın'la, bir akşamüstü, günübirlik çalıştığı ev işinden döndüğünde buluştuk. İkimiz de yorgunduk. Önce ortalıkta kalan yatak yorganı topladı Ayten Hanım, malum sabah işe erken gidiyor, diğer aile bireylerini uyarmasına rağmen ortalık biraz dağınık kalmıştı. Evinin salonla birleşen mutfağında sohbetimize başladığımız sırada eşi geldi, ancak o, salonda oturmayı tercih etti. Ayten Hanım'ın hazırladığı kahvaltılıklar ve çay eşliğinde devam eden sohbetimiz, hayli uzun ve sanki bir süredir birbirimizi tanıyormuşuzcasına sıcaktı. Ona teşekkür edelim buradan.

Ayten Kargın, 57 yaşında, üç çocuk sahibi bir kadın. İki çocuğu evli, biri bekâr ve beraber yaşıyorlar. İki de torunu var, biri 12, diğeri iki buçuk yaşında. 15 yıldır ev işinde çalışıyor. Daha önce uzun yıllar, mahalle arasında tuhafiye dükkânı işleten Ayten Hanım, işleri pek iyi gitmediği için dükkânı kapatmak zorunda kalmış. Ev işine nasıl başladığını şöyle anlatıyor: "*Tuhafiye dükkanını kapattığımda 43 yaşındaydım. O yaşta nereye gidip gelebilirsiniz ki? İlkokul mezunusun. Şimdi üniversite mezunu gençler iş bulamıyor, ben nasıl bulayım? İlk işe başladığım zaman eşim de taraftar değildi ev işine, yıpratıcı olduğu için. Kızım üniversiteye gidiyordu o zaman, mecbur çalışıyorsun. Aslında ben ev işinde çalışacağımı, uzun süre çalışacağımı düşünmüyordum, bir iki sene çalışırım bırakırım, diyordum. Ama 13 yıl, aralıksız aynı evde devam ettim...*"

Ev işinde geçen 13 yıl

Ayten Hanım, 13 yıl boyunca çalıştığı evi, aynı sitede çalışan akrabaları vasıtasıyla bulmuş. Bu evde 13 yıl boyunca hangi işleri yaptığını sorduğumuzda, dinlerken dahi insanı "yorabildiğini" fark ediyoruz: "*Sabah eve gittiğimde ilk başta evin mutfağını toparlıyordum. Yatağı yorganı kaldırıp, nevresim değişecekse nevresimi değiştiriyordum. Çamaşırları,*

bulaşıkları makineye atıp yıkıyordum. Elde yıkanacak bulaşık varsa elde yıkıyordum. Ocağı temizliyordum. Ütü yapıyordum. Pantolonun paçası sökülmüşse ya da gömleğin düğmesi kopmuşsa ve dikmemişsem, uyarılıyordum, bir daha olmasın diye. Benim evde dikiş makinem var, oradan bazen dikiş getiriyordum eve. Sökülen pantolonları falan evimde dikiyordum."

İşverenlerinin ve evin bütün eksiklerini tamamlayan Ayten Hanım, şöyle devam ediyor: "*İşverenin annesi geliyordu, bir-bir buçuk ay kalıp gidiyordu. Yaşlıydı, kendine bakamıyordu. Onun da yemeğini, banyosunu ben hazırlıyordum. Tırnağına kadar kesiyordum. En ağır yemekleri yapıyordum, elde açılan böreğe kadar. Evin bütün alışverişi bendeydi. Kadıköy'de evleri vardı, orada kaldıklarında ben de orada çalışıyordum. Şile'de de bir evleri vardı, yılda bir kaç sefer oraya da götürüyorlardı. Biz ev işçileri, kendi evimizin işini de kendimiz yaptığımız için ve bu da iş sayılmadığı için, sanki oradaki iş de, bu ev işi gibiydi. Onu iş olarak görmüyorsun sen. Sonra sonra fark ediyorsun kaç tane birden iş yaptığını. Bulaşık yıka, cam sil, ütü yap, yemek yap, alışveriş yap, halı sil, koltuk sil, duvar sil, köpeğine bak, yaşlısına bak...*" Bütün bu birbirinden farklı ve ağır işlere rağmen, Ayten Hanım, yaptığı işin, "iş" olarak görülmediğini, hatta başlarda kendisinin bile böyle görmediğini sonradan farkına vardığını söylüyor. Gerçekten de ev işlerinin dünyanın her yerinde kadınlara mahsus doğal bir özellik ve gündelik basit işlermiş gibi görülmesi, hem ev işlerine verilen emeği görünmez kılıyor, hem de ev işçisini işçiden saymaması sonucunu doğuruyor.

İşçiden sayılmayan ev işçisi, işverenleri tarafından "aileden biri" olarak görülebiliyor. Nitekim Ayten Hanım'ın işverenleri de ona her zaman "*Sen bizim akrabamız, kardeşimiz gibisin, sen bizim ailemizden birisin*" gibi şeyler söylerlermiş. Ancak Ayten Hanım, onların bütün yükünü sırtında taşırken, kendisinin onlara ihtiyaç duyduğunda "aile üyesi olmaktan" çıktığını söylüyor. "*Benim oğlumun kolu kırılmıştı. Onlar da tatile, kış gezmesine gidiyorlardı. Köpeğe de ben bakacaktım. Çocuk gibi bakıyordum ben ona. Telefonla aradım, oğlumun ameliyat olacağını, köpeğe bakamayacağımı söyledim. Onlar köpeği kimseye bırakamayacaklarını söylediler. Sabah Okmeydanı Hastanesi'nden geliyordum, köpeğin bakımını yapıyor, mamasını veriyordum, dışarı çıkartıyordum sonra tekrar geri hastaneye gidiyordum. O zaman anladım ben, aile falan değilim...*"

Ev işçileri, sağlıksız ve güvenli olmayan ağır koşullarda çalışıyorlar. Ayten Hanım'ın da çalışmaktan kaynaklı dizlerinde, menisküs yırtığı, aşınma, kıkırdak kaybı var. Dizlerinden hala iğne oluyor. El bileklerindeki ağrı ve sancılardan ötürü, kollarından kortizon alıyor. Velhasıl, Ayten Hanım'ın işten kaynaklı sağlık problemleri çok fazla; "*Yok, yok yani. Sen bakma böyle durduğuma, diyorlar ya '40 yama var, birini çekse hepsi aşağı düşecek' aynen öyle...*"

Yedi yıl, haftanın 5 günü çalışmış ve aylık ücret almış. Yedi yıl sonunda bakmakla yükümlü olduğu köpek ölünce, Ayten Hanım'ın iş yükü azalmış ve işverenler, haftada beş gün olan iş gününü üç güne düşürmüşler. Tabi aynı zamanda Ayten Hanım'ın maaşı da birden düşüvermiş ve o zamanlar, çocukları da okuduğu için, çok zor durumda kalmış. 2012 yılında ise Ayten Hanım'ın eşi çok ağır bir hastalık geçirmiş ve üç ay hastanede yatmış. Bu sırada eşinin yanında kalan Ayten Hanım, işverenlerinin bu üç ay boyunca bir kere bile ziyarete gelmediğini, bir ihtiyaçları olup olmadığını sormadıklarını söylüyor. "*Üç ay sonra eve geldik. Kapıya geldi arabayla. Bir miktar para koymuş zarfa, bana uzattı. Ben de 'Ne o? İhtiyacım yok' dedim. Sonuçta üç ay çalışmamıştım neden para alayım! 'Sen al, gündelik geldiğinde düşeriz' dedi. Sonra ben, haftada bir gün gitmeye başladım. Ama benim yerime eski kapıcının eşini almışlardı. Haftada bir o, bir de ben, iki kadın gidiyordu eve. Ama yemekleri ben yapıyordum. Sonra birdenbire bana '15 günde bir gel, öbür kadına söylersek küser bize' dediler. Ben ağlamaya başladım... 'Ben küsemez miyim?' dedim. Ben de küsebilirim. Ama ben çok kötü küserim dedim.*"

Dava süreci zor oldu...

Böylece Ayten Hanım yıllarca güvencesiz ve sigortasız çalıştığı işini kaybetmiş ve de kırılmış. Bundan sonra da hiç pes etmemiş. Sendika ve dava süreci işte böyle başlamış... "*Sonra ben araştırmaya başladım. Bazen böyle avukatların bürosuna giriyor, durumu anlatıyordum. Ama hiç pes etmedim. Bir gün internete baktım. İMECE Ev İşçileri Sendikası diye bir şey çıktı önüme. Ama Kurban Bayramı'ydı. Bir sabit telefon vardı. Kimse çıkmadı tabi. Baya bir sonra, biri beni aradı cep telefonumdan. Dedi ki 'beni aramışsınız'. 'Hayır, ben sizi aramadım' dedim. 'Hayır, siz beni aramışsınız. Ofisi aramışsınız ama benim telefonuma bağlı' dedi. Serpil Hoca'ydı. Şu anda sendikamızın mali sekreteri olan Serpil Kemalbay. Ben de anlattım, böyle böyle bir sorunum var, ne yapacağımı, nereye başvuracağımı bilmiyorum dedim. 'Biz sana yardım etmeyeceğiz de kime yardım edeceğiz' dedi.*

Ofise gittim. O kadar heyecanlı gitmişim ki oraya! Ondan sonra eğitimlerle filan onlarla beraber çalışmaya devam ettim. Sanki ben, aradığımı bulmuşum gibi yani! Dava umurumda bile değil! Davayı ise tanıştıktan bir ay sonra açtık. Ama çok zor oldu dava süreci."

Ayten Kargın, 2014'ün Ocak ayında, ev işverenleri ve SGK aleyhinde hizmet tespit davası açtı. Şu ana kadar 3 duruşması görülen davada, Ayten Hanım'ın 13 yıl boyunca çalıştığı evin bulunduğu siteye giriş ve çıkışlarının tespitinin yapılması gerekiyor. Bunun için de site yönetiminin bu giriş çıkış kaydını mahkemeye göndermesi ve orada sigortalı olarak çalışan birinin Ayten Hanım'a şahitlik etmesi gerekiyor. Ayten Hanım, bu süreçte de bir çok zorlukla karşılaşmış: "*Sitedeki güvenlik görevlileri ya da apartman görevlilerinin, bana şahitlik yapması lâzım. Ben bunun için oraya gittiğimde hep beni oradan kovdular, o güvenlikçiler. Dediler ki 'bu zor, sen şaşırmışsın kendini, nasıl böyle bir şey yapıyorsun! Kazanamazsın, baştan kaybedersin, avukat parası boşuna verirsin.' Hep umutsuzluğa ittiler beni. Ben pes etmedim. Her gün gidiyordum ben oraya, müdüriyete kadar...*"

Yaklaşık bir milyon ev işçisinin olduğu tahmin edilen Türkiye'de kayıtlı ev işçisi sayısı oldukça düşük. Ev işçileri, İş Yasası kapsamına alınmadığı için işçi sayılmıyor ve dolayısıyla işçi haklarından yararlanamıyorlar. Bu yüzden Ayten Kargın'ın 13 yıllık kaybolan haklarını almaya dönük açtığı dava, Türkiye'deki bütün ev işçilerinin geçmişe yönelik sigorta haklarını kazanmaları konusunda önemli bir işlev görecek. "*Röportaj verdiğim bütün kanallar davadan önce beni arıyorlar! Bizim sendikayı da arıyorlar, 'Biz nasıl dava açacağız?, Yardım eder misiniz?' diye. Gidiyoruz, konuşuyoruz, cesaret veriyoruz. Bu dava ilk olacak ev işlerinde! Kendimle gurur duyuyorum ya! İyi ki de açmışım yani!*"

Başkanlık ve sendika çalışmaları

Ayten Kargın, 16 Haziran 2014'de İMECE Sendikası Genel Başkanı seçilmişti, ona başkanlık sürecini de sorduk: "*Eşim ilk başlarda istemiyordu. 'Ben bir adım attım. Şimdi destekliyor ama. Ben nasıl sendikayla beraber değiştim, o da benlen beraber değişti. Bu kadarını da beklemiyordum. Şimdi güzel bir şey yapıyoruz biz. Birinin beni arayıp da 'ben de ev işçisiyim yardım eder misiniz?' demesi bile 'aa biz ne kadar güzel bir şey yapıyoruz' dedirtiyor.*" Ayten Hanım'nın heyecanı ve enerjisi, hakikaten insanı etkiliyor: "*Mesela eğitimler başladı. Üçüncüsü ayın 22'sinde olacak. Bunlar çok önemli. Biz, ev işçilerini alıp götürüyoruz bu eğitimlere. 'Külkedisi Değil, Ev İşçisiyiz' diye bir belgesel çekilmişti. Üç, dört üniversitede gösterildi. Bunlara biz de davet edildik. Bir çoğuna gittim. Üniversitede gidiyoruz, ev işçilerini tanıtıyoruz! Öğrenciler geliyor bize, ders konusu olmuş üniversitede!*"

Ayten Kargın, uluslararası etkinliklere de katılmış: "*Biz bir buçuk ay önce Dedeman Otel'de bütün Uluslararası ev işçileri sendikaları başkanlarının bir araya geldiği bir konferansa katıldık. Biz de gittik ama zor girdik içeri. Kartımı gösterdim, ben de Ev İşçisi Sendikası Başkanı'yım dedim. Bu toplantı bize neden kapalı? Türkiye'de yapılıyor ama Türkiye ev işçisi sendikası yok! Oranın sorumlusuyla konuştuk. Güzel bir yer ayırdılar bize. Ev işçisinin tanımını yaptım orada. Bütün yaptığımız işleri söyledim. Devletin bunu düzeltmesi lazım bir iş tanımı koyması lâzım, diyorlar. Bizde işverenler kamera koyuyor işçisini gözetliyor. Ama bazı ülkelerde öyle değil! Devlet kamera koyuyor, işçiyi güvence altına alıyor, başına bir şey gelirse diye.*"

Sonuna kadar devam!

Ayten Hanım'ın açtığı hizmet tespiti davası devam ediyor. Siteye giriş çıkış kayıtlarının mahkeme kararıyla alındığı davanın 4. duruşması, 26 Şubat 2015'te, Kartal, Anadolu Adliyesi'nde görülecek. Çalıştığı günlerin belirlenmesi için bilirkişi raporunun mahkemeye sunulması bekleniyor. "*Davayı kazanırsak, benim 13 yıllık sigorta primlerimi alırız. Çünkü ben dava dilekçemde günü gününe ne kadar gittiysem hepsini yazmışım maaşıma kadar. Bilirkişi bunu dikkate alırsa, işçinin emeğinin tarafında olursa ben kazanırım. İnsanlar bunun farkına varsın artık. Deterjanlardan bazen göğsüm nasıl sıkışıyor, parfüm kokusundan bile rahatsız oluyorum. Hayatımızı, emeğimizi bırakıyoruz biz o evlerde... Bizim hiç bir şeyimiz yok. Kazanırsak bu davayı eminim medyada falan da çok ses getirir. Benim çevremde de biliyorum 25 sene çalışan, parmakları ters dönen kadınlar hâlâ çalışıyor. Ne sigortaları var, ne bir şey... En azından bundan sonra çalışanlar sigortasız çalışmaz.*"

Ayten Hanım'a birçok kez birileri "*bu davadan vazgeç*" demiş, ancak o, şunu söylüyor: "*Ben davayı bir amaç uğruna açtım vazgeçmeyeceğim. Davayı kaybetsem de önemli değil. Böyle kazanmak daha güzel. Bana iki yıl önce deseler, sen bunları bunları yapacaksın ben asla böyle bir şeye inanamazdım yani. İyi ki de açmışım davayı sonuna kadar-devam!*" ■

25 Kasım'da Petrol-İş üyesi kadınlar sosyal medyadaydı

Bu yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Dayanışma Günü'nde farklı bir eylem yapmaya karar verdi Petrol-İş Sendikası. Temamız "İşyerinde kadına yönelik şiddet"i daha önce SGBP Kadın Koordinasyonu olarak, bu konuyu gündeme getirip, broşür, bildiri ve afişlerle kamuoyuna ve sendika üyelerine yönelik bir farkındalık eylemi yapmıştık.

Bu kez eylemi Petrol-İş üyesi kadınların ayağına taşıyalım, dedik. Üzerinde işyerinde şiddete karşı protesto sloganlarımızın bulunduğu tişörtler bastırıp, bunları giyerek fotoğraf çektirdik. Fotoğrafları da sosyal medyada paylaşalım dedik. Bu konuda kadınların yaratıcılıklarına güveniyorduk... Gerçekten de Petrol-İş üyesi kadınlar, fabrikalarından, bürolarından, şubelerden, bulundukları her yerden çektirdikleri fotolarla eyleme dahil oldular... Tüm kadınlar sadece fotoğraf çektirip göndermekle yetinmediler, fotoğraf çekerken tiyatro sanatçıları gibi bir oyun sergilediler. Bu eylem onların sendika içinde görünür olmayı ne kadar istediklerini, biz de varız demeye ne kadar ihtiyaç duyduklarını gösteriyordu bir yandan da. Eylemimiz hedefine ulaştı gibi görünüyor…

#şiddetekarşıkadınlarsendikaya

Kampanya haftası boyunca, Petrol-İş Kadın'ın Facebook sayfasında (www.facebook.com/petroliskadin) paylaşılan kampanya mesajları 10 bin 595 defa okundu. Yüzlerce defa paylaşıldı... Twitter'da yüzlerce kullanıcı tişörtlü fotoğrafları retweet'ledi...

ANKARA'dan...

ALİAĞA Şubesi

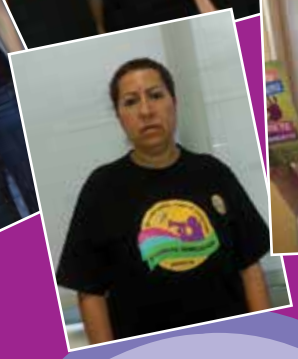

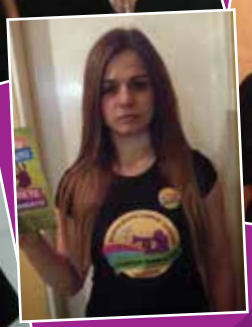

KIRIKKALE Şubesi

BANDIRMA Şubesi

BURSA Şubesi

BATMAN Şubesi

İSTANBUL 1 No'lu Şube

İSTANBUL 2 No'lu Şube

TRAKYA Şubesi

Petrol-İş Genel Merkezi

GEBZE Şubesi

İNGİLTERE / UCU

Üniversite ve Yüksekokul Çalışanları Sendikası

Filistin İçin İsrail'e Boykot Girişimi

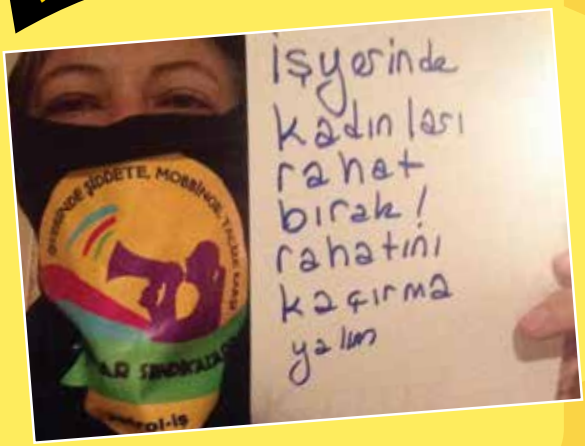

İstanbul Bilgi Üniversitesi

İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi

İSİG Kadın Meclisi

HAYAT TV

Ekmek ve Gül Programı

Hazırlayan: Prof. Dr. Serpil Çakır
İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Ne ev kraliçesi ne nüfus planlaması aracı:

Kadın özgür ve özerk bir varlık olmalı

Türkiye'de kadınlar özerk ve özgür bir varlık olmak yerine, ailevi, toplumsal, millî vazifelerini ifa eden, başkaları için yaşayan varlıklar olarak görüldüler, görülüyorlar. Bu sayımızda bu saptamaya ilişkin nedenler üzerinde durmaya çalışacağım.

Önce siyaset tanımını açmak istiyorum. Siyaset, yaşam alanlarımıza ilişkin devlet faaliyetleri ve aygıtı olarak yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler ile, bizlerin bireyler olarak bunların yapılış ve sonuçlarına ilişkin gerçekleştirdiğimiz faaliyetler olarak tanımlanabilir. Hangi yolla olursa olsun siyaset, istenen bir sonuca ulaşabilme kapasitesi, yani iktidar demektir. Kıt kaynaklar üzerinde bir mücadeledir, iktidar ise, bu mücadelenin yapılma yoludur.

Bu nedenle siyaset tüm yaşam alanlarımızı kapsar, sadece kamusal yaşam değil, özel de siyasetin konusu haline getirilebilir. Kişisel olarak görülen aile ve ev içindeki sorunlar da devletin organları kanalıyla çözüm üretilmesi gereken yerler olarak sorunsallaştırılabilir. Burası hem mahrem ilişkilerin yaşandığı alandır, buraya karışılmamalıdır ama eviçi şiddet gibi sorunlar olduğunda da müdahale edilmesi, ifşa edilmesi, üzerine politika üretilmesi, kaynak ayrılması gerekli alandır. Bu nedenle kamusal olanla özel olan arasındaki bu çizgi keskin olmaktan çok geçirgendir.

Hukuk ise siyasetin çerçevesini belirler. Devletin ne zaman, neyin kararını aldığı ya da neyin çerçevesini çizdiği ve yaptırım uyguladığı, bireylerine nasıl baktığı ile yakından ilişkilidir. Hukukla toplumların, burada yaşayan bireylerin hayatları belirlenir. Bu çok yönlü etki, kararların ideolojik boyutunu gözden kaçırmamayı getirir. Devletin kimden ne kadar yana olduğu meselesini, çıkarılan yasalara bakarak anlamak mümkündür.

Cinsiyet rejimi

Siyaset aynı zamanda, cinsiyet kurgusunun yapıldığı, belirlendiği yerdir. Buna cinsiyet rejimi denir. Kadın ve erkeklere ilişkin devletin politik tasarımına işaret eder. Devletin kadın ve erkeklere yönelik olarak oluşturduğu politikaları gösterir. Bu kavram, hem toplumsal cinsiyet ilişkilerini, yani kadınların ve erkeklerin rol ve sorumluluklarını, hem de bu rol ve sorumlulukların devlet tarafından tasarlandığı yapıyı anlatır. Bu yapı kadına ve erkeğe nasıl bakıldığını da açık eder. Cinsiyet eşitliğinin sağlanıp sağlanmadığını bu uygulamaların hiyerarşik ve eşitsiz bir sonuç yaratıp yaratmadığını da… İşgücü piyasası, sosyal refah, nüfus, sağlık hizmetleri, eğitim, konut ve vergi politikalarını içeren pek çok politik alanda kadınların ve erkeklerin hangi haklara sahip olunduğunu açık eder.

Cinsiyet rejimini oluşturan yapı, bireylerin yaşamını etkileyecek anayasa/yasalar ve kurumları ortaya çıkarır. İki cinsin de aynı şekilde özerk ve özgür birey olarak düşünülüp düşünülmediğini gösterir.

Şimdi baştaki saptamama dönmek istiyorum. Türkiye'de kadınların, devlet katında özerk ve özgür bireyler olarak pek görülmek istenmediklerinin, kadınların sadece aile içinde, başkaları için yaşayan varlıklar olarak görüldükleri saptamasına…

Evlenmeyi teşvik kanunları

Türkiye'de de annelik rolü çeşitli dönemlerde kadınlara en önemli vazife olarak verildi. Uluslaşma süreci yaşanırken, savaşın yıkıcı tahriplerini giderme, dünya ekonomik buhranının olumsuz etkilerini yaşama gibi faktörler kadınların konumunu da etkiledi. Modern devletin inşasında ve sonrasında gelişen yasal süreç, kadınları hukuksal güvenceye kavuştururken, bir yandan da onları aile ve nüfus politikalarının araçları olma konumuna indirdi. Biyolojik üretici olma, yerel kültürü aktarma, kalkınma için çalışma gibi ulusal amaçlarla kadınlara seslenildi. Kadınların bunlara yanıt vermesi gerekiyordu. Hatta kadınların bu çağrılara gönüllü katkı vermesi istendi. Hatta 20 Nisan 1930'da Mecliste Hıfzıssıhha kanunu görüşülürken en az altı çocuğu olan kadınlara ikramiye veya mükâfat verilmesi konusu gündeme getirildi.

Çok çocuklu aileler

İstidalar Sıhhiye Müdiriyeti vasıtasile Hıfzıssıha encümenine verilmelidir

Gemlik'te 7 çocuk babası Etem Efendi

Gemlik'te bir numaralı caddede 3 numaralı hanede oturan Etem Efendi yedi çocuk babasıdır. Kırk beş yaşına giren bu zat eski bir memurdur. Henüz iş görecek bir sinde ve kabiliyette iken maalesef Etem Efendi dört senedir açıkta ve bittabi halli zarurette bulunuyor. Işsiz kalmış bir babanın millete ait olan bu yedi çocuğu beslemek, büyütmek okutmak ve büyütmek için ne çektiğini düşünmek insanın beyninde fırtınalar yaratacak bir sahne canlandırıyor. Etem Efendi gıdadaki noksandan dolayı yavrularının sayıf düştüklerini ve hastalanmak istidadında bulunduklarını bize yazdığı mektupta çok acıklı anlatmış ve diyetdiriz ki bize bir mektup değil, göz yaşlarile dolu bir sarf göndermiştir. Yeni sıhhat kanununun bahşettiği mükâfat hakkından kendisinin de istifade edeceğine emin olmakla beraber bu aileye bir iş bulunması da lâzımdır.

Çok çocuklu ailelerin müracaat şekli

Çok çocuklu ailelerin nereye ve nasıl müracaat edecekleri hakkında mektuplar alıyoruz. Bu iş için ilk defa olarak bu perşembe valinin riyasetinde hıfzıssıhha meclisi toplanarak verilen istidaları tetkik ve ikramiyelerin şeklini tesbit edecektir. Verilecek istidaların «İstanbul sıhhiye müdiriyeti vasıtasile hıfzıssıhha encümeni» ne verilmesi lâzımdır.

Bugün de çok çocuklu ailelerden birinin resmini dercediyoruz. Çukurçeşme sokağında 481 numaralı evde oturan Bitlis'li Murat ağanın 6 çocuğu vardır ve isimleri sırasıl= Emine, Hayriye, Nuriye Hanımlarla İsmail, Hakkı, Ali Efendilerdir.

Azalan nüfusu artırmak, doğumları çoğaltmak, çocuk sayısını artırmak için kadınlar ve erkekler evlenmeye zorlandı. Bu amaçla 1949'da Bekârlık Vergisi çıkarıldı. Aslında konu 1920'li yıllardan beri TBMM'nin gündemine getirilmişti. Örneğin, 1921'de meclisin gündemine getirilen kanunda, 25 yaşını doldurup da mazeretsiz olarak evlenmeyenler mükellef tutulacaklardı.

25 yaşını doldurmakla beraber evlenmelerine engel sağlık gerekçeleri olan ve bu gerekçeleri doktor tarafından tespit edilenler için sağlıklarına kavuşacakları tarihe kadar evlilikleri ertelenecek, bu yaşa kadar evlenmeyenler, ordu'da vatana hizmetle görevli veya bir suç dolayısıyla hapis ve kronik sağlık sebebi gibi konumda değilse, evleninceye kadar her yıl varlığı, hâsılatı ve ticari gelirinden ayrım yapmaksızın bekârlık vergisi vermek zorunda olacaklardı. Vergiler zabıta kuvveti ile tahsil edilerek mahallinin belediyesi aracılığı ile Ziraat Bankalarında açılacak ilgili hesaplara yatırılacaktı. Toplanan paranın belli bir miktarı fakir ailelere belli oranlar dâhilinde ikramiye olarak dağıtılacaktı.

1930 yılındaki yasa teklifinde ise, 25'ten yukarı ve 45'ten aşağı yaşta bulunan ve henüz evlenmemiş olan her erkek vergi verecekti. 20'den 35'e kadar olan ve bir resmî sıfatı olduğu halde devlet veya müesseseden maaş ve ücret alan kadınlar da bu mükellefiyete tabiydi. 25'ten yukarı ve 45'ten aşağı yaşta bulundukları halde aile veya kocalarının vefatı dolayısıyla bekâr kalan ve çoluk çocuk, baba veya annesi olmayan erkek ve kadınlar da kapsama alınmıştı.

Çok çocuk doğurmaları için kadınlar teşvik edildi. Örneğin altı çocuklu annelere madalya ve naktî mükafat verildi. 4 Kasım 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde bu annelerin resimleri yayınlandı. İdeal kadına ait

Sıhhat İşleri

Altı çocuklu annelere mükâfat

Yeni umumi sıhhat kanunu mucibince altı evlâdı olan aile sahiplerine nakti mükâfat veya madalye verilecektir.

Sıhhiye Müdiriyeti bu gibi ailelerin listesini Nüfus Müdürlüğünden sormuştur.

tanımları pekiştirmek için "ev kraliçeleri müsabakası" gibi yarışmalar düzenlendi. Kadınlara ev kadını olma rolü verildi ve bu rolün nasıl olacağı kamuoyu ile paylaşıldı. Tan Gazetesi 21 Mart, 23 Nisan 1936 tarihlerinde bu müsabakanın koşullarını ve sonuçlarını yayınladı.

1940'ların savaş sonrası dönemin nüfusunu artırmaya yönelik politikalarının yerini, çocuk ve anne ölümlerinde dünya sıralamasının üst sıralarında yer alan Türkiye için 1960 sonrasında, nüfus planlaması, ana çocuk sağlığı hizmetleri, sağlık ocakları uygulamaları aldı. Bunlar doğrudan kadınların bireysel, bedenlerine ilişkin haklarını koruyan düzenlemelerdir.

Devletin rolü kadınlara

Günümüzde ise bu politikadan vazgeçilmeye çalışılıyor. Kadınların bedeni, Cumhuriyet'in ilk yıllarında olduğu gibi, tekrar devletin bir parçası, bedeni olarak görülmeye başlanıyor. Çocuklar için park alanı açmadan, üst geçitleri düzenlemeden, kreşleri çoğaltmadan kadınlardan çok çocuk doğurmaları isteniyor. Doğurganlığı artırmak ve izlemek için sağlık sisteminde yeni mekanizmalar inşa ediliyor. Mahallelerde bulunan aile hekimleri doğurma çağındaki kadınların cinselliği ve üremesini fişleme işiyle görevlendiriliyor. Kadınlar eskisinden daha fazla ve etkin biçimde evde yaşlı ve hasta bakımında, okulda okul annesi olarak gönüllü hizmetlere davet ediliyor. Bu davet, yeni isim ve görev-

lerle süsleniyor. Evde sağlık hizmetleri gibi politikalarla, engelli, hasta ve yaşlı bakımı yine evdeki kadınlara bırakılmaya çalışılıyor. Engelliler için bakım parası az bir miktarla kadınlara veriliyor. Devlet böylece onları hastanelerde ve bakım evlerinde bakma yükümlülüğünü üzerinden atıyor. Yani sosyal politikada devletin üstlenmek zorunda olduğu görevler kadınlara havale ediliyor.

2007 sonrası kurulan AK Parti hükümetlerinin politikalarında gözlenmeye başlanan bu durum, nedenleri ne olursa olsun, yeni bir söylem kayması olarak karşımıza çıkıyor. Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin hızlandığı dönemin hükümetlerinin de sahiplendiği bireysel kadın eşitliği söyleminden giderek uzaklaşılıyor.

Kadınların doğurganlığını artırmaya yönelik söylemler toplumda hakim kılınmaya çalışılıyor. Kürtaj yasaklanmıyor ama engellenmesi için her türlü şey yapılıyor. Kürtajın tam teşekküllü hastanelerde yapılması zorunluluğu getiriliyor. Etik bir hak olarak doktorların kazandığı hastaya bakmama hakkı, kürtajın engellenmesinde bir araç olarak gündeme getiriliyor. Boşanmaların nedenlerini anlamak, ailelerdeki sorunları çözmek yerine, boşanmaların önlenmesi için özellikle de ilahiyatçılarla ve Diyanet İşleri Bakanlığı ile ortak çalışmalar yapılıyor. Bir dönem üniversitelerde başörtülü öğrencilere uygulanan "İkna odaları"nın bir benzeri uygulanmaya çalışılıyor; sorunun çözümü, birkaç haftalık eğitimden geçmiş sertifikalı "aile uzmanları"na havale edilebiliyor.

Kadın bedeni üzerinde artan denetim

Milli ve manevi değerlere bağlı bir aile yapısının kurulması hedef olarak alınıyor, kadını sadece aile içine hapseden ve onun oradaki görevlerini tanımlayan projelerin sayısı artırılıyor. 2004 yılında başbakanlıkça desteklenen Ailem Türkiye projesi başlatılmıştır. 2011'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında ailelere yönelik danışmanlık, eğitim ve sosyal hizmetleri geliştirmek için bir protokol imzalanmış, müftülükler bünyesinde Aile ve İrşad Büroları kurulmuştur. Sağlık Bakanlığı GEBLİZ (gebelik izleme) ve SAĞLIK NET-2 uygulamalarını başlatmıştır. Tüm gebelik ve sağlık kayıtlarının bakanlık tarafından izlenmesi anlamına gelen bu uygulamalarla aslında mahremiyet ihlal edilmiş, Türkiye'de kadınların bedeni üzerindeki denetim genişletilmiştir. Tüm bu takip ve izleme sistemleri bebek ölümlerinin önlenmesi hastalık takibi gibi olumlu sonuçlar yaratsa da biyo siyaset alanının kapsamını genişleten, bu alanın kadın bedeninin üzerinden denetleyen uygulamalardır. Toplumsal cinsiyet rejimin muhafazakar yapısı ve piyasadan kadınların çekilmesini isteyen liberal ekonomik politikaların bir sonucudur.

Bu arada, 2001 ve 2004 yıllarında kadınların verdiği mücadele sonucunda yenilenmiş olan Medeni Kanun ve Ceza Kanunu'ndaki kazanılmış haklar tartışmaya açılabiliyor. Çocuk gelinlerde Avrupa'da ilk sıralarda olma gerçeği bilinmesine karşın, cinsel ilişki (15 yaş) ve evlilik yaşının (16 yaş) aşağıya çekilmesi için teşebbüslerde bulunuluyor.

Oysa 2010'daki anayasa referandumunda kabul edilen 10. madde, kadınlar ve erkekler arasındaki fiili eşitliği sağlamakta devlete görev yüklenmiş, bu eşitliğin sağlanması yolunda alınacak önlemlerin eşitlik ilkesine aykırı yorumlanamayacağını önemle vurgulanmıştı. Tüm bu düzenlememeler Türkiye imzaladığı bir uluslararası anlaşma olan CEDAW, yani kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi doğrultusunda yapılmıştı. Zira, sözleşmenin 5. maddesinde, devletlerin kadın/erkek eşitsizliğine dayalı kültürel kalıp ve hükümlerle mücadele edilmesinin altı çizilmişti.

Son günlerde sıkça işittiğimiz kadın fıtratına dair özsel bir kadınlık yüceltmesi yönündeki söylemler ise, bu sözleşmenin hükümlerini uygulamak yerine bunun tam tersini, kadının özgür ve özerk birey olarak görülmediğini göstermektedir. Ama Cumhuriyetin ilk yıllarından farklı olarak, bugün Türkiye'de oldukça gelişmiş bir kadın hareketi var. Kadınların çoğu mücadele sonucu elde ettikleri kazanımlarının ellerinden alınmasına göz yummayacağa benzemiyor. ■

Çerkezköy'den bir direniş öyküsü:

Umut eden işçiyken hakkını arayan işçi olduk

Kapaklı Belediyesi'ne geçirilen taşeron işçilerin bazılarının sözleşmesi uzatılmadı ve keyfi olarak işten çıkarıldılar. Bunlar arasında iki kadın işçi vardı: Elif ile Emine onlar 46 gün pankartlarıyla, belediye önünde eylem yaptılar. BATİS üyesi kadın işçiler sendikanın açtığı işe iade davasını ilk duruşmada kazandılar.

Necla Akgökçe - Aylin Türer

Örgütlenme uzmanı arkadaşımız Nuran, örgütlenme ile ilgili Çerkezköy'e gideceğim, deyince, hemen ona takıldık. Çerkezköy'de bizim de bir işimiz vardı. Kapaklı Belediyesi'nde direnen iki kadının mücadelesini basından ve davayı takip eden Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası'nın (BATİS) avukatı Sevgi Evren'in İSİG Kadın Meclisi'ne attığı mesajlardan biliyorduk. Son mesaj "İşe iade davasını kazandık. İş mahkemesinde görülen davada işçilerin belediyenin kadrolu çalışanı olduğu tespit edildi ve belediye tarafından işlerine iade edilmesine karar verildi" diyordu. Özellikle taşerona bağlı işlerde çalışıp, işten çıkarılan ve haklarını aramak için mücadele eden kadınlar açısından umut verici, emsal oluşturan bu kararın alınmasına yol açan iki kadını tanımak iyi olur, diye düşündük...

Elif Güler ve Emine ile BATİS'in Çerkezköy'deki Bürosu'nda buluştuk. Elif, 2009'da yerel seçimlerden sonra Karaağaç Belediyesi'nde, belediye başkanının sekreteri olarak işe başlamış. Karaağaç Belediyesi devredilince, iki ay sonra Kapaklı Belediyesi bunları işten çıkarmak istemiş, memurluk yapıyorlarmış, ama yine de taşerona bağlıymışlar.

Ev işleri çok zor

Elif iki yıllık üniversite mezunu, eğitimini dört yıla tamamlamak için şu anda da üniversiteye devam ediyor. Evli, bir çocuk annesi, kendi kararlarını kendisi alan bir kadın, şöyle anlatıyor evlilik hikâyesini "*Belediyede işe başladıktan sonra, 2009'da evlendim. Başkanın ilk kıy-*

dığı nikâh benim nikâhımdı. Evlendikten bir yıl sonra krediyle ev aldım. Eşim de devlet memuru, Kapaklı Devlet Hastanesi'nde çalışıyor. 2013 Haziran'da çocuğum oldu. Erken çocuk yapma taraftarı değildim, evlendikten dört yıl sonra çocuğum oldu, şu anda bir buçuk yaşında, ben çalışırken annem bakıyordu ona, şimdi evde olduğum için ben ilgileniyorum."

Ev içinde harcanan emeği, evişlerini, ev içindeki görev paylaşımını, yani eşinin evişleri ve çocuk bakımı konusundaki tutumunu sorduğumda "*Ben tüketen kadın değil üreten kadın olmak istiyorum, dışarıda çalışmak istememin bir nedeni de buydu. Ama evişleri de dünyanın en zor işi, evin temizliğini ben kendim yapıyorum. Çocuk bakmak ise gerçekten de cefalı bir iş. Çocuk bakmak, büyütmek, hem evle, hem eşle ilgilenmek... Kadınların işi zor...*"

İki kadın açtık pankartı

Eşi de sürekli olmamak koşuluyla evişlerinde destek oluyormuş Elif Hanım'a, kendi ütüsünü kendi yapıyormuş çoğu zaman mesela, onun dışında "*Yemek konusunda büyük destek*" diyor. Yok, sofraya salata tabağını taşımak gibi değil bu yardım, eşi Turizm ve Otelcilik Bölümü Mezunu olduğu ve 10-12 yıl bekâr evinde yaşadığı için çok iyi yemek yapıyor ve bu işi genellikle Elif'e bırakmıyor.

İşten çıkarılma sürecini soruyoruz, hikâye taşeron işçisi olarak belediyelerde çalışan, yönetim veya taşeron değişince işten çıkarılan diğer işçilerin hikâyelerinden pek de farklı değil. Tekirdağ Belediyesi'nin Büyükşehir Belediyesi olmasının ardından, Karaağaç Belediyesi, Kapaklı Belediyesi'ne bağlanıyor. Oradan Kapaklı'ya geçirilen taşeron işçilerin bazılarının sözleşmesi uzatılmıyor ve keyfi olarak işten çıkarılıyorlar. Gerisini Elif'ten dinleyelim: "*İşten çıkarıldık.Yedi kişi, iki kadın gerisi erkekti. Biz de susmayalım, hakkımızı arayalım dedik. BATİS'e geldik, sendikaya üye olduk. Avukat Sevgi Hanım'la görüştük, haklarımızı, nasıl mücadele edeceğimizi öğrendik. Biz zaten kararlıydık, bir şekilde eylem yapacağız, sesimizi duyuracağız dedik. 1 Ekim'de Kapaklı Belediyesi önünde eyleme başladık. 'İşimizi geri istiyoruz. Kapaklı Belediyesi Taşeronları' yazılı , bir pankart açtık.*"

"*Sendika arkamızdaydı*", diye devam ediyor Elif, bu elbette büyük bir destek. 46 gün belediye önünde eylem yapmışlar, kendilerini destekleyenleri unutmuyorlar, desteklemeyenleri de hatta bize de sitem ettiler "*Daha önce niye gelmediniz, işçilerin ayrısı gayrısı olmaz, bugün bizeyse yarın size*" diyerek. Hık, mık ettik ama haklılar elbette.

Destekçi arkadaşlarını kaybetmişler

Yağmurda, güneşte kapı önünde direnirken onlara en çok desteği veren erkek arkadaşları kalp krizi sonucu yaşımını yitirince moralleri bozulmuş, kaldırmışlar pankartı, son vermişler eyleme.

Eyleme ilk başladıklarında tedirgin bir ruh hali içinde olduklarını belirtiyor Emine Yavuz, fakat sonra alışmışlar. Kadın olmalarından dolayı eylem sırasında özel olarak karşılaştıkları tatsızlıklar da olmuş. Emine, başkanın akrabalarının kendilerine sözlü hakarette bulundukularını, astıkları pankartı aşağıya indirmek için saldırdıklarını anlatıyor. Yılmamışlar "*Sabah 8.30'da gidiyorduk, akşam 16.00, 17.00'ye kadar oradaydık. Soğukta, iki kadın bekliyorduk.*"

Elif biraz daha ayrıntılandırıyor yaşadıklarını "*Siz kendinizi aşmışsınız, dediler. Şimdi bunu bir kadına söylemek ne demek? Ben orada hakkımı arıyorum diye kendimi aşmış, terbiyesiz mi oluyorum?*"

Emine de eylem arkadaşı Elif gibi Karaağaç Belediyesi'nde çalışıyormuş. 2011'de girmiş işe, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin iki yıllık Moda Tekstil Bölümü'nü bitirmiş, şu anda aynı üniversitenin İşletme Bölümü'nde 4. sınıf öğrencisi. O da evli, arkadaşından farklı olarak eşinin düzenli bir işi yok, iş bulunca çalışıyor, tüm güvencesiz işçiler gibi o da. Evi Emine geçindiriyor. Belediyede Basın Yayın ve Halkla İlişkiler ve Satınalma işlerini birlikte yürütüyormuş. İkisi de "*çok iyi işçilerdik, bize verilen işlerin hepsini kusursuz yapıyorduk*", diyorlar.

Maddi bağımlılık çok kötü

Bizlere sürekli bir biçimde, ev kadını olmanın dayatıldığı bir dönemde, ona da kadınların dışarıda çalışmasına nasıl baktığını sorduk "*Kendi isteğim bu, çalışmayı seviyorum. O kadar okudum, bir meslek sahibi oldum. Çocuğum da yok. Ama çocuğum olsa da çalışırım. Bir yandan da zorunluyum, çalışmam lâzım. Eşim bir çalışıyor, bir çalışmıyor. Hem maddi, psikolojik açıdan daha rahatım. Her kadının çalışması lâzım, eşinize maddi olarak bağımlı olmak çok kötü...*"

Kadınların çalışma hakları, hakkında Elif'in düşüncesi de pek farklı değil "*Bazı kadınlar evde oturup çocuk bakmayı düşünüyor ya, şimdi bu ülkedeki sistem aslında kadına bunu dayatıyor. Ben doğumdan sonra altı ay ücretsiz izin de kullandım. 11 ay işe gitmedim. Ama ne sigortam, ne maaşım yattı bu süre zarfında. Ekonomik açıdan sıkıntıya düştüm. Devlet bu konuda kadınlara yardım etmeli. Paralı ebeveyn izni olmalı.*"

Belediye'de kreş var mı, çocuk parası veriliyor mu diye soruyoruz, "*Yok. Çocuk parası da vermiyorlar. Biz taşeron olduğumuz için, herhangi bir maddi yardım almadık maaşımızın dışında. Belediyenin kadrosunda olan, sendikalı işçiler, çocuk yardımı, aile yardımı, kreş parası, alabiliyorlardı.*"

İşe iade davası kazanıldıktan, sonra onlarla birlikte direnmeyen erkek işçiler ve yakın çevreleri, neler demişler.

Emine Yavuz çok sevindiklerini, özgüvenlerinin arttığını belirterek şöyle devam ediyor. "*Biz zaten inanarak yola çıktık, sonuna kadar devam edeceğiz, dedik. Davanın böyle sonuçlanmasına çok sevindik, çünkü kazandık. Herkes, 'siz kazanamayacaksınız, bu iki, üç yıl sürer boş verin' diyordu. Ama biz bunlara rağmen asla pes etmedik. Sonunda da kazandık. Kazanacağız, haklıydık dedik, bunu biliyorduk, kazandık. Yani herkes hakkını aramıyor, savunmuyor. Biz hakkımızı aradık ve aldık. Erkekler herhalde pişman olmuşlardır.*" diyor.

Hakkım varsa, alırım

İşe iade davası iki ayda sonuçlanmış. Söyleşiyi yaptığımız sırada belediyenin karara itiraz süreci devam ediyordu. İki kadın da işe alındıkları takdirde devam etmekten yanalar. İşlerine geri dönmek istiyorlar, "*o kadar senemizi boşuna mı verdik*", diyorlar. Ama işe geri alınmasalar bile ikisi de artık direnişe başladıkları tarihte olduklarından çok daha bilinçli ve dirençliler.

Mücadele sırasında sendikalı olmanın, işçilerin çıkarlarını savunan bir sendikada yer almanın ne kadar önemli olduğunun farkına varmışlar. Daha önce Karaağaç Belediyesi'nde çalışırken de bir ara sendika üyesi olmuşlar fakat bunu sadece "*ücretlerimiz daha fazla olsun diye yaptık*" diyorlar. Artık sendikanın bir mücadele aracı olduğunun da farkına varmışlar.

Şöyle anlatıyor kendisindeki değişimi Elif "*Ne değişti biliyor musunuz? Umut eden Elif iken, hakkını alan Elif oldum. Karaağaç Belediyesi'nde çalışırken umut ederdim. Bir yıl sonra şu konuma gelirim, bir yıl sonra maaşım şöyle olur, diye. Artık ben istersem olur, hakkımı alırım, benim hakkım varsa alırım demeyi öğrendim. İşimi bu şekilde aldım çünkü.*" ■

Hazırlayan: Doç. Dr. Betül Urhan
Kocaeli Ünv. İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Kadın işçileri örgütlemek ve kadın politikası yürütmek için:

Sendikalarda kadın yapıları

Kadın işçilerin özel talepleri, belirleyeceği stratejileri ve bu alandaki çalışmaları sendikal hareketin gelişmesine ve güçlenmesine katkıda bulunacağı da unutulmamalı. Bunun için her şeyden önce sendikalarda tüzükle tanımlanmış, kadın yapılarının kurulması şart.

Kadın komite-komisyonları, kadın işçilerin çıkarlarına ve taleplerine yönelik politikalar oluşturmak üzere kurulurlar. Bu yapılar ayrımcılıkla mücadele edilmesinin ve örgüt içinde eşitliğin inşa edilmesinin etkili araçlarıdır. Bunlar olmadan, sendika ve konfederasyon içinde etkili bir kadın çalışması yapılamaz. En önemli işlevleri, sendikalara, kadınlara yönelik ayrımcılığı ve kadın işçilerin özgül sorunlarını tanımlama imkânı vermesidir. Bu sayede sendikalar, kadınları örgütleme konusunda deneyim biriktirme ve bunları genelleştirme olanağına sahip olurlar. Bu yapıların yokluğunda ise genel olarak eşitlik konusu rahatlıkla gündem dışına çıkarılabilmektedir.

Bu yüzden söz konusu yapıların varlığı ve örgüt içindeki konumu, kadının sendika içindeki etkinliğinin ölçüsü ve temsil yetersizliği şeklinde açığa çıkan cinsiyetçiliğe, sendikanın nasıl yaklaştığının önemli bir göstergesidir. Ayrıca dünya deneyimleri sendika içi demokrasiyi sağlamanın ve kadın üyelerin aktif olmalarını teşvik etmenin en etkili yolunun da kadın komisyonları ve komitelerini işletmek olduğunu göstermektedir.

Fiili kadın yapıları

Türkiye'de konfederasyonlarda ve sendikalarda kadın komite, komisyon ve büro benzeri birimlerinin kurulmaya başlanması, 1990'lı yıllara denk gelir. Son dönemlerde üyelikleri nedeniyle uluslararası işçi örgütleriyle kurmuş oldukları ilişkiler, sendikaları kadın istihdamı sorununu ve örgütlenmesini gündemlerine almalarına vesile olmuştur. Bu etki-

leşimin sonucu olarak, sınırlı da olsa "kadın birimleri" ile ilgili bir canlanmanın olduğu söylenebilir. Nitekim farklı konfederasyonlara bağlı olan bazı sendikalarda, yakın zamanda yapılan sendika tüzük değişikliği ile yönetim kurullarına, kadın birimlerini kurma yetkisi ve görevinin verildiği görülmektedir. Ancak bu kadın birimlerinin şekli, tüzükteki yeri ve uygulamaları arasındaki farklılıklara dikkat çekmek gerekir. Örneğin bazı sendikalarda tüzükle kurulan komisyonlar sendika içinde farklı derecelerde de olsa kurumsallaştırılmıştır. TÜRK İŞ, DİSK ve bu konfederasyonlara bağlı bazı sendikalarda, tüzükte yer almamasına rağmen fiili olarak komisyon-komite-büro oluşturulmuştur. Sendikal Güç Birliği Platformu (SGBP) bünyesinde yer alan sendikaların bir kısmında ne sendika belgelerinde ne de uygulamada bir kadın birimi vardır. Bu sendikalarda yegâne kadın çalışması, SGBP oluşumu içinde yer verilen Kadın Koordinasyonuna bir kadın sendika çalışanını göndermektir. Bunların yanında hiç kadın birimi ve çalışması olmayan sendikalar mevcuttur.

Tüzüklerin cinsiyetçilikten arındırılması

Genel olarak bakıldığında sendikalardaki kadın birimleri ya kadın bürosu ya da kadın komisyonu şeklinde örgütlenmiştir. Bu birimler olumlu etkinlikler tasarlayabilecek ve yürütebilecek özelleşmiş kurullar, uzmanlar ya da çalışma grupları tarafından desteklenmemektedir. Bu yönüyle mevcut kadın birimleri, sendika içinde idari ve teknik yönden oldukça zayıftır. Kadın komisyonlarının tüzük kuruluşu olması ve üyelerinin seçimle gelmesi önemli olmakla birlikte, tüzükle düzenlenme biçimleri ve örgüt içindeki konumları bu birimlere sendika yöneticilerine karşı bir güvence getirmemektedir. Kadın birimlerinin merkezi düzeyde yapılandığı, tabanla ilişkisinin çok sınırlı olduğu, ayrı bütçe olanağının sağlanmadığı, genel olarak faaliyetlerinin belli gün ve olaylara özgülendiği rahatlıkla görülebilmektedir. Genel olarak tüzüğünde kadın komisyonları kurmayı sendikaların görev ve yetkisine dâhil eden sendikalarda gönüllülük esasına dayanan bir çalışma şekli hâkimdir. Atama ile belirlenmiş olan komisyon üyeleri, sendikanın farklı birimlerinde çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Kadın çalışmalarını esas işlerinin yanında ikincil olarak yürütmek zorunda kalmaktadırlar. Özetle işçi örgütlerindeki kadın birimleri, hem güçsüz hem de sendikal politika ve gündemin belirlenmesinde etkisizidir.

Peki nasıl bir yapılanma ve model talep edilebilir? Aslında başarılı kadın örgütlenme deneyimleri ve sendika içindeki kadınlar bu sorunun cevabını veriyor. Konuya ilişkin ön plana çıkan önerileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

Sendikaların tüzüklerinde rastlanan cinsiyetçi dilin ve yönelimlerin ayıklanması gerekmektedir. Bu nedenle tüzük ve yönetmelikler yeniden gözden geçirilerek toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadın sorunlarına duyarlı bir şekilde, yeniden yazılmalıdır. Tüzüklerinde sendikaların amaç ve hedefleri arasında, cinsiyet eşitliğine dayalı demokrasinin inşası yer almalıdır. Bu hedef ve amacın inşası için evde ve çalışma hayatının her alanında, örgütlü oldukları işyerlerinde, sendikaların iç işleyişlerinde, sendika yönetimlerinde, sendikal faaliyetlerde ve toplu sözleşmelerde kadın erkek eşitliğinin esas alınacağı ve bunları gerçekleştirmek için gereğinin yapılacağı taahhüt edilmelidir.

Kota ve nisbi temsil uygulanmalı

Konfederasyon ve sendikalarda, sendikanın her organında, tüm karar mekanizmalarında, her toplantı, sempozyum, kurul, genel kurul, çalışma grubu ve delege seçimlerinde kadınların temsil edilmesinin sağlanması ve güvence altına alınması gerekmektedir. Bu nedenle kota, nispi temsil gibi uygulamaların özellikle kadın-erkek sendikacılar tarafından önemsiz bir mesele olarak kabul edilememesi gerekmektedir. İşyerlerinde erkek temsilcilerin yanında ayrıca bir kadın temsilcinin yer alması, işyerlerinde şikâyetlerin çözümlen-

diği yer olan disiplin kurullarında mutlaka kadınların yer almasının sağlanması önemlidir. Siyasi partilerde görülen "eş başkanlık" olgusundan ilhamla, kadın erkek temsilcilerin yer aldığı "eş temsilcilikler" oluşturulmalıdır. Sendikayı ve sendikal hareketi de güçlendirecek olan sendika içi kadın yapılarının mutlaka oluşturulması, tüzük ile güvence altına alınarak sürekliliğinin sağlanması ve kurumsallaştırılması gerekmektedir. Özellikle temsil niteliğine sahip taban komitelerine ayrıca önem verilmelidir. Çünkü kadın işçilerin örgütlenme faaliyetlerini sahiplenmesi ve demokratik bir örgütün parçası oldukları duygusunu geliştirmesi, ancak bu komiteler aracılığı ile mümkün olabilir.

Sendikalarda oluşturulacak kadın komisyonlarının, çalışan uzmanların yönettiği, merkezi bir oluşum olmaktan çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle bu yapıların işyeri, şube, bölge ve merkezi düzeyleri içine alan paralel bir kadın örgütlenmesi şeklinde yapılanması önemlidir. Sendikanın kurucu hedefleri, kuralları ve politikalarıyla uyumlu çalışması gereken kadın yapılarının, sendikal politika ve stratejinin asli bileşenlerinden birisi olarak kabul edilmelidir. Bu, kadın sorunları ve yapılarının sendika içinde marjinalleştirilmemeleri açısından hayati bir öneme sahiptir.

Kadın komisyonlarının olduğu sendikalarda, bu birimlere ilişkin tüzük düzenlemeleri yeniden ele alınmalı, mevcut yönetimler karşısında gerçek bir güvenceye kavuşturulmalıdır. Komisyon üyelerinin kimlerden oluşacağı, nasıl belirleneceği, çalışma usul ve esasları, kararlarının niteliği, örgütlenme şeması, örgüt içindeki yeri ve diğer birimlerle ilişkisi, sorumluluk alanları, denetimi ve bütçesi gibi temel kuralları gösterecek bir kurallar belgesinin-yönetmeliğinin oluşturulması gerekmektedir.

Sendika merkezinin ve özellikle bu yapılara karşı daha güçlü bir direncin olduğu bilinen şubelerin kadın yapılarını desteklemeleri sağlanmalıdır. Bu destek somut olarak hangi konuları içermelidir; Bunlardan bir kaçı söyle sıralanabilir; kadın birimlerinin toplanabilmesi için fırsatlar yaratmak ve onları teşvik etmek, komisyon veya komite üyelerinin toplantılara katılabilmelerini sağlamak için işyerinden izinli sayılmaları konusunda işverenle ilgili pazarlıkları yürütmek, finansal destek ve kaynak sağlamak, uzmanlık düzeyinden teknik ve idari yönden bu birimlere destek vermek, örgütün her düzeyinde (işyeri, şube, bölge ve merkezi düzey) bu yapıların temsil edilmesini sağlamak, sendika öncelikleri ve amaçlarına uygun olarak bu birimlerin her seviyedeki çalışmalarının raporlanması ve sendika yönetiminin düzenli gözden geçirmeleri gibi süreçler işletilmek.

Kadın politikası bir zorunluluk

Bütün bu uygulamaların gerçekleştirilebilmesi için, sendikalar bildiklerini ve rutinlerini değiştirmek durumunda oldukları söylenmelidir. Bilindiği gibi kadın işçilerin örgütlenmesi, işçi sınıfının bütünlüklü mücadelesine bağlıdır. Ancak kadın işçi hareketinin özel talepleri, belirleyeceği stratejileri ve bu alandaki çalışmaları sendikal hareketin gelişmesine ve güçlenmesine katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır.. Bunun için erkek egemen sendikaların, cinsiyet ayrımı gözetmeyen bir işgücü piyasasının ve örgütlenmesinin sendikalara sağladığı yararların bilincine varmaları gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek, geleneksel sendikal yapıların ve erkek egemen kültürünün değişmesine bağlıdır.

Sendikal hareket içinde kadın gruplarının güçlenerek kadın sorunlarının görünürlüğünü sağlamalarına yönelik mücadeleler, bu değişimin dinamiğini oluşturur. Sendikal hareket içinde böylesi bir talep dile getirilmediği ve bu talebi gerçekleştirmek için mücadele yürütülmediği sürece, mevcut sendikal yapı ve kültürün değişmesini beklemek hayalcilik olur. Bu nedenle sendikanın kadın politikası, belli sürelerde yapılan kurultaylarda veya genel kurullarda kadın üye ve temsilcilerin tartışarak oluşturdukları ilkeler üzerinden oluşturulması bir zorunluluktur. ■

Evde, fabrikada, tarım işçiliğinde hep onlar var

Elif Tuğba Şimşek

Isparta Yalvaç'ta 16 geçiçi tarım işçisi kadın 31 Ekim'de servis minübüsünün yaptığı trafik kazası neticesinde yaşamlarını yitirdiler. İçlerinde çocuk işçiler de vardı. Bu kaza değil bir iş cinayetiydi. Emek ve kadın örgütleri bu olayın üzerinde pek durmadılar. İstisnalar her zaman vardır. Raporlama için Akşehir'e giden İSİG Kadın Meclisi'nden üç genç kadın araştırmacıdan, Elif Tuğba Şimşek, *Petrol-İş Kadın* için izlenimlerini yazdı.

Konya Akşehir'den Isparta'ya çalışmak için giden, biri çocuk 16 tarım işçisi kadın, tıklım tıklım bindirildikleri servisin Yalvaç'ta kaza yapması sonucu yaşamını yitirdi. Görünürlülükleri yok denecek kadar az olan tarım işçisi kadınlar çok kısa sürede unutuldu. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kadın Meclisi'nden ben de dahil üç kadın, bu unutuluşu içimize sindiremeyerek, Akşehir'e, tarım işçisi kadınlarla konuşmaya gittik. Petrol-İş Sendikası'nın desteklediği bu çalışma ile hayatlarının neredeyse her anı çalışarak geçen Akşehir'li kadınları bir nebze olsun anlamaya çalıştık.

Sabah erken saatlerde Akşehir'e indiğimizde hava yeni ağarmaya başlamıştı. Kalacağımız yere gitmek için henüz erken olduğundan kendimizi bir çorbacıda bulduk. Akşehir fazlaca yüksek olmayan evlerinin üzerine yağmış beyaz karın etkisiyle çok şirin gözüktü bize. Elbette bu şirin görüntüsünde, nereye baksak izine rastladığımız Nasrettin Hoca'nın payı büyük. Sanki Nasrettin Hoca kendi muzipliğini yaşadığı bu ilçeye de bulaştırmış. Fakat buraya neden geldiğimizi hatırlayınca, bu tatlı etkiden de çıkmamız kolay oldu.

Ekonomiyi döndürüyorlar

Öncelikle Akşehir beklediğimizden çok daha farklı bir toplumsal yapıyla karşımıza çıktı. Tarım işçisi kadınlarla konuşmadan

önce Akşehir'de görev yapan bir avukatla görüşme fırsatı bulduk. Bize Akşehir'de boşanma oranlarının yüzde 80'i bulduğunu söyledi. İlk başta anlam veremediğim ve bir ilçeye göre fazla bulduğum bu oran, kadınlarla iletişime geçmeye başladıkça açıklığa kavuştu. Akşehir'de hem evde hem işte kadınlar çalışıyordu. Ev işleri her yerde kadınların başında, ama Akşehir'de ekonomiyi de kadınlar döndürüyor.

Tarlalarda, donmuş meyve ihracatı yapan soğuk hava depolarında ve sınırlı sayıda yer alan fabrikalarda hep kadınlar çalışıyor ve evin tüm geçim yükü onların sırtında. Tarım dışında iş alanının oldukça kısıtlı olduğu ve sigortalı iş bulmanın neredeyse imkânsız olduğu Akşehir'de erkekler ya başka şehirlere göç ediyor ya da bulabildiği ölçüde geçici işlerde çalışıyor.

Bütün bu koşulların dışında konuştuğumuz bazı kadınlar hep erkeklerin tembelliğinden ve sorumsuzluğundan şikâyet ediyor. Hâl böyle olunca çok küçük yaşlardan itibaren çalışmaya başlayan ve bir bakıma ekonomik gücünü elinde bulunduran Akşehirli kadınlar, yeri geldiğinde eşlerine rest çekebiliyor ve boşanıp kendi başına bir hayat kurabiliyor galiba.

Evlilik yaşı yüksek

Akşehir'in köylerinden tarlalara çalışmaya giden konuştuğumuz kadınların birçoğu 24-25 yaşlarında, bekâr ve yakın zamanda evlenmeyi düşünmüyor. Kimi yeni ev alan abisinin kredi borcunu ödemek için çalışıyor, kimi ailenin diğer fertleri için başka iş alanı olmadığından evin geçimini üstleniyor. Evi geçindirmek için büyümek gerekmiyor, evini geçindirenlerin arasında çocuklar da yer alıyor.

Yaşanan katliamda 24 yaşında olan bir kızının yaşamını yitirip, diğer kızının da sakat kalmasına tanık olan 60 yaşında bir kadınla konuşuyorum. Duyduğu tarifsiz acıyla gözlerini dolmasına engel olamazken bana kızını anlatıyor. Öyle bir anlatıyor ki anlatırken adeta onu tekrar yaşatıyor. "*Benim kızım ne kadar güleryüzlüydü, ne kadar mutluydu, evin hem erkeği hem kadınıydı*" diyor. Bir de ekliyor, "*Kızım kendine kimseyi yakıştıramazdı, beni alacak adam daha doğmadı derdi*". Şimdi ise geçim yükü büyük ölçüde üstüne kalmış bu yaşlı kadının, sadece kızlarının acısına değil, geçim derdine de düştüğüne tanık oluyorum.

Akşehir'de tarım işçilerinin dışında bir de soğuk hava deposu sahibiyle görüşme fırsatı buluyoruz. Bize kadınların daha çalışkan olduğunu, erkekler bant başında durmaktan sıkıldığı için kadınların bitmez tükenmez sabırlarıyla bant başında çürük meyve ayıkladıklarını anlatıyor. Akşehir'de kadınların hayatlarını idame edebilmekteki gücüne bir kez daha tanık oluyorum.

Bel ve boyun fıtıkları

Konuştuğumuz çoğu tarım işçisi kadın, ev işlerini de kapsayan günlük 16-17 saatlik çalışma dilimi ile bel fıtığı, boyun fıtığı gibi rahatsızlıkları yaşıyor. Açık havada çalışma ve kötü hava koşulları kadınları sık sık solunum yolu rahatsızlıklarına itiyor. Çalışırken ölmeyen kadınlar sağlıklarını yitiriyor.

Kadın emeğinin görünürlülüğü açısından Akşehir özgün bir örnek oluştururken, Türkiye'nin her bölgesinde kadınların daha fazla ezildiği aşikâr. Bu tabloyu ortaya çıkaran sosyo-ekonomik alt yapının daha derinlikli bir çalışmayı gerektirdiği düşüncesi ve daha uzun bir çalışma imkânı yaratarak geri dönme isteğiyle bölgeden ayrılıyoruz. ■

İSİG Kadın Meclisi'nin Konya Akşehir'de, mevsimlik tarım işçisi kadınların çalışma ve yaşam koşullarına dair değerlendirme raporu:

EVDE İŞTE ÇALIŞIYORUZ SAĞLIĞIMIZDAN OLMAK İSTEMİYORUZ!

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği KADIN MECLİSİ

Mevsimlik tarım işçisi kadınlar iş kanunu kapsamına alınmalı

31 Ekim'de Isparta'da servis minibüsünün şarampole yuvarlanması sonucu Konya Akşehir'den çalışmak için gelen 15 mevsimlik tarım işçisi kadın, bir çocuk işçi ve sürücü olmak üzere 17 kişi yaşamını yitirdi...

Mevsimlik tarım işçileri sadece trafik kazalarında ve toplu ölümler olduğu zaman gündeme geliyorlar. Fakat bu konu bir bütün olarak incelenmeli ve arkasındaki sosyo-ekonomik etmenler dikkate alınmalıdır. Yaşananlar trafik kazası olarak üstü örtülmeye çalışılsa da biz biliyoruz ki ulaşım da iş sürecinin bir parçasıdır. Burada yaşanan iş cinayetinden başka bir şey değildir. Bu noktada Petrol-İş Sendikası'nın da desteği ile İSİG Kadın Meclisi olarak tarım işçisi kadınların çalışma koşullarını gözlemlemek amacıyla 27 ve 29 Kasım tarihleri arasında Konya Akşehir'de bulunduk. Bu süre içerisinde ailelerle ilişki kurmamızda CHP Akşehir İlçe Teşkilatı emekçileri bizlere yardımcı oldu...

Gözlemlerimiz

1- Bölgede kadınlar temel olarak geçici tarım işçisi olarak çalışıyor. Bunun dışında bölgedeki dondurulmuş meyve üretimi yapan soğuk hava depolarında ve sanayinin çok gelişmemiş olmasından kaynaklı, sınırlı sayıda bulunan fabrikalarda (gıda, tekstil-deri) sigortasız olarak çalışıyorlar...

2- Bölgede yoğun olarak erkeklerin ya düzensiz işlerde çalıştığını ya da çalışmamayı tercih ettiklerini görüyoruz ki bu nedenle hanehalkı geçimi tamamen kadınların üzerinde kalıyor. Akşehir'de fabrikalarda ve tarım dışı diğer iş olanaklarında asgari ücretli bir iş bulmanın zor olması ve bulunsa dahi asgari ücretin nüfusu geniş olan hanehalkının geçimine yetmemesi kadınları güvencesiz ve kayıtdışı olan mevsimlik geçici tarım işçiliğine itiyor...

3- Tarımdaki iş süreci Mart ayı itibarı ile başlıyor. İlk olarak hasat çapası ile başlanıyor ve ardından kiraz, vişne, çilek, erik ve elma olarak devam ediyor. Ayrıca fertil (günebakan bitkisinin kadın ve erkek tohumunun birbirinden ayrılma işlemi) işi yapılıyor. Bu işler Aralık ayına kadar sürüyor. Tarlalarda kadınlar çapa, meyve toplama işleri yaparken erkekler kasa taşıma işini yapıyor. Görüştüğümüz kadınlar en zor işin fertil ve kiraz toplama işi olduğunu belirttiler. Fertil işinde sürekli arı sokma, meyve toplama işinde ise düşme yaygın yaşanıyor. Birçok kadın kendisinin ağaçtan düştüğünü ya da diğer arkadaşlarının ağaçtan düşerek belinin kırıldığını dile getirdiler. Ayrıca kiraz döneminde ise vücutlarında sürekli morluklar olduğunu belirttiler...

4- Tarım işçiliğinden kaynaklanan ağır iş koşulları nedeniyle yaygın olarak kas-iskelet sistemi hastalıkları, bel fıtığı, romatizma ve soğukta çalışmaktan kaynaklanan alt ve üst solunum yoluna bağlı rahatsızlıkların sıkça yaşandığını söylediler. Çalışma süreleri günlük 16 saate kadar varıyor. Bölgedeki kadınlar çok küçük yaştan itibaren çalışmaya başlamışlar. Akşehir'de tarımda çocuk işçiliğinin yaygın olduğunu gördük. Çocuk işçiliğin nedeni ise okul harçlığını çıkarmaktan ziyade ev geçindirme amaçlı...

5- Bölgedeki dayıbaşılık sistemi sadece bireysel gelişen bir olgu değil. Feodal bir yapıya sahip olarak ailede simgeleniyor. Tarım dışında bölgedeki fabrikalar da dayıbaşı sistemi ile çalışıyor. Soğuk hava deposu ve diğer fabrikalarda 12 saatlik vardiyalar yaygın. Yine sigortasız olarak kadınlar bant başında çalışırken erkekler kasa taşıma yapıyor. Soğuk hava depolarında gece çalışırken aşırı soğuğa maruz kalıyorlar ve iş kıyafetleri verilmiyor...

6- Akşehir'in kuzey kısmı daha yoksul ve çalışmak için Akşehir'e geliyorlar. Bunun dışında bölgede gezici olarak gelip 2-3 ay çalışan Kürt ve Suriyeli işçiler de mevcut...

Sonuç

Tarımda her yerde olduğu gibi Akşehir'de de cinsiyetçi işbölümü olduğunu görüyoruz. Üretim de, yeniden üretim de kadının sırtına binmiş durumda. Bölgede görüştüğümüz birkaç işveren "*o arabaya kendi rızaları ile biniyorlar, jandarmayı kendi isteği ile kandırıyorlar*" derken, bir dayıbaşı ise "*ben de dayıbaşılık yapıyorum ama benim arabam yok*" diye savunuyor. Ailelerde kaza, kader ve tevekkül anlayışı çok yaygın durumda. Tabii bir de ölenler kadın işçiler olduğu için birçok şey çoktan unutulmuş. Ancak yaşananlar kazadan kurtulan kadınların hafızalarına kazınılmış durumda...

Kadın işçileri tarım işçiliğine iten nedenlerin temelinde erkeklerin çalışmaması ve kadınların fabrikalarda asgari ücreti dahi alamaması yatıyor. Kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitsizliği var. Kadınlar sigortasız ve güvencesiz çalışmaya itiliyor ve evin geçimi kadın üzerinden sağlanıyor...

- Mevsimlik gezici ve geçici tarım işçileri İş Kanunu kapsamına alınmalı
- Bağımsız kadın örgütlerinden ve sendikalardan, mevsimlik işçi derneklerinden insanlar bir araya gelerek, bir denetim ve raporlama mekanizması kurmalı
- Mevsimlik gezici ve geçici tarım işçiliği kadın işçiliği olarak tanımlanmalı
- Kadınların bakım sorumluluğunun hafifletilmesi için küçük çocuklar için çalışılan tarlaların yakınlarında bakım merkezleri, okul çağındaki çocuklar için de telafi eğitim merkezleri açılmalı
- İşçilerin barınma, yemek, temizlik gibi ihtiyaçları için gerekli alanlar işverenler ve belediyelerin ortaklığında kurulmalı ve hizmetler ücretsiz sağlanmalı
- Dayıbaşılık/elçilik gibi aracılık faaliyetlerinin ortadan kalkması için işçi ile işvereni biraraya getirebilecek, kolay ulaşılabilir ve şeffaf işleyen bir sistem kurulmalı
- Taşınma sorununun halledilmesi için mevsimlik işçiliğin yaygın olduğu zaman diliminde bedava, sağlıklı taşınma hizmeti verimeli
- Herkes için eşit ve insanca yaşanabilir bir asgari ücret...

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kadın Meclisi

İletişim
www.yanginkulesi.org
www.guvenlicalisma.org
https://www.facebook.com/isigkadinmeclisi
https://twitter.com/isigkadin
isigkadinmeclisi@gmail.com

Bir bilim kadınının hikâyesi:

Remziye Hisar nasıl ilk kimyagerimiz oldu?

Türkiye'nin ilk kimyageri, Sorbon'dan dereceyle doktora alan ilk kadın. İki çocuk annesi, çocuklarının ikisi de alanında, dünya çapında ünlü bilim insanları. Remziye Hisar yaşamı boyunca ne yaptıysa en iyisini yapmış. Bilim alanında bir kadın olarak hak iddia edebilmek için hep mücadele eden bir kadının başarı öyküsü....

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği, bir süredir ilköğretim öğrencilerine yönelik bir proje yürütüyor. Avrupa Birliği Merkezi Finans ve İhale Birimi ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteklediği projenin ismi "*Benim Madam Curie'm*".

Amaçları kız çocuklarına meslek seçiminde yardımcı olmak, çünkü kız çocukları hâlâ küçük yaşlarından itibaren belli mesleklere yönlendiriliyor, meslek seçiminde de kız çocukları aleyhine cinsiyet ayrımcılığı yapılıyor. Proje kapsamında dört bilim kadınını anlatan dört animasyon filmi hazırlandı.

Filmler astrofizikçi Dilhan Eryurt, patalog Kamile Şevki Mutlu, kimyacı Remziye Hisar ve siyaset bilimci Nermin Abadan Unat'ın bilim dünyasına katkılarını ve bir bilim kadını olarak var olma ve ayakta kalma mücadelelerini anlatıyor. Gerçekten de kadınlar bilim yolunda ilerlerken, erkeklerin hiçbir zaman karşılaşmayacakları tarzda, kadın olmalarından kaynaklanan sayısız sorun yaşıyorlar. Animasyon filmleri çok sevimli, kız çocuğunuz varsa, mutlaka seyrettirin....

Bu dört kadın alanında ilkler olması açısından da önem kazanıyor. Kimya alanında uluslararası planda memleketimizin adını duyuran ilk kimyagerimiz Remziye Hisar'ın yaşamını anlatmak istiyoruz biz sizlere. Remziye Hisar'ın yaşamı ile ilgili internet taraması yaptığınızda epey bir bilgi buluyorsunuz. Uçan Süpürge'nin verdiği bilgilerden hareketle, biz de Tübitak, *Bilim ve Teknik Dergisi* arşivinden onun yaşamına ilişkin Füsun Oralalp'ın yazdığı makaleye ulaştık. Makale Ağustos 1995'te yayımlanmış. İnternet taramasında bulduğunuz hayat hikâyeleri de genellikle bu temel makaleden hareketle hazırlanmış. Remziye Hanım'ın yaşamını anlatan bir kitap da Günseli Naymansoy tarafından, onun şiirlerini topladığı başlık altında yayımlanmış olan "*Bir Kadın Sesi*" isimli çalışmadır.

Yaşamını kendi kurmuş

TÜBİTAK'ın web sitesine girdiğinizde şöyle bir konu başlığı ile karşılaşıyorsunuz: "*1900 Sonrası Türk Bilimadamları*" sırf bu başlık bile bilimin, özellikle de pozitif bilimlerin kadınlarla değil, erkeklerle özdeşleştirildiğini göstermek açısından oldukça iyi bir örnek. Başlık kadınların yakın tarihlerine bile ulaşmanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor bir yandan da; bazen kullanılan materyalin kendisi bile cinsiyetçi olabiliyor ve kadınlara dair bir deneyimin üzerini örtebiliyor. "*Türk Bilimadamları*", daha ilk başta burada kadınlar yok izlenimi uyandırmıyor mu sizde de?

Başlıkta yapılan cinsiyetçilik bir yana, Prof. Dr. Remziye Hisar'ın hayat hikâyesi ayrıntılı bir biçimde *Bilim Teknik*'teki bu makalede anlatılıyor. Remziye Hanım küçük

yaşlardan itibaren yaşamını dişiyle tırnağıyla kendisi kurmuş, yaratmış kadınlardan.

Remziye Hisar, 1902 yılında önce taşra zabiti, daha sonra da istihkâm kaymakamı olan Salih Hulusi Bey ile Ayşe Refia Hanım'ın kızı olarak Üsküp'te dünyaya geldi. Aile Meşrutiyetin ilanından bir yıl sonra İstanbul'a taşındı. Remziye'nin okumaya karşı ilgisi küçük yaşlarda başlamıştı. Davut Paşa'da bulunan üç yıllık Mekteb-i İptidaiye'yi bir yılda bitirdi. Daha sonra İttihat ve Terakki Mektebi'nde ve Emirgan İnas Rüşdiye'sinde (Kız ortaokulu) okudu. Çapa Muallim Mektebi'nin üniversiteye hazırlık için kurulmuş iki sınıflık bölümünden de 25 Temmuz 1919 yılında mezun oldu.

Kendisiyle yapılan söyleşide öğretmen okulunda matematik derslerinin çok iyi olduğunu vurguladıktan sonra, alt sınıflara matematik dersleri de verdiğini anlatır. Öğretmen Lisesi'nin ardından, o zamanki adı İstanbul Darülfununu olan İstanbul Üniversitesi'nin Kimya Bölümü'ne girdi. Kimya bölümünde üç kadın öğrenci vardır ve üniversitede kadınlarla erkeklere ayrı ayrı sınıflarda ders verilmektedir. Yani şöyle diyelim, erkeklerden arta kalan zamanlarda üç kadına ders verilmektedir.

Bakü'de öğretmenlik peşinde

Her şeyin karışık olduğu savaş yıllarında üniversitede pozitif bilim okumaya ve bilim kadını olarak ismini ve ülkesinin ismini dünyaya duyurmaya niyetli olan genç kadının yolu, ilk kez babası tarafından kesilir. Kız çocuklarının okuyarak bir meslek edinip, kendi hayatlarını sürdürmeleri o devirde çok rastlanan bir deneyim değildir. Genç kadınların yaşamı evlilik içinde tanımlanmıştır genellikle. Babasının "*Bana bak kızım, sen baron kızı değilsin; ben ölünce ne yapacaksın? Evlenmeye mecbursun, taliplerinden birini seç*" deyip kendisini üniversiteden almayı düşündüğünü belirtir. Ama o, okumayı, okulunu bitirmeyi, bir meslek sahibi olmayı aklına koymuştur, evlenmek en son düşündüğü şeydir. Babasına çok kırıldığını söyler.

Bu sırada kimya bölümünde bir söylenti dolaşmaya başlar. Bakü'de açılacak bir okul için kimya öğretmenleri aranmaktadır. İstemediği biriyle görücü usulü evlenmektense, öğretmenlik yapmak üzere Azerbaycan'a gitmeye karar verir ve izni de babasından değil annesinden alır. Birkaç kadın öğrenci ve hocalarıyla birlikte Bakü'ye hareket ettiler. Burada savaş koşullarında epey zorluk çektiler. O günlerini şöyle anlatıyor: "*Aradan 20 gün geçmişti ki bir haber geldi. Maarif vekili bizlerden birini ders verirken dinlemek istemiş. Erkek öğretmen okulunda erkek öğrencilere ben ders verecektim. Bu benim ilk hocalığım olacaktı. Yabancıların önündeydim ve başarım memleketimin başarısı olacaktı. O derste Çanakkale Zaferi'ni anlattım. Dersten çıktıktan sonra maarif vekili gelip elimi sıktı, beni tebrik etti. Bakü'de kalmamıza bu ders üzerine karar verildi.*"

Burada kız öğretmen okulunun açılmasıyla ilgili verilen bir toplantıda Doktor Reşit Süreyya Gürsey ile tanıştı. 20 Nisan 1920'de onunla evlendi ve İstanbul'a geri döndüler. Bir yıl sonra, ileride ünlü bir fizikçi olan oğlu Feza Gürsey'i dünyaya getirdi. Çocuk bir buçuk yaşındayken Adana Kız Öğretmen Okulu'na hoca olarak tayin edildi. Orada büyük sıkıntılar içinde öğretmenlik yaptı. Eşi hastalık nedeniyle Paris'e gidince, Remziye Hanım da onu takip etti. Paris'te kimya okuyup, uluslararası planda bir bilim insanı olmayı düşünüyordu. Fakat, kimya okumak için Fransa'da iki yıl yüksek matematik okuması gerekiyordu. Matematik okudu ve Sorbon'da kimya okumaya hak kazandı.

Sorbon'un başarılı öğrencisi

Sorbon'da ders aldığı hocalar arasında ünlü bilim kadını Marie Curie de bulunuyordu. Paris'teki eğitimi sıra-

sında en hoşuna giden şey laboratuvar çalışmalarıydı. Bu arada biyokimya ilgisini çekmeye başlamıştı. Pasteur Enstitüsü'nü takip ederek, oradan biyokimya sertifikası aldı. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan burs alıyordu. Doktora aşamasına geldiğinde bursu kesildi ve onu İstanbul'daki Erenköy Kız Lisesi'ne öğretmen olarak tayin ettiler. Paris'ten zor ayrıldı çünkü amacı doktorayı da bitirmekti. Ülkeye döndüğünde bakanlığa tepkiliydi. Erenköy Kız Lisesi'nde hiç istemediği idari bir göreve atanmıştı. Burada bir süre çalıştıktan sonra Zonguldak'ta bir lisede öğretmen aradıklarını gördü, bakanlığa bir mektup yazarak doktorasını engellediklerini, hiç olmazsa öğretmen olarak çalışmasına izin vermeleri gerektiğini bildirdi.

Çok tuhaf bir biçimde bakanlıktan doktora için burs çıktı. Bu arada bir kız çocuğu da dünyaya getirmişti. Ve 1930 yılında doktorasını tamamlamak üzere tekrar kızı ile birlikte Paris'e gitti. Bakanlık oğluna Galatasaray Lisesi'nde yatılı okuması için burs vermişti. Bu arada eşinden de ayrıldı. Yanına kardeşini de alarak, yarım bıraktığı doktora çalışmalarına geri döndü. Bilindiği gibi eşler birbirlerinden ayrıldıklarında çocuk bakımı sorunu kadınların üzerine kalıyordu. Oğlu ünlü fizikçi Feza Gürsey, daha sonraları anılarında, anneanne ve teyzelerin oturduğu Anadoluhisarı'ndaki evde çok mutlu bir çocukluk geçirdiğini yazacaktı.

Doktorasının bitmesine üç ay kala bursu yine kesildi, ama yılmadı, bu konuda da mücadele ederek bursunun tekrar bağlanmasını sağladı ve Sorbon'dan doktora derecesiyle mezun olan ilk Türkiyeli kadın oldu. Doktora derecesini aldığı sınavları şöyle anlatıyor: "*Eyvah! dedim reddedildi. 20 dakika sonra geldiler. Mösyö Pascal "Biraz geciktik, çünkü madam Reşit'in meziyetlerini jüri azalarına anlatmak uzun sürdü" dedi. Sonra da beni öylesine övdü ki, yerin dibine geçtim. Ondan sonra jürinin özel mansiyonunu aldığımı söyledi. Bu çok nadir verilen bir derecedir.*"

Remziye Hisar (en solda), 1927 Sorbon Üniversitesi, Fransa

Düşünün, 1930'lu yıllarda oluyor bütün bunlar, genç bir kadının bilim arzusu ve hırsı onun önüne çıkan tüm engelleri birer birer aşmasını sağlıyor. Önce baba sonra, eş, sonra tek başına çocuklarla kalması, yine de yılmaması. Az mücadele etmemiş Remziye Hanım. Tüm engellemelere rağmen gelen başarı karşısındaki tutumu ise, çok övgü almaktan mahçup olmak. Övgü karşısında mahçup olan pek insan kalmadı günümüzde...

Fransız hükümet madalyası

Remziye Hanım doktoradan sonra İstanbul'a döner, İstanbul Üniversitesi'nde fizik, kimya alanında dersler verir, 1936 yılında profesörü ile yaptığı tartışmadan sonra bir süre için üniversiteden ayrıldı. Sonra tekrar döndü, 1942 yılında ancak doçent, 1959 yılında profesör oldu. 1973 yılında ise üniversite hocalığından emekli oldu. Remziye Hisar 1956 yılında Fransız Hükümeti tarafından verilen "*Officer de l' Akademie*" nişanını aldı. 1991 yılında ise Türkiye'de TÜBİTAK Bilim ödülüne layık görüldü.

Oğlu ünlü fizikçi Feza Gürsey annesine 1959'da Amerika'dan yazdığı mektupta "*Sen nasıl Sorbon'da büyük hocalarla temas edince yeni bir âlem keşfeden bir seyyahın heyecanını duymuşsun, ben de hakiki fiziği keşfetme heyecanını bu defa Amerika'da hissettim. İngiltere'de keşfettiğim fizik değil kültür dünyasıydı. Senin gençliğinde Sorbon, Göttingen, Cambridge ne ise, şimdi de Princeton, Brookhaven, Berkeley öyle oldu. Onun için senin gençlik tecrübeni ben ancak bu yaşta anlıyorum.*"

Hangi çocuğa annesiyle bilim tartışmak nasip olmuştur? Remziye Hanım'ın, biraz tarihsel dönem biraz da kadın olmanın engellerine takılarak verdiği mücadelesi onu gerçekten de çok erken yaşlarda olgunlaştırdı. Kız çocukları çabuk büyür, bizim memlekette.

Oğlu Feza Gürsey'i 1992 Nisanında yitirdi. Onun her bir aşaması emek, direnç ve mücadele ile dokunmuş yaşamı ise aynı yılın Haziran ayında İstanbul'da son buldu. ■

Gülsuyu-Gülensu Mahallesi Kadın Dayanışma Evi

Kadınlar bir araya gelip güç oluşturmalı

***Petrol-İş Kadın*'ı açılışa davet etmişlerdi, olmadı gidemedik. Gülsuyu Kadın Dayanışma Evi, ekim ayından bu yana faaliyetlerini sürdürüyor, hem hayırlı olsun demek hem de neler yaptıklarını öğrenmek için onlarla sohbet ettik.**

Söyleşi: Aylin Türer

Mahallede neden böyle bir kadın dayanışma evine ihtiyaç duyuldu? Süreç nasıl başladı?

Sevgi Delibaş: Gülsuyu, uyuşturucu ve çeteleşmenin yoğun yaşandığı, kentsel dönüşüm uygulamalarının sürdüğü bir mahalle. Mahallede, bir mahalle komisyonu oluşturulmuştu, kentsel dönüşüm, uyuşturucu ve çeteleşmeye karşı nasıl bir çalışma yapabiliriz, neler yapabiliriz diye...

Bu komisyon ne zaman oluşturulmuştu?

İki sene önce oluşturulan bir komisyondu. Kadınlar olarak, anneler olarak, biz mahallemizde neler yapabiliriz diye düşündük. Uyuşturucu ve çeteleşme kadınları, çocukları daha çok etkiliyor. Çocuklarıyla da daha çok anneler beraber olduğu için, biz de kadınlar olarak bir kadın komisyonu oluşturduk. Bu süreçte uyuşturucuya karşı ilanlar bastırdık, dağıttık. Daha sonra pazarlarda standlar kurduk, okul önlerine gittik. Okullarda çocuklarla, velilerle, okul müdürleriyle görüşerek bu sorunlara karşı nasıl bir şey yapabiliriz diye konuştuk. Daha sonrasında ise seçim dönemi geldi.

30 Mart yerel seçim dönemi mi?

Evet. Kadın komisyonundaki arkadaşlarla, Gülsuyu'nda neden bir kadın muhtar adayımız olmasın diyerek bir kadın muhtar adayı çıkarttık.

Kadın muhtar adayı gösterirken talepleriniz neydi?

Buradaki kadınların kadınların ihtiyaçları, talepleri çok. Birçok kadın, çocuğunu bırakacak yeri olmadığı için çalışamıyor. Kreş yok, çocukların gideceği sportif alanlar yok. Kadınlar ise dört duvar arasına sıkıştırılmış durumda. Yani gidebileceğimiz ne bir park, yeşil alan, ne de bir kültür merkezi var. Dolayısıyla bu seçim sürecinde bizim de taleplerimiz kreş, kadın dayanışma evi, etüt merkezleri, yaşlı bakım evleriydi. Seçimlerden sonra bir değerlendirme toplantısı yaptık.

Bu toplantıda ne konuşuldu?

Bu toplantıda en öne çıkan talep, kadın dayanışma evi talebiydi. Ma-

hallemizde kadınların çoğu eşinden şiddet de görse sesini çıkaramıyor, yüklendikleri aşırı yükler nedeniyle psikolojisi bozuk ve bunu paylaşacağı, gideceği bir yer yok. 12 Ekim'de yaptığımız bir şenlikle açılışı gerçekleştirdik.

Ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Türk halk müziği koromuz var. Çocuk tiyatrosu çalışmaları başlattık. Folklor, halk oyunları ekibi oluşturduk. Takı kursumuz var. Çocuklar için İngilizce, Matematik kurslarımız var. Güncel konularla ilgili çalışmalar yapıyoruz, örneğin geçen hafta 25 Kasım'la ilgili bir panelimiz oldu "Savaş ve Kadın" konulu. Kobane'ye "Kız Kardeşlik Köprüsü" adı altında bir yardım kampanyası başlattık.

Nasıl bir yardım kampanyası bu?

Bir örgü kampanyası başlattık. Buradaki kadınların oradaki kadınlarla sıcaklığı, paylaşımı yaratabileceği bir çalışma olsun istedik. Buradan, oradaki kadınlara, çocuklara, kazak, ped, bebek bezleri ve her türlü yardım için bir çalışma başlattık. Bir süre sonra topladığımız malzemeleri, buradan iki arkadaşımızla birlikte oraya ulaştıracağız. Kampanyamızı yaymak için televizyon kanallarına gittik ve yerel basında da bunun duyurusunu yaptık. Çalışmalarımız devam ediyor. Geniş bir kitleye ulaşma hedefimiz var.

Sevgi Delibaş

Peki, dayanışma evinin kuruluş sürecinde kadınların ilgisi nasıldı?

Kadınların ilgisi güzeldi. Zaten biz böyle bir şeyle gittiğimizde çok sıcak karşıladılar, kucakladılar bizi. Çok sevindiler, "*zaten böyle bir şeye ihtiyacımız vardı*" dediler.

Burada çalışan kadınlar kimler? Hangi yaş ve meslekten?

Her yaş grubundan, her meslekten kadın var. Sosyoloğumuzdan bankacısına, işçisinden emeklisine her meslek ve yaş grubundan kadın var. Kadınların sorunları ortak, her nerede olursa olsun. Henüz bir buçuk ay oldu derneğimiz açılalı, üye kayıtlarımız devam ediyor. Daha yeni olmasına rağmen şu anda 50 civarında kadını sürekli ve düzenli olarak çalışmalarımıza katabiliyoruz.

Bu süreçte kadınlarda bir değişim gözlemlediniz mi?

Tabii ki, bir defa kadınların evden dışarı çıkması kendine olan güvenini arttırıyor. Bir araya gelince daha büyük bir güç oluyoruz. Sonuçta birçok kadın evde sıkıntı yaşıyor ama bu sıkıntıyı sadece kendi yaşadığını zannediyor. Oysa bir araya geldiğimizde, bu sıkıntıyı ortaklaştırdığımızda orada bir güç oluyor.

Ekonomik yönden nasıl dönüyor burası?

Şenlik için bilet satışından gelir elde ettik. Şu anda da üye aidatları var. Daha sonra, kurslardan cüzi de olsa bir miktar ücret almayı düşünüyoruz.

Başka kadın kurumlarıyla herhangi bir ilişkiniz var mı?

Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği'yle bağlantımız var. Oradaki kadınlarla fikir alışverişi yapıyoruz, zaman zaman bir araya gelip ortak çalışmalar yapıyoruz, "Kız Kardeşlik Köprüsü" kampanyası gibi. Bu kampanyayı ilk onlar başlatmıştı zaten biz sonrasında başlattık.

Sizi tanıyalım, siz buraya nasıl geldiniz?

Güler Özdemir: Sosyoloji bölümünü bitirdim, yüksek lisans öğrencisiyim. Ben zaten mahallede oturuyorum. Kadın dayanışma evi kurulmadan önce de yapılan çalışmalara dahil olmuştum. Burada yapılan etkinliklere yoğunluğumdan ötürü çok fazla katılamasam da, cuma günleri ben açıyorum. Her gün nöbetimiz var, iki kişi ya da bir kişi her gün açık tutmaya çalışıyoruz burayı. Geçen hafta da panelde bir sunumda bulundum.

Sizi de tanıyalım? Kaç senedir burada oturuyorsunuz? Evli misiniz?

Gülten Üzüm: Ben de bu dayanışma evi çalışmasını başlatanlardanım. 6 senedir burada oturuyorum. Evliyim.

Eşinizin tepkisi nasıl oldu buradaki çalışmalara katılmanızla ilgili?

Biraz çalışmaların içinde yer alan kadınlar olduğumuz için, dönem dö-

nem de 8 Mart ve 25 Kasım gibi etkinliklere katıldığımız için, dışarıda olan bir insanım. O yüzden onun da çok olumsuz bir tepkisi olmadı.

Bundan sonra neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Esas yapmak istediğimiz, mahallede daha fazla kadına ulaşmak ve burada bir dayanışma evi olduğunu daha fazla kadına duyurmak, bundan sonra yapacağımız işleri mümkün olduğu kadar mahallenin tamamındaki kadınlarla yapabilmek. Bir yandan hükümet, bizler adına politikalar yürütüyor, kanunlar çıkartıyor, bizim adımıza konuşuyor. Bizim adımıza verilecek kararlarda, bundan sonraki süreçte bizler de söz sahibi olmak ve buralardan doğru, bizsiz, bizim için bir karar alınmasına engel olmak istiyoruz. Bizim için bir şeyler yapılacaksa önce biz buna karar vermeliyiz. Böyle yerlerden de bu karar sürecine müdahale etmeliyiz. Siyasetin içinde olmalıyız.

Bir de avukatlar ve psikologlardan bahsetmiştiniz söyleşiden önce, burada yardımcı olacaklar diye...

Mahallemizde sorunlar yaşayan kadınlara hem psikolojik anlamda hem de hukuki anlamda yardımcı olabilmek için dayanışma evinde bir psikoloğumuz ve bir avukatımız var. Çünkü kadınlar, Sevgi başkanın söylediği gibi, bazı sorunları dile getirmiyor sadece kendilerinin yaşadığını düşünüyor. Ama bunlar, tek başımıza değil, beraber bir güç olarak çözülebiliyor.

Örneğin şiddete uğrayan bir kadın, direkt polise gidemeyebilir belki, ama bu dayanışma evine gelebilir. Böyle bir durumda ne yaparsınız?

Güler Özdemir: Aslında amacımız da o bizim. Türkiye'de kadına yönelik şiddet, ciddi bir sorun. Aile içinde şiddet gören bir kadın, herhangi bir güvenlik gücüne gidip sığındığında pek sonuç elde edilemiyor. Mahallede şiddete uğrayan bir kadın olduğunda, buradaki psikoloğumuz ve avukatımıza danışarak, onlardan bilgi alarak ne yapacağımıza karar verebiliriz. Yani kadın dayanışma evi sadece eğlenmek için değil, yani hem eğlenmek hem de zor durumda kaldığımızda sorunlarımızı beraber çözmek için de var. Tabii henüz 1,5 ay oldu ama yavaş yavaş artık bütün kadınların "*bizim arkamızda kadın dayanışma evi var*" demelerini sağlamak için de adımlar atmaya çalışıyoruz.

Sevgi Delibaş: Şöyle bir şey aslında, birçok kadın şiddete uğradığı halde ne yapacağını, nereye başvuracağını bilmiyor. En azından burada avukatlarımız, psikologlarımızın olması bir yol yöntem gösterme açısından önemli. Kadınların burada yalnız olmadığını, dayanışma ruhunu ve o gücü hissetmesi de önemli. Biraz önce arkadaşımın örnek verdiği gibi Gönül Çalışkan davasında 16 yıl 8 ay gibi bir ceza verildi. Bu kararın alınmasında kadınların katkısı büyüktü.

Çocuklar için de çalışmalarınız var, çocuklar ne yapabilirler burada?

Burada bir çocuk odamız da var. Çocuklar burada kitap okuyabilir, oyuncaklarla oynayabilir. Anneler de zaten buradaki etkinliklere çocuklarıyla birlikte geliyor, çocuklar odada oyun oynarken anne de burada etkinliklere katılıyor. İleriye yönelik çocuklara farklı kurslar da açmayı düşünüyoruz, biraz taleple de alakalı tabii. Mahallemizde çocukların güvenli bir şekilde gidebileceği alanlar yok, o yüzden bu tür çalışmalar çok önemli. Kreş, park gibi taleplerimiz de var. Ancak kadınlarla bir araya gelebilirsek, bir güç olursak tabii bir şeyler yaptırabiliriz.

Son olarak, bir şey söylemek ister misiniz?

Kadınların dini, dili, ırkı, mezhebi ne olursa olsun sorunları ortaktır. Çünkü işçi kadın da, avukat kadın da, memur kadın da aynı sorunları yaşıyor, ortaklaştıkları nokta kadın olmak. O yüzden kadınların birbirlerine ihtiyacı var. O yüzden sendikalarda, emekçi semtlerinde, işçilerin içerisinde, savaşta, her yerde kadınların bir araya gelerek mücadele etmesi şart diyorum. Bütün kadınları dayanışmaya çağırıyoruz. Dayanışma evimize bekliyoruz.

Gülten Üzüm: Şunu da belirtmek isterim; Kobane'deki kadınlar aslında bütün kadınlar adına mücadele veriyorlar. IŞİD çeteleri kadınlara işkence yapıyor, tecavüz ediyor, büyük bir vahşet uyguluyor ve oradaki kadınlar bunun karşısında bütün kadınlar için direniyor. Aslında Kobane'de de, burada da kadınlar yaşadıkları yere sahip çıkıyorlar. Ama bu sadece buralarda sınırlı kalmasın, bizim sesimizi duyan herkesin bir kadın duyarlılığı ile bu kampanyaya destek olmasını bekliyoruz. Teşekkür ederiz. ■

Latin Amerika'da kadın sendikacılar:

Her şeye rağmen sendika yöneticisi olmak

Latin Amerika'da geleneksel olarak erkek egemen alanlarda çalışan kadınlar çalışma yaşamında olduğu gibi sendikalarda da her düzeyde ayrımcılıkla karşılaşıyorlar. Ama yine de kadınların sendika yöneticisi olması gerektiğini düşünüyorlar.

Leonie Guguen / IndustriALL Küresel Sendika İletişim Uzmanı

Fakat istisnalar da var. Erkek egemen sendikalarda en üst düzey görevlere gelebilen Latin Amerikalı kadınlar da bulunuyor. Brezilya, Şili, Kolombiya ve Dominik Cumhuriyeti'nden dört sendika yöneticisinin deneyimleri, kadınların bütün zorluklara rağmen sendikaları yönetebileceğini kanıtlıyor.

Brezilya kimya işçilerinin sendikası ve IndustriALL Küresel Sendika üyesi **CNQ-CUT**'un başkanı **Lucineide Varjão**, sendikada çalışmaya karar vermesiyle ilgili olarak, "*İşyerinde adaletsizliğe ve anti demokratik uygulamalara karşı mücadele vermek istedim*" diyor ve ekliyor: "*Şirketler kuralları yazıyor, taleplerde bulunuyor ve dayattıkları kurallara uymadığına inandıkları işçileri cezalandırıyor.*"

Aslında sosyal hizmet görevlisi eğitimi alan Varjão, São Paulo'daki bir patlayıcı madde fabrikasında çalışmaya başladı. 11 gün süren bir greve katıldığı için işten atılınca ayrımcılığın ne demek olduğunu fark etti. São Paulo'da bir plastik şirketine girdikten sonra, Kimya İşçileri Sendikası'nın (CNQ) çalışmalarına katıldı. Bir süre sonra sendika yönetimine girdi ve geçen yıl başkan olana kadar birçok görev üstlendi.

Ne var ki Varjão'nun bütün bunları yapabilmesi mücadelesiz olmadı:

"*Ne yazık ki hem çalışma yaşamında hem de sendikal harekette hep önyargı ve ayrımcılıkla karşılaştım. Kadınsanız, çocuklarınız varsa, pek çok açıdan önyargı ile karşılaşıyorsunuz. Bazı şirketler çalıştırmak üzere erkekleri tercih ediyor. Çünkü erkekler gebe kalmıyor, doğum iznine çıkmıyorlar. Bunun çalışan kadınların olanaklarını ve mesleki gelişimini büyük ölçüde kısıtladığına kuşku yok.*"

Sendikalarda cinsiyetçilik, birçok Latin Amerika ülkesinde kök salmış olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir parçasıdır.

"*Brezilya toplumunda derinlere kök salmış olan cinsiyetçi kültür, kadınlar için engel oluşturan kurallar dayatıyor.*

Lucineide Varjão / CNQ-CUT

Kadınlar hep sendikalarda ya da bir başka kurumda yöneticilik rolü üstlenebileceklerini kanıtlamak zorundalar. Bu kültürü aşmak her gün mücadele gerektiriyor" diyen Varjão şöyle devam ediyor:

"*Biz kadınların hayatları hakkında karar alamayacağına ve kamu yaşamında sorumluluk üstlenemeyeceğine inanan patriyarkal bir toplumda yaşıyoruz. Erkeğin ve kadının toplumdaki rolünün ne olması gerektiği her gün durmadan bizlere dayatılıyor. Karşı karşıya olduğumuz ana sorun, bu zihniyeti ve bu pratikleri değiştirmektir. Böylece insanlar kadının yerinin her yer olduğunu fark edecektir*."

Cinsiyetçiliğe karşı koymak

Varjão sendikal harekette cinsiyetçiliğin çok daha iyi örtülmüş bir şekilde var olduğunu söylüyor: "*Kadınlar politik roller üstlenebilecek yetenek ve eğitime sahip olduklarını tekrar tekrar kanıtlamak zorundalar. Erkekler üzerinde bu konuda çok daha az baskı var*."

Şili'de kamu sektöründe faaliyet gösteren enerji şirketi Enap Magallanes'teki işçi sendikasının başkan yardımcısı **Erica Hidalgo** da benzer bir deneyimden söz ediyor:

"*Erkekler sendika seçimlerinde yönetici pozisyonlara kadınların aday olmasını engellemeye çalışıyorlar. Erkekler, kadınların üst yönetim görevlerine getirilmemesini sağlamak için aralarında kenetleniyorlar*."

Petrol ve ilgili işkollarındaki işçileri temsil eden FENATRAPECH'in (ki IndustriALL üyesidir) ulusal sekreteri de olan Hidalgo şöyle diyor: "*İlk yönetici olduğumda, meslektaşlarımın ayrımcı tutumundan çok çektim. Zamanla, sabır ve bilgiyle, kendimi kanıtladım ve beni kabul ettiler*."

Sendika yöneticisi **Claudia Blanco**, Kolombiya'da, Glencore grubunun bir iştiraki olan Prodeco'ya ait kömür madeni işletmesindeki tek kadın tren makinisti. Kömürün taşınmasından, yük ve yolculardan sorumlu. Ayrımcılığın başlangıçta kendi iş arkadaşlarından geldiğini açıklıyor:

Claudia Blanco / SINTRACARBON

"*Tren makinistliği işini yapabileceğime çoğu kişi inanmadı. Ama nasıl çalıştığımı görünce, hâkim cinsiyetçi anlayışa rağmen, kadınların bu işi yapabileceğini ve sendikada da rol üstlenebileceğini fark ettiler.*"

Blanco'yu IndustriALL üyesi **SINTRACARBON**'un Ciénaga şubesinin başkanı olması konusunda işyerindeki bütün erkek arkadaşları teşvik etmişler.

"*Prodeco'daki adaletsizliklere ve ihlâllere tanık olduğumda, sendikanın önemini fark ettim*" diyor Blanco. "*İşçilerin şirketle başa çıkmak ve ihlâllere son vermek için kullanabileceği bir silahtı sendika. Prodeco son derece sendika düşmanıdır, sendika karşıtı katı politikalar geliştirmiştir ve işçilerin haklarını pervasızca çiğner. Bu nedenle şubemiz şirketin bu sürekli saldırılarıyla baş etmek durumunda*."

Patronların taciz ve tehditlerine rağmen, Blanco işçi arkadaşlarının haklarını savunmayı başardı.

Bu konuda şöyle diyor: "*Birçok arkadaşımızın işe iadesini sağladık. Hiçbir yaptırımla karşılaşmadılar. İşçi hakları daha fazla saygı görüyor. Arkadaşlarımız şirket yönetimiyle korkmadan konuşabiliyorlar, çünkü biliyorlar ki arkalarında sendika var*."

Hamile kadına dayak

Mayra Jiménez tekstil sendikası **Futurazona-CTU**'nun genel sekreteri olarak, Dominik Cumhuriyeti'nde çocuk işçiliğinin yaygın olduğu hazır giyim sektöründeki işçilerin çalışma koşullarında köklü bir değişim gerçekleşmesine öncülük etti.

Jiménez 14 yaşındayken, Kore kökenli bir tekstil fabrikasında çalışmaya başladı. Şirkette tümü 13 ilâ 17 yaşlarında 1200 kız çocuğu çalışıyordu. Jiménez 15 yaşındayken gizli gizli arkadaşlarını örgütlüyordu. 16 yaşına geldiğinde, sanayi bölgesinde 20.000 dolayında işçiyi temsil eden ama yasallık kazanmamış bir sendikada yönetim görevi üstlendi. Öbür sendika yöneticilerinin tamamına yakını erkekti.

"*Bir sendika kurduk, ama çalışma bakanlığı tanımadı. Şirkette örgütlenemiyorduk, çünkü hepimiz işten atılırdık*" diyor Jiménez.

1989'da bir başka Kore kökenli hazır giyim fabrikasında yönetime karşı geldiği için kötü bir şekilde dövülen hamile sendika aktivisti Rafaella Rodriguez çocuğunu kaybetti. Bu olay bir dönüm noktası oldu. "*Bütün işçiler öfkeliydi*" diyor Jiménez. "*Olayı uluslararası düzeyde duyurduk. Kurduğumuz baskı sonucunda, yürürlükteki yasanın değiştirilmesini sağladık*." Yasa, ülke diktatörlük altındayken çıkarılmıştı ve 1992'de değiştirildi.

"*Başlangıçtan itibaren çok olumlu sonuçlar aldığımızı gördüm. İhlâllere kar-*

Erica Hidalgo / FENATRAPECH

şı mücadelenin bütün dünyadaki işçiler açısından küresel bir kazanıma nasıl yol açabileceğini gördüm. Olabileceği aklımıza bile gelmeyen yasa değişikliğini gerçekleştirdik."

Şimdi yetişmiş bir hukukçu olan Jiménez, hazır giyim fabrikalarında artık küçük yaşta kızlar çalışmıyorsa da, iş saatleri ve analık hakları konusunda elde ettikleri kazanımlardan birçoğunun şimdi saldırı altında olduğunu söylüyor:

"22 yıl sonra hâlâ zorlu bir mücadele veriyoruz, çünkü hükümetin desteklediği işverenler yasada değişiklik istiyor. İşçilerin çetin bir mücadeleyle kazandıkları haklarını kaybetmesi demek bu."

"Gebe kalan kadının işten atılmasına olanak sağlamayı düşünüyorlar. Bu ise çocuk sahibi olma ve aile haklarına yönelik çok büyük bir saldırıdır" diyen Jiménez, işverenlerin genç insanları kısıtlı haklarla, sosyal güvenlikten ve tazminat haklarından yoksun bir şekilde çalıştırmak istediklerini vurguluyor.

Kadın katılımı önemli

Jiménez'in sendikalara katılmak isteyen kadınlara bir öğüdü var: *"Yönetici olmayı öğrenmenin en iyi yolu katılmaktır. Sendika büyük bir okuldur."*

Brezilyalı sendika yöneticisi Varjão da aynı kanıda:

"Katılın! Bunu başkalarının sizin için yapmasını beklemeyin. Sendikalar daha eşit bir toplum kurmanın aracıdır. Bir şeylerin olmasını bekleyerek oyalanamayız. Sendikada, yaşadığımız mahallede, okuduğumuz okulda ya da işyerinde, yani hayatın her alanında her birimiz payımıza düşen rolü oynamalıyız."

Ve devam ediyor: *"Kadınlar her zaman yardımlaşmaya ve dayanışmaya çalışmalıdır. Çünkü bu erkek egemen toplumla mücadelede bizler grup olarak birlikte davranmalıyız. Bizde bir söz vardır: 'Bir kadının hikâyesi her kadının hikâyesidir'. Durumumuzun bu benzerliği, bizleri birleştiriyor ve güçlendiriyor."*

Eşit temsil

Latin Amerika'daki IndustriALL üyesi sendikalar, IndustriALL'un bütün kademelerinde kadınların temsiline yüzde 40 kota getirilmesi için kampanya yürütüyor.

"İlk olarak bizim bölgemiz bu girişimin başlatılmasına karar verdi. Bu politika açık ve etkin bir şekilde uygulanmayacak olursa işler çok zorlaşacak" diyen Jiménez, sendikal yapıların ve hedeflerin kadınların vizyonuna ve özgül ihtiyaçlarına uygun olması gerektiğini vurguluyor ve ekliyor:

"Kadınlar sendikanın ücret ve çalışma koşullarının yanısıra yaşam kalitelerini iyileştirdiğini hissetmelidirler."

Üyelerin büyük bölümü erkek olsa bile sendika yönetiminde eşit temsil olması gerektiğini belirten Hidalgo ise: *"Ancak kadınlar öbür kadınların ihtiyaçlarını bilebilir. Erkeklerin bizim gerçek ihtiyaçlarımızı anlaması ve bizleri eşit olarak görmesi için daha gidilecek uzun bir yol var. Yönetim düzeyinde eşitliği sağlamadıkça gidişatı değiştiremeyiz."* diyor.

Kadınların ve erkeklerin eşit katılımının sadece sayı ya da yüzde olarak ifade edilemeyeceğini vurgulayan Varjão şöyle diyor: *"Eşitlik sadece sayı demek değildir, sendikalarda kadınların eşit katılımını güçlendirmeye ve özendirmeye yönelik politika demektir. Ayrıca, eşit koşullarda katılım kadınların vazgeçilmez demokratik hakkıdır."*

Mayra Jiménez / Futurazona-CTU

Ve ekliyor: "Yönetim düzeyinde, karar organlarında ve iktidar merkezlerinde erkeklerin, sadece erkeklerin olması doğal değildir. Eşitlik bu durumu değiştirmenin ve bu yapılarda kadınların etkin olabileceği sayıda temsilini sağlamanın yöntemidir. Eşitliğin uygulanması, iktidar yapılarının değiştirilmesi ve siyasal pratiğin demokratikleştirilmesi demektir."

Kadınlar arası dayanışma

Kadınlara yardımcı olacak birçok pratik adım atılabilir. Hidalgo erkeklerle birlikte eğitimi savunurken, Jiménez sendikaların tutum değiştirmesi gerektiğini söylüyor:

"Öyle anlaşılıyor ki her sendika aile ve çocuk bakımı işlerinden kadınların sorumlu olduğunu varsayıyor. Bu ise katılım açısından çok ciddi bir sınırlamadır."

Varjão sendikaların toplantı zamanlarını daha çok kadının katılabileceği şekilde değiştirmesini öneriyor.

Şu konuyu ısrarla vurguluyor:

"Kadınlar kendilerine güvenmelidir, ayrımcılık ve önyargı karşısında yılgınlığa kapılmamalı ve sinmemelidir. Sendikal yönetim görevlerindeki kadınların erkeklere özgü davranış ve pratikleri tekrarlamaktan kaçınması önemlidir. Dayanışmaya, arkadaşlığa ve yetki paylaşımına dayanan bir başka davranış modeli oluşturmalıdırlar. Böylelikle, toplumun her alanında, işyerinde ve sendikal harekette kadınların daha fazla katılımı sağlanmış olacaktır." ■

Av. Serpil Aksakal
Petrol-İş Sendikası Toplu İş Sözleşmesi Uzmanı

SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA KADIN HAKLARI

Medeni Kanun'da kadınlara yönelik hakları ele aldığımız geçen sayımızdaki yazıdan sonra haklar köşemiz yazarı hukukçu Serpil Aksakal, bu yazısında sosyal güvenlik hukukuna dayananan haklarımızı ele alıyor.

Analık Hali Nedir?

Sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren; doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık,çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri analık hali kabul edilir.

Analık Sigortasının Kapsamında Bulunanlar Kimlerdir?

- 4/a sigortalılık statüsüne tabii sigortalılar(İş sözleşmesi ile işyerlerinde çalışan işçiler)
- 4/b sigortalılık statüsüne tabii sigortalılar (Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olan,

Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar)

- Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinde çalışan hükümlü ve tutuklular
- Sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri

analık sigortasının kapsamında bulunmaktadır.

Analık Sigortasından Sağlanan Haklar Nelerdir?

Analık sigortasından sigortalıya, analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, geçici iş göremezlik ödeneği ve emzirme ödeneği ödenir.

Geçici İş Göremezlik Ödeneği Nedir?

Geçici iş göremezlik; sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulu raporlarında belirtilen istirahat süresince geçici olarak çalışamama halidir.

Geçici iş göremezlik ödeneği; sosyal sigortacılık bakımından, iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigorta kollarından istirahatli bulunan sigortalıya işten kaldığı günler için Kurumca ödenen parasal yardımdır.

Geçici İş Göremezlik Ödemeleri Ne Kadardır?

Sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için, erken doğum yapması halinde ise, doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılamayacak süreler ile isteği ve hekimin

onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için, geçici iş göremezlik ödeneği verilir.

Sigortalı kadının analığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir.

Geçici İş Göremezlik Ödeneğinden Faydalanmak İçin Şartlar Nelerdir?

Geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenebilmesi için;

İstirahatın başladığı tarihte sigortalılık niteliğinin sona ermemesi,

Doğumdan önceki 1 yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması,

Bu süre içinde işyerinde çalışmamış olması,

Doğum olayının gerçekleşmiş olması,

gerekmektedir.

Geçici iş Göremezlik Ödemeleri Nereden Yapılmaktadır?

Geçici iş göremezlik ödenekleri Temmuz/2012 tarihinden itibaren T.C. Ziraat Bankası Şubeleri aracılığı ile yapılmaktadır. T.C. kimlik numarası ile yapılan geçici iş göremezlik ödemeleri her ayın 8-14 tarihleri arasında yapılmaktadır. Bu sebeple ilgililerin mağduriyet yaşamamaları için, T.C. Ziraat Bankası nezdinde hesap işletim ücreti ödemeksizin hesap açtırmaları halinde, belirtilen hesaba aktarım sağlanarak, süre sınırı olmaksızın geçici iş göremezlik ödeneklerini alabileceklerdir.

Yapılan yeni düzenleme ile sigortalılara ait geçici iş göremezlik ödenekleri banka hesaplarına gönderildiğinde, kişilere cep telefonları üzerinden SMS mesajı yollanması sağlanmıştır.

Emzirme Ödeneği Kimlere Verilir?

Emzirme ödeneği, doğum yapması halinde sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması halinde sigortalı erkeğe verilir.

Emzirme ödeneği hizmet akdine tabi çalışan (4/a'lı) sigortalılar ile kendi adına ve hesabına (4/b'li) çalışan sigortalı yararlanabildiği bir ödeme türü olup, kamu görevlisi olan sigortalılar için 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince kendi kurumlarınca ödenmektedir.

Emzirme Ödeneğinin Şartları Nelerdir?

Sigortalı kadına veya sigortalı olmayan eşinin doğum yapması halinde sigortalı erkeğe emzirme ödeneği verilebilmesi için;

- Hizmet akdine tabi çalışan sigortalılar için, doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olması,
- Kendi adına ve hesabına (4/b li) çalışan sigortalılar için, doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi yatırılmış ve genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması
- Doğan çocuğun veya çocukların yaşaması,

şarttır.

Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere 300 gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadın veya eşi analık sigortasından yararlanacak erkek, doğum tarihinden önceki 15 ay içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneğinden yararlandırılır. 2014 yılı için emzirme ödeneği 103,00 TL olarak belirlenmiştir.

Emzirme ödeneğinde zaman aşımı, hakkın doğduğu tarihten itibaren beş yıldır.

Emzirme Ödeneği Almak İçin Nereye Başvurulur? Başvuru İçin Gerekli Belgeler Nelerdir?

Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılara Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden doğan çocuğa ilişkin bilgiler tespit edilerek, herhangi bir talep şartı aranmaksızın emzirme ödeneği ödenir. Ancak, bilgilerin Sosyal Güvenlik Kurumu sistemine düşmemesinden dolayı ödeneklerinin otomatik ödenememesi durumunda da bulundukları yerdeki il müdürlüğüne / sosyal güvenlik merkezine başvurmaları gerekmektedir. ■

Esnek ve güvencesiz çalışma çağında dayanışma:

İki Gün ve Bir Gece'nin Sandra'sı

Sevda Bayramoğlu

"***İnsanları birbirleri için kaygılanmaz hale getiren bir rejimin, meşruiyetini uzun süre koruyamayacağından eminim***." (*Richard Sennett*)

Sandra, sosyal konuttan çıkıp krediyle ev almış iki çocuklu evli bir kadın. Geçirdiği depresyon yüzünden bir süre işinden izin almak zorunda kalmış. Sabahları uyanıp yataktan kalkacak hali yok. Nefesi kesiliyor, sürekli ağlıyor ve bir de böyle görünmekten utanıyor. Tam kullandığı ilaçlar yardımıyla ayağa kalkıp işine geri dönmek üzereyken de işten atıldığını öğreniyor.

İşverenin işten atmanın sorumluluğunu bile zoraki bir oylamayla işçi arkadaşlarının sırtına yüklediği Sandra kendini bir 'hiç' gibi hissediyor. Patron işçilere ya 1000 avroluk prim verme ile Sandra'nın işten çıkarılması arasında bir seçim yapmalarını istiyor. O kendisi ile ikramiyeleri arasında seçim yapmak zorunda bırakılan diğer işçiler karşısında mahçup. Onlara zarar verdiğini düşünüyor. Vazgeçse ve bu durumu kabullense büyük bir yükten kurtulacakmış gibi geliyor. Ama bu yükten kurtulmak demek, bu sefer iki çocuğu ve kocasını yeni evin kredi borcuyla baş başa bırakmak demek. *İki Gün ve Bir Gece*'nin en güçlü yanı işverenin Sandra'yı işten atma sorumluluğunu dahi üzerine almayarak bunu işçilerin *vicdanıyla* ilgili bir mesele haline dönüştürmeyi başarmış olması bence.

Sandra'nın en yakın arkadaşı, patronu ikinci bir oylama için ikna ediyor. Yapılan ilk oylamada işçilerin 16'sından 14'ü onun gitmesi yönünde oy kullanmış.

Şimdi Sandra iki gün içinde beraber çalıştığı 16 kişiyi tek tek bulup "*işte kalmam için oy kullan*" demek zorunda. Yani onlara "*bin avroluk primi değil beni seçin*" demeli.

Sandra 'dayanışma'nın neredeyse imkânsız göründüğü koşullarda çalıştığı iş arkadaşlarıyla belki de ilk kez gerçekten iletişim kuruyor. O bunu yaparken biz de her birinin hayatına göz atma fırsatı buluyoruz. Sandra'ya farklı farklı tepkiler veren iş arkadaşlarının hayatları ise bir o kadar aynı. Haftasonları yapılan ek işler, ödenmesi gereken krediler, borçlar, yeni evlerin ve çocukların masrafları.

Kapı kapı gezerken defalarca, onun olanı başkalarından çalıyormuş ya da dileniyormuş gibi hissediyor, eziliyor, paramparça oluyor Sandra. Düşe kalka acı çekerek kâh umutsuzluğa düşerek kâh umutlanarak devam ettiği bu yolculuğun sonunda ise adeta "sihir gibi" bir şey oluyor; son karede yüzünün

ifadesi değişen, omzundaki yükten kurtulmuş gibi ayağa kalkan Sandra'nın hayat enerjisi ve devam etme arzusu geri dönüyor. İlaçların bile yapamayacağı kadar güçlü ve hızlı bir biçimde hem de.

Mücadelenin iyileştirici etkisi

Sandra iki günlük maratonun sonunda 14 karşı oyu 8'e düşürüyor. Ama asıl müthiş olan 'hiç' olma duygusundan kurtulmuş olması. Adeta sihirli bir değnek dokunuyor Sandra'ya. İşveren filmin sonunda bir başkasını işten çıkartarak işini geri verebileceğini söylediğinde, bu teklifi geri çevirebilecek kadar güçlü artık Sandra. Bunu da daha ahlâklı ya da daha vicdanlı olduğu için yapmıyor asla; kendisi de dahil herkes için mücadele etmenin iyileştirici etkisini hissediyor çünkü.

Belki başka bir yazının konusu olabilir ama söylemeden geçemeyeceğim. Sandra'nın işçi arkadaşlarına hiç öfkelenmeden, onları da yürekten anlayan hisseden bir tutumla kurduğu samimi ilişki çok çarpıcı. Ana karakter kadın değil de erkek olsaydı nasıl bir hikâye izlerdik diye düşünmeden edemedim. Kanaatimce başka bir hikâye olurdu.

"*İşsizlik, yalnızca geçinme güçlüğü, borçlanma ve 'yaşam standardı'nın düşmesi anlamına gelmez, işsiz kalan işçinin aynı zamanda duygu dünyası da etkilenir ve dönüşür*" diyor Aksu Bora, "işsizin duygu dünyası" konulu makalesinde. Bora'nın tarif ettiği kendini değersiz, başarısız hissetme, özsaygı kaybı, geri çekilme, görünmez olma arzusu, intihar fikri gibi duygular *İki Gün ve Bir Gece*'nin Sandra'sının duyguları tam da. Sandra rahatlıkla herhangi *birimiz* olabilir; filmin başındaki Sandra'nın ruh hali bu zamanların ruh hali.

Sistem kayıtsızlık aşılıyor

Bu zamanlar nasıl zamanlar mı? Sendikalar ve sosyal hak taleplerinin hızla güç kaybına uğradığı, çalışma koşullarının güvencesizleşip geçici ve 'eğreti' istihdam süreçlerinin yaygınlaştığı zamanlar. Ne mi oldu bu zamanlarda? *Çalışan yoksullar ordusu büyüdü de büyüdü*. Çalışanların konumu yapısal olarak *güvencesizleşti*.

"Karakter Aşınması' kitabında *esnek* ve *güvencesiz* çalışmanın doğrudan insanın karakterini ve insan ilişkilerini nasıl aşındırdığını inceleyen Richard Sennett şöyle diyor: "*Sistem insanlara kayıtsızlık aşılıyor. Organizasyonlarda karşılıklı ihtiyacı ortadan kaldırarak da güvensizlik aşılıyor. Ayrıca, kurumları yeniden tasarlayıp, bütün çalışanları her an vazgeçilebilecek bir duruma getirerek bunu yapıyor. Bu uygulamalar, insanın önemli ve başkalarına yararlı olduğu duygusunu apaçık ve vahşi bir biçimde baltalıyor.*"

Sandra ve beraber çalıştığı işçi arkadaşları günlük yaşamın sıradan olayları dışında önemli ve kritik bir durumla karşılaşıyor; bir seçim yapmak zorunda kalıyorlar. Tıpkı Fransız filozof Alain Badiou'nun, "*İnsan günlük yaşamı içerisinde yaptıkları ile sınırlayan ve buna dair bir "iyi ile kötü" kavramsallaştırması sunan insan hakları evrensel beyannamesi insani olan esas unsuru göz ardı etmiştir. Halbuki insana yakışacak olan hayatında karşılaşacağı önemli vak'alar (aşk gibi devrim gibi..) anında yaptığı seçimler ile kendini yeniden kurmasıdır. Çünkü insan ancak kendini yeniden kurduğu vakit insan olarak varolabilir*" dediği gibi.

Şair Paul Celan;

Tutarsızlıklara
Dayan:
iki parmak şıklıyor
uçurumda, bir
dünya kımıldıyor
ganyan kağıtlarında, her şey
sana bağlı

demiş ya; bunu aklımızda tutalım: hakikaten her şey sana bağlı. ■

Kaynaklar:

Aksu Bora, "Çalışmakla Var Olacağım Gibi…", *Boşuna mı Okuduk? Türkiye'de Beyaz Yakalı İşsizliği*, haz. Tanıl Bora, Aksu Bora, Necmi Erdoğan, İlknur Üstün, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011)

Richard Sennett, *Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri*, çev., Barış Yıldırım (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010)

Cemile Bulut

Kübist bir kadın ressamın hayatı:

MAREVNA hakkında bazı şeyler

Maria Bronislava Vorobief-Stebelska (Marevna) ölümünden sonra değeri anlaşılan bir kadın ressamdır. Resimleriyle olduğu gibi ayrıksı yaşam biçimiyle de dikkat çeken ilk kübist kadın sanatçılardandı.

Maria Bronislava Vorobief-Stebelska (Marevna) Rus asıllı ilk kübist ressamdır. 1892'de Rusya'da Kazan Bölgesi'ndeki Çeboksan şehrinde dünyaya geldi. Babası Bronislaw Stebelskij adında Polonyalı bir asil, annesi de artrist ve kukla oynatıcısıydı. Tiflis'te yalnız bir çocukluk geçirdi. Stroganov Sanat Akademisi'nde öğrenim görmek üzere 1910'da Moskova'ya gitti. Bir sonraki yıl İtalya'ya geçti. O sıralar Kapri Adası'nda olan Maksim Gorki ile tanıştı. Gorki'nin bir Rus masalındaki prensesten hareketle ona taktığı MAREVNA adını daha sonra resimlerinde imza olarak kullandı.

PARİS DÖNEMİ

1912 yılında, yirmi yaşında umut vaat eden bir yetenek olarak sanatını ilerletmek üzere Paris'e gitti. Orada sanat çalışmalarını sürdürerek, resimlerini sergilemeye başladı. Montparnasse semtinde 20. yüzyıl başlarının en büyük sanatçıları, yazarlarıyla tanıştı ve dostluklar kurdu. Bunlar arasında; Georges Braque, Marc Chagall, Jean Cocteau, İlya Ehrenburg, Maksim Gorki, Max Jacob, Fernand Leger, Henri Matisse, Amadeo Modigliani, Pablo Picasso ve Haim Sutin gibi isimler vardır.

1915'te, Meksikalı ressam Diego Rivera ile tanıştı. Onunla bir süre birlikte yaşadı. Bu ilişkiden 1919 yılında Marika isimli bir kızları dünyaya geldi. Rivera kızı kabul etmeyince, Marika'yı tek başına büyüttü ve Rivera ile ömür boyu konuşmadı.

"*Montparnasse'taki Dostlara Saygı*" (1962) adını taşıyan büyük boyutlu tablo (duvar boyutlarındaki) resmi Marevna'nın kalbine açılan bir pencere gibidir.

Marevna, kızı Marika'nın heykelini yaparken (1955)

İNGİLTERE DÖNEMİ

Marevna, 1950'lerin ilk yarısında, kızı Marika Rivera ile birlikte, Marika'nın eşinin İngiltere'de Dorset'teki tarihi malikanesi Athelhampton'a taşındı, 1957 yılına kadar burada yaşadı. Bu dönemde de resim yapmayı sürdürdü. Kızı

eşinden ayrılınca, kızı ve torunlarıyla birlikte Londra yakınlarındaki Ealing'e yerleşti ve ölene kadar orada yaşamını sürdürdü.

Marevna'nın Ealing'deki hayatı hiç de kolay olmadı, resimlerine çok az para veriyorlardı. Onların parasıyla geçinmek pek mümkün değildi. Londra'daki Rus göçmenlerin kurduğu Puşkin Kulübü Marevna'nın resimlerinden oluşan bir sergi düzenledi. Ama burada da resimleri satılmadı. Kulüp daha sonra düzenlediği Noel Kermesi'nde sanatçının küçük sulu boyalarını çok düşük fiyatlara elden çıkardı.

Evde beslediği köpekler deposuna girip resimlerini tahrip etti. Resim yapacak ne parası ne de bir odası vardı. Puşkin Kulübü'nde fotoğraf sanatçısı Anya Teixeina'yla tanışması Marevna için şans oldu. Bir büroda sekreterlik yaparak kıt kanaat geçinmeye çalışan Anya ona resim malzemeleri alıyordu. Çevresini sıkboğaz ederek Marevna'nın resim yapabileceği büyücek bir oda sağladı. Marevna resimlerini artık burada yapmaya başladı.

Epey sıkıntılı geçen bir yaşamdan sonra 4 Mayıs 1984'te Londra'da öldü.

Yapıtları bir süre ihmal edildi, ama bugün Guggenheim Müzesi'nde New York'ta, Cenevre'deki Petite Palace Müzesi'nde, Liverpool'daki Tate Gallery'de ve başka yerlerde görülebilir.

Marevna'nın ölümünden sonra ilk bağımsız sergisi 2004 yılında Moskova'da Tretyakov Galerisi'nde düzenlendi. Bir zamanlar kızı ve damadıyla yaşadığı Athelhampton malikanesinin bir bölümünde onun eserlerine ayrılmış bir müze bulunuyor. ■

Montparnasse'taki Dostlara Saygı (1962)

Stockholm Limanı - I (1962)

Bale Dansçıları

Kübizm Nedir?

20. yüzyıl başındaki temsile dayalı sanat anlayışından saparak devrim yapan Fransız sanat akımıdır. Pablo Picasso ve Georges Braque, nesne yüzeylerinin ardına bakarak konuyu aynı anda değişik açılardan sunabilecek geometrik şekilleri vurguladılar. Empresyonizm'e egemen olan görme duygusu yerine, Kübist' ler aklın gücünü ortaya koymak istiyorlardı.Tablolarını sağlam temellere oturtmak istiyor ve bu konuda ressam Paul Cezanne' ın izinden gidiyorlardı. Nitekim bu ressamlar, onun son Provence manzaralarından ve natürmortlarından esinlendiler, bundan da kübizm doğdu. Akımın manifestosunu yazan Apollinaire, kübizmin bir taklit sanat değil, tasarım sanatı olduğunu söyler. ■

Adet gecikmesinin nedeni hamilelik olmayabilir

Geçirdiğiniz bir hastalık, kullandığınız bir hap, aşırı stres, bazen uykusuzluk, bazen aşırı yorgunluk bunların hepsi adetinizi geciktirebilir. O nedenle 'ne eyvahhh yine mi hamileyim', 'yaaa yaşasın hamileyim' diye ne üzülün ne de erken sevinin.

Hamile kalmaya çalışmamanıza rağmen adetiniz gecikti. Hemen hamile miyim paniğine kapılmayın, hamile olmamanıza rağmen başka nedenlerle adetiniz gecikebilir. Kadınlarda adet gecikmesine yol açan ve en sık rastlanılan nedenler:

Hastalık

Geçirdiğiniz ani, kısa ya da uzun süreli bir hastalık, adetinizin gecikmesine neden olabilir. Hastalığınız iyileştikten sonra, adetleriniz eski düzenine girecektir.

Kullandığınız ilaçlar

Yeni ve farklı bir ilaç kullanmaya başlamanız, adetinizin gecikmesine ya da gelmemesine sebep olabilir. Kullandığınız ilaçların yan etkilerini doktorunuzla mutlaka konuşun.

Stres

Yaşadığınız stres de adet düzeninizi etkileyebilir. Bazen yaşadığımız aşırı gerginlik ve stres vücudumuzda GnRH adı verilen hormonun (cinsiyet hormonlarının salınmasını uyaran hormon) seviyesini azaltır. Bu hormonun azalması yumurtlamamaya ya da adet olamamaya yol açar. Eski düzeninize kavuşmak için rahatlayıp gevşemeniz gerekir.

Şişmanlık ya da zayıflık

Çok fazla kilonuzun olması, hormonsal olarak adet döngünüzü değiştirebilir ya da tamamen durmasına sebep olabilir. Birçok kadın biraz kilo verdiklerinde normal döngülerine ve doğurganlıklarına döner. Bunun dışında bazı hallerde zayıflık da adet gecikmelerine yol açabilir. Vücudunuzdaki yağ oranı yeterli düzeyde değilse adet düzensizliklerine ya da adetin durmasına yol açabilir. Tıpta bu duruma *amenore* denir. Kilo almak adet düzeninizin eskiye dönmesini sağlar. Aşırı derecede spor yapan ya da profesyonel sporcu kadınlarda bu durum sık görülür.

Günlük yaşamdaki değişiklikler

Uzun süreli çalışma, rutin ve düzenli programınızda değişiklik yapmak, biyolojik saatinizi etkileyebilir. Adetinizin gecikmesinin nedeni, çok uzun saatlerinizi işyerinde geçirerek uykusuz kalmanız olabilir.

Yanlış hesaplama

Adet döngüsü kadından kadına farklılık gösterebilir. Ortalama adet döngüsünün 28 gün olduğu söylense de bu her kadın için geçerli değildir. Bazen adetinizin geciktiğini sandığınız zamanlarda yalnızca yanlış hesap yaptığınızı fark edebilirsiniz. Adet döngünüz düzensizse ve ne zaman yumurtladığınızı biliyorsanız, yumurtladığınız günden iki hafta sonrasında adetinizin gelmesini beklemelisiniz. Bu şekilde adet döngünüzü daha kolay takip edebilirsiniz.

Menopoza geçiş dönemi

Perimenopoz, üreme döneminden, üretken olmadığınız döneme geçiş

yaptığınız zamana verilen isimdir. Bu dönemde adetiniz daha az ya da daha çok gelebilir veya daha sık ya da daha seyrek adet olabilirsiniz. Eğer hamile kalmak istemiyorsanız, bir doğum kontrol yöntemi kullanmaya devam etmenizde fayda vardır.

Menopoz

Menopoz, artık yumurtlamayacağınız ve adet görmeyeceğiniz bir dönemdir. Menopoza doğal bir şekilde girebilirsiniz. Ancak menopoz rahmin alınması gibi cerrahi olarak ya da kemoterapi gibi kimyasal yollarla da olabilir.

Hamilelik

Nihayet! Evet, adetinizin gecikmesinin sebebi hamile kalmış olmanız olabilir. Basit bir gebelik testi adetinizin gecikmesinin nedeninin, hamilelik olup olmadığını anlamanıza yardımcı olacaktır. Gebeliğin öğrenilmesi için yapılan idrar ve kan testleri vücudunuzda hCG hormonu (gebelik hormonu) olup olmadığını kontrol eder. Eğer hamileyseniz, doktorunuzu arayarak doğum öncesi randevusu almalısınız.

Gebelik testiniz negatif çıktıysa, birçok test bir hafta bekleyip yeniden gebelik testi yapmanızı tavsiye eder. İkinci test de negatifse ve neden adetinizin geciktiği hakkında bir fikriniz yoksa fiziksel muayene için hemen doktorunuzu arayın. Doktorunuz size birkaç kan testi yapabilir ya da gecikmiş adetin gelmesine yardımcı olan bir ilaç verebilir. ■

Doğurganlıkta birinci, sağlık harcamalarında sonuncuyuz

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2014 yılı Sağlık Raporu'na göre Türkiye, üye ülkeler arasında doğurganlık oranında ilk, sağlık harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranında son sırada yer aldı.

Merkezi Paris'te bulunan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) yayımladığı 2014 yılı Sağlık Raporu'na göre, üye ülkelerde doğurganlık oranında ilk sırada bulunan Türkiye, sağlık harcamalarını gayri safi milli hasılaya oranında son sırada bulunuyor.

Türkiye'de 2012 yılı rakamlarına göre kadın başına 2,1 çocuk düşüyor. Türkiye'yi bu sıralamada, kadın başına 2.04 çocuk ile İzlanda, 2.02 çocuk ile İrlanda ve 2 çocuk ile Fransa izledi. Doğurganlık oranlarında 1.28 çocuk ile Portekiz son sırada yer aldı.

Rapor, mali krizle birlikte sağlık harcamalarının AB üyesi ülkelerde 2009 ve 2012 yılları arasında ortalama yüzde 0.6 düşüş gösterdiğini ortaya koydu. 2000 ile 2009 yılları arasında ise sağlık harcamaları AB ülkelerinde ortalama yüzde 4.7 artış göstermişti.

Hollanda sağlığa en çok payı ayırıyor

AB'de mali krizin en şiddetli yaşandığı Yunanistan'da 2012 yılında sağlık harcamaları, 2011 yılına göre yüzde 11.7 düştü. Estonya ise 2011 yılına oranla 2012'de sağlık harcamaları yüzde 5.4 artışla en yüksek oranı yakaladı. AB genelinde ise söz konusu yıllar itibarıyla yüzde 0.3 gerileme kaydedildi. Verilere göre AB ülkelerinde, sağlık harcamalarının, gayri safi milli hasılaya oranı 2012'de yüzde 8.7 oldu. Bu oran bir önceki yıl da aynı düzeydeydi.

Sağlık harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranında yüzde 11.8 ile Hollanda ilk sırada gelirken, Türkiye'nin sağlık harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 5.4 oldu. Türkiye bu oran ile son sırada yer aldı. Türkiye'yi yüzde 5.6 ile Romanya, yüzde 5.7 ile Letonya izledi. Türkiye'de sağlık harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı 2011'de yüzde 5.3, 2010 yılında 5.6 düzeyindeydi. ■

Buluş

Meme kanserinde kan testiyle teşhis

İngiliz bilim insanlarının geliştirdiği bir test, kandaki çinko seviyesine göre meme kanserinin belirtilerden önce tespit edilmesini sağlıyor.

İngiltere'de Oxford Üniversitesi'nden bilim insanları, geliştirdikleri testin kandaki bir metali tespit ederek memede kitleler oluşmadan tanı koyulmasını sağlayabileceğini belirtti. Ucuz ve basit testin, mamografide kullanılabileceğini belirten araştırmacılar, erken teşhisin tedaviden çok daha önemli olduğuna dikkati çekerek yüzbinlerce kadının hayatının bu şekilde kurtarılabileceğini vurguladı.

Meme dokusunun vücuttaki çinkoyu toplayıp kan dolaşımına saldığını belirten bilimciler, kanser hücrelerinin daha fazla çinko emdiğini, dolayısıyla "ağır çinko" seviyesi yüksek kadınlarda meme kanseri riskinin daha fazla olduğunu ifade etti.

Bilim insanları, beş yıl içinde kullanılabilecek testin özellikle ailesinde meme kanserine yakalananların bulunduğu risk grubundaki kadınlar için "hayat kurtarıcı" olduğunu belirtti. ■

Hazırlayan: Selgin Zırhlı Kaplan

HEM SICAK, HEM LEZZETLİ...

Çorbalar, kışın soğuğunda, sofralarımızın vazgeçilmezleri oluyor. İçimizi ısıtmak ve bağışıklık sistemimizi güçlendirmek günün en az bir öğününde çorba tüketmekte yarar var. Tarifini verdiğimiz çorbalar tam da ihtiyacınızı karşılayacak nitelikte. Şimdiden afiyet olsun...

Fırınlanmış havuç-elma çorbası

Malzemeler: Yarım kg havuç, 2 adet orta boy elma (ekşi elma tercih edilir), 1 adet orta boy kuru soğan, 3 yemek kaşığı zeytinyağı, 3 adet kereviz sapı, 2 tatlı kaşığı rendelenmiş taze zencefil 1/2 litre sebze suyu, 1/2 litre su, 2 yemek kaşığı limon suyu, 150 gram yoğurt, karabiber, tuz

***Yapılışı**: Fırını önceden 200 derecede ısıtın. Yağlı kağıt serili bir fırın tepsisine soyulmuş, yıkanmış ve ince uzun dilimlenmiş havuçları ekleyin. Elmaları yıkayın, kabuklarını soyun, çekirdeklerini çıkartıp dörde bölün ve tepsiye ekleyin. Soğanı da aynı şekilde soyduktan sonra yıkayın ve büyük parçalara bölerek tepsiye ekleyin. 2 yemek kaşığı zeytinyağını sebzelerin üzerine serpiştirin. Kereviz saplarını yıkayıp -varsa yapraklarını çıkartın- ince ince doğrayın. Zencefil kökünü yıkayın, kabuğunu soyun ve rendeleyin. Sebzelerin fırınlanmasına yakın, bir tencerede kalan zeytinyağında kereviz ve zencefili soteleyin. Fırınlanan sebzeleri, sebze suyunu ve suyu ekleyin, kaynamaya başladıktan sonra altını kısıp 30 dakika pişirmeye devam edin. Çorba piştiğinde blendır kullanarak veya süzgeç yardımıyla püre haline getirin. Limon suyunu ve karabiber, tuz ekleyerek tatlandırın. Tekrar kaynatın, küçük kaselere birer kaşık yoğurt ile sıcak olarak servis edin. Afiyet olsun...*

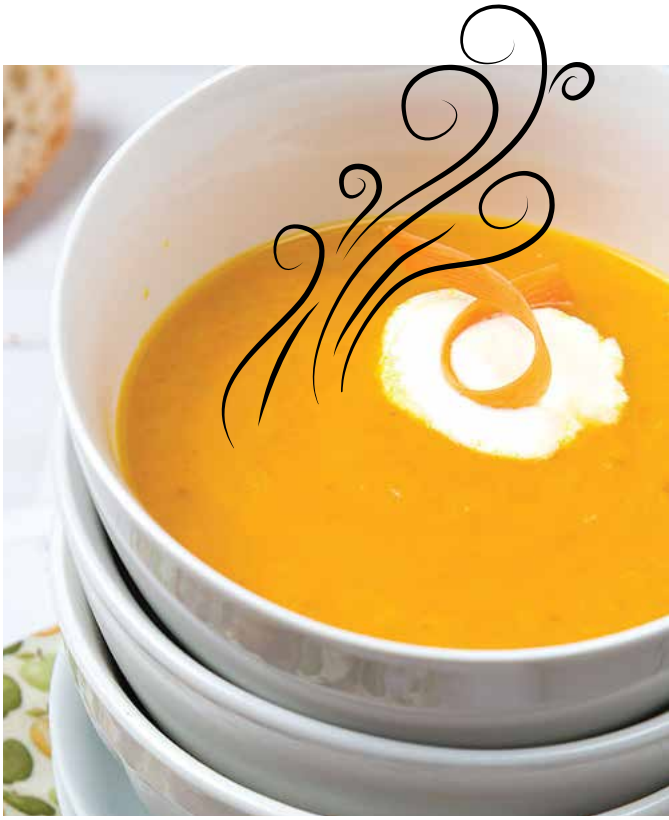

Nohutlu köfteli çorba

Malzemeler: 250 gram kıyma, 1 orta boy soğan, 1 su bardağı haşlanmış nohut, 1.5 litre su, yarım su bardağı erişte, 1 yemek kaşığı biber salçası, 2 diş sarmısak, 1 tatlı kaşığı kuru nane, 2 yemek kaşığı zeytinyağı, karabiber, tuz

***Yapılışı**: Soğanı rendeleyin, kıymaya ekleyin, karabiber ve tuzla yoğurarak karıştırın. Elinizde yuvarlayarak misket büyüklüğünde yuvarlak parçalar haline getirin. Sarmısağı dövün, derin bir tencerede zeytinyağını ekleyin, sarmısak, salça ve naneyi hafifçe kavurun. Suyu ekleyip karıştırın. Kaynamaya başlayınca köfteleri ekleyin, tekrar kaynamaya başlayınca erişteleri ve son olarak da nohutları ekleyin. Köfteler pişinceye kadar (yaklaşık 15-20 dak) kaynatmaya devam edin. Sıcak sıcak servis yapın. Afiyet olsun.*

Sebze suyu nasıl hazırlanır?

Et ve sebze yemeklerinde veya çorbalarda kullanmak üzere, değişik aromalara sahip sebzeleri bir tencerede kaynattıktan sonra, suyunu süzerek buzlukta veya buzdolabında saklayabilirsiniz. En temel sebze suyu tarifi soğan, kereviz sapı ve havuçtan oluşuyor. Buna ek olarak rezene kökü, pırasa, maydonoz, sarmısak, karabiber, zencefil, defne yaprağı, taze kekik gibi eklemeler yaparak ağız tadınıza uygun sebze suyunu hazırlayabilirsiniz. İşte size enfes iki sebze suyu tarifi:

SEBZE SUYU TARİFİ

Malzemeler *1/3 demet maydonoz, 2-3 dal taze kekik, 2 adet havuç, 1 adet kuru soğan, 3 dilim zencefil, 1 adet rezene kökü, 3 adet kereviz sapı, 2 diş sarmısak, 1 defne yaprağı, karabiber, tuz, su, 3 litre su.*

Yapılışı Bütün malzemeleri yıkayıp ayıklayın, iri büyüklükte parçalar halinde doğrayın, büyük bir tencerede suyla birlikte kaynatın. Karabiber ve tuz ekleyin. Kaynadıktan sonra 45 dakika kısık ateşte pişirin. Sebzeleri süzerek suyunu büyük bir şişe veya kavonoza aktarın. Ilıyınca buzlukta saklayacak uygun kaplara bölün. 3 gün içerisinde kullanacaksanız, buzdolabında da saklayabilirsiniz. ■

KOLAY SEBZE SUYU

Malzemeler *3 adet kereviz sapı, 4 adet havuç, 1 adet orta boy soğan, 6 su bardağı su, karabiber, tuz*

Yapılışı Bütün malzemeleri yıkayıp ayıklayın, doğrayın ve suyla birlikte orta büyüklükte bir tencerede kaynatın. Karabiber ve tuz ekleyin. Kaynadıktan sonra 30 dakika daha kısık ateşte pişirmeye devam edin. Sebzeleri süzerek suyunu başka bir kaba aktarın. Ilıyınca buzlukta saklayacak uygun kaplara bölün. 3 gün içerisinde kullanacaksanız, buzdolabında da saklayabilirsiniz. ■

Çay Saati

Portakallı dilimler

***Malzemeler: Tabanı için**: 100 gram tereyağı, 1/4 su bardağı pudra şekeri, 1 su bardağı un, bir tutam tuz **Portakallı dolgu için**: 1 portakalın kabuk rendesi, 1 su bardağı toz şeker, 3 yemek kaşığı portakal suyu, 3 yemek kaşığı un, 1/2 tatlı kaşığı kabartma tozu, 2 adet yumurta*

***Yapılışı**: Fırını önceden 180 derecede ısıtın. Yaklaşık 20 cm'lik kare şeklinde bir kabın zeminine yağlı kağıt serin (veya yağlayıp unlayın). Derin bir kapta tereyağını ve pudra şekerini, kabarıncaya kadar mikserle orta hızda çırpın. Başka bir kapta unu ve tuzu karıştırın. Diğer kaptaki karışıma ekleyin ve mikserle düşük hızda çırpmaya devam edin. Hamuru, hazırladığınız kabın tabanına elinizle bastırarak yerleştirin. 10 dakika fırında pişirin. Bu sırada dolguyu hazırlamak için dolgu malzemelerini bir kapta çırpın. Tabanı pişirdikten sonra fırından çıkartın, hafif ılımaya başlayınca dolgu karışımını dökün ve 20 dakika daha pişirmeye devam edin. Üzeri hafif esmerleşince fırından çıkartın ve soğuduktan sonra pudra şekeri serperek dilimlere ayırın. Afiyet olsun.* ■

Sendikasız Kadınlar, Kadınsız Sendikalar

Alt başlığı, 'Sendika-Kadın İlişkisinde Görülen Sorun Alanlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma' olan çalışma, Petrol-İş Kadın dergisi yazarlarından hocamız Betül Urhan'ın kaleminden çıktı. Sendikalarda kadın çalışmalarına, bunların oluşma ve oluşamama nedenlerine ışık tutan bu kitabı mutlaka okuyun.

Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) yayınlarından çıkan kitap, Fridrich Ebert Vakfı tarafından desteklenmiş. Çalışmanın ortaya çıkmasında, dergimiz çalışanları ve örgütlenme uzmanımızın da emeği var.

Kadın ücretli emeğinin giderek yarı zamanlı, güvencesiz, sendikasız işlere sürülmeye çalışıldığı günümüzde, sendika üyesi kadınların sayısının da azaldığını görüyoruz. Bunun yapısal nedenleri var elbette, ama sendikalardaki erkek egemenliğinden kaynaklanan nedenleri de var. Toplumun ve işgücü piyasalarının cinsiyetçi yapıları bir yana, nispeten güvenceli ve düzenli çalışmanın hüküm sürdüğü özellikle hizmet, gıda, hazır giyim gibi kadınların yoğun bulunduğu sektörlerde örgütlü sendikalarda bile kadın temsili yeterli düzeyde değil, kadın yapıları günü kurtarmaya yönelik, kadın çalışmaları ise sendikanın genel politikaları içine alınamıyor, sendikalar bir erkek kulübü adeta.

Bu neden böyle; bunun sendikaların örgütlenme anlayışlarından kadın işçilere bakış biçimlerine kadar uzanan maddi ve fikri nedenleri var. Betül Urhan'ın çalışması, büyüteci karar verici pozisyonlarda bulunan erkeklere yöneltiyor, biraz da zorunluluk bu esasında, sendikalardaki politika yapıcılar, karar vericiler hep erkekler. Bu noktada araştırmanın işçi sendikaları ile sınırlı olduğunu söylemekte yarar olduğunu düşünüyoruz. Memur sendikalarında durum bir nebze farklılık arz ediyor.

Araştırma konusu olan konfederasyon ve bağlı sendikaların MYK'larında bir tek kadın var; DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu. Konuşulanlar arasında iki de şube başkanı kadın bulunuyor. Üç konfederasyondan ancak birinde tüzükle tanımlanmış kadın komisyonu yer alıyor, bağlı sendikalarda durum bundan çok farklı değil, kiminde un var, şeker yok, kiminde şeker var un yok, kiminde ne un ne de şeker var. Unun ve şekerin aynı anda olduğu bir sendikal yapıya rastlamak mümkün değil.

O nedenle sendikalarda kadınlar bir türlü varlık gösteremiyorlar. Sendikalar kadınları harekete geçiremiyorlar, bu eşitsiz tabloda, kadın çalışması yapacağım diye oradan oraya koşuşturan, sendikamızda kadınlar da yönetimlerde olsun diyen tek tek kadınlar ve yöneticiler de yok değil, fakat onların varlığı mevcut tabloyu değiştirmekte ne yazık ki yetersiz kalıyor. Kitap sonunda çözüm önerilerini de sıralamış esasında. Nedenleri bilip de çözüm arayanlar sondan başa doğru gidebilirler.

Tabloların özetlediği

Önerimiz baştan başlamanız. Kitapta yer alan sendikalardaki kadın yapı ve uzmanlık dairelerini gösteren çizelge başta olmak üzere tablolara mutlaka bakın, çünkü tablolar Türkiye'deki kadın istihdamının yapısı ve sendikalardaki kadınların ve kadın örgütlenmelerinin bir tablosunu çiziyor.

Dost acı söyler diye güzel bir sözümüz vardır. Bu söz kendimize eleştirel bakmanın ve bizi eleştirenlerin sözlerine kulak vermenin önemini anlatır. Çünkü insanın da, kurumların da eksikliklerini kavrayıp gelişip, ilerlemesi ancak eleştiri ve özeleştiri ile mümkündür. Son dönemlerde her türlü eleştiri düşmanlık olarak kabul edildiği için, eleştiri ve özeleştiri mekanizmaları da doğru dürüst işletilemiyor.

Sendikacıların, sendika uzmanlarının, sendikalarda ya da üniversitelerde kadın çalışması yapanların mutlaka okuması gereken bir kitap. ■

Kar, anılar... eşitsizlikler... kadınlar ve çocuklar

İki gündür kar bekliyoruz, ben, torunlar, kedim ve pencere kenarındaki koltuğum. Bizim mahalle çukurda kaldığı için böyle yağar gibi yapıyor, tam "hah" diyor, geçiyorum koltuğa, diniyor bir süre sonra. Yerler sıcak yerler daha soğumadı, ondan ondan... Dün akşam okullar tatil edildi, kardan önce tatil geldi yani, yine tutturamadık gibi. Yine biz diyorum, farkındaysanız, tahminlerinin büyük bölümü tutmuyorsa, meteorolojinin bunda suçu ne? O da memleketimizin bir kurumu, kurumlarımızı yıpratmamamız, onlara sahip çıkmamız gerekir. Bir meteoroloji kolay mı yetişiyor, üstelik bir gün bu memlekette herkesin hava tahminine ihtiyacı olacak.

Yaşını başını almış, hatta biraz da fazla almış bir kadın olarak hâlâ, kar nedeniyle okullar tatil, denilince bir seviniyor, bir seviniyorum. Sanki, ortaokula gidiyorum, o gün de iki sınavım var ve çalışmamışım, yani o derece. Sevgili kızlarım ve torunlarım, bilinç altıma işlemiş bir kar tatili sevincinden muzdaribim. Yüz yaşına gelsem de durum bu.

Depresyon ilaçları da faydasız bu hallerde bilen bilir, sevince "cipram" naaapsın, onun işi keder ve travma, adı üstünde; serotonin geri alımı. Size mutluluk veren hormon serotonini öyle "*Bir gün de şu adam iki tatlı laf söylemedi, bir kır çiçeği bile getirmedi, saçımı süpürge ediyorum, bu çocuklar neden ders çalışmaz ve niye kreşe gittiklerinden beri onların dersleriyle, kurslarıyla ben ilgilenirim, işyerinde benimkinin dörtte biri kadar eğitimi, birikimi vs. olmayan erkekler baştacı edilir de, ben hâlâ yerimde sayıklarım, niye ben bazı erkeklere selam vermek zorundayım da onlar keyiflerinin istediği zaman beni görür, istemedikleri zaman görmezler. Niye benim en yüksek kariyerim üç çocuk doğurmak oluyor da, adamlarınki bakan olmak, başbakan olmak, oluyor?*" şeklindeki soruları kendinize sorarak, ya da her gittiğiniz yerde ve önünüze çıkan her alanda bu soruları çeşitlendirerek harcamayın.

Birgün gelecek, gelecek birgün...

Mutluluk hormonu bu, tren değil, tükenir birgün, "*Achhhh doktor göğsümün orta yerinde, bu gittikçe ve de gittikçe derine inen o umarsız sıkıntı yok mu sıkıntı*" diye çalıverirsiniz psikiyatristin kapısını. O da Viyanalı sakallının öğrencisidir yaa, bilir kadını da onun bilinçaltı kıskançlıklarını da dayanır ciprama. Sonra, çocukluğunuza kadar uzanarak babayla halledilemeyen ilişkiler, erken kopuş vs. üzerinden ruhunuzu tamirata girişir. Evdeki düzen de devam etmektedir oysa, işteki de, ülkedeki de.

Televizyonlar, gazeteler boşanmak istediği için yurdun çeşitli bölgelerinde kocaları tarafından öldürülen üç kadının, geride kalan çocukların hikâyesini, kendini boğaz köprüsünden atan, yağlı urganlara boynunu geçiren kadınların hikâyelerini anlatmaya devam ederken, aynı televizyonlarda hamile kadınların sokağa çıkması caiz değil, iffetli kadın gülmez, kadın çalışırsa, "kadınlık görevlerini" ihmal eder, kocasının gözü dışarda olur, vs... birtakım kıt akıllı erkek kanaat önderlerinin sizin hakkınızdaki laflarını işitirsiniz.

Kanaatin, önderliğin ve iktidarın onların elinde olduğu bir toplumsal düzende, sizin aldığınız cipram birken ikiye çıkar.

Kar bana toplum içindeki, insanlar arasındaki güç ilişkilerini kavramadığım, eşitsizlik ve adaletsizlikleri henüz algılayamadığım, neşeli, tasasız çocukluk günlerimi hatırlatıyor. Kar bana öğleden sonra kar bastırdığı için sabah çocuk aklıyla atkısız, beresiz okula gittiğimizde, annemin, karın içinde debelenerek bize atkı, bere getirdiği, daha sonra mahallede bizimle coşarak, kar topu oynadığı, bizi karlara yuvarladığı günleri hatırlatıyor.

Babaların da kadınlara ve çocuklarına karşı kadınlar kadar sorumluluk hissettiği, her yaştan kadının özgürce kendi istekleri doğrultusunda yaşadığı, erkek egemenliğinin evde, işte, sokakta kadın hayatlarını zindana çevirmediği, yoksul küçük çocukların egzos borularından ısınmadığı bir zaman elbette gelecek. İşte hayatımız o gün kar yağdığında anne ve babalarıyla kar topu oynayan çocuklar kadar neşeli ve şen olacak... ■

BİRİKEN

Her şey birikir
Sözler düşünceler ve nesneler biçiminde
Her şey birikir
Duru sular ters yazılar emek ve gözyaşı
Akıyor sanılan kuruyor sanılan
Haklar haklılıklar, ölüm zulumlar
Uçuyor sanılan her şey birikir
Deney birikir
Bizcil sen de
Kuş mu sandın yalanı yanlışı
Taksan kanatlanır mı?
Yediğin seni yakacak
Vurduğun seni yakacak
Gör cehennem yok mu var mı?
Her şey birikir
Gösteren parmaklar, gören gözler
Susan konuşan birikir
Yargılarlar davasız dosyasız
Silahsız sözcüksüz kansız kavgasız
Dağ mı değil, ova mı
Kent mi alan mı, değil
Bir ülke insan birikir

Gülten Akın